

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1959

ANDRA KAMMAREN

Nr 10

1—3 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 1 april

	Sid.
Interpellation av fru Löfqvist ang. husbockens skadeverkningar	4

Fredagen den 3 april

Svar på interpellation av herr Lindahl ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch	8
Svar på fråga av herr Carlsson i Huskvarna ang. förslag rörande yrkesutbildningens centrala ledning	27
Svar på interpellation av herr Andersson i Storfors ang. principerna för fördelning av boställen vid ändringar i pastoratsindelningen . .	28
Ändring av kommunallagen	31
Ändringar i tulltaxan	36
Utvidgning av direktiven för textiltutredningen, m. m.	44
Ökning av den svenska bilproduktionen	49
Säkrande av full sysselsättning i Skåne	57
Utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.	57
Överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slip-massefabrik i Torpshammar	58
Överförande i statlig ägo av sulfittfabriken i Söråker	60
Inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby	60
Statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen	60
Sjukhuslag m. m.	61
Interpellation av herr Elmwall ang. landskommunernas servicebehov	87

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 3 april

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m.	31
— nr 15, om ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen . .	31
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 45, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	35
— nr 46, ang. stat för försvarets fastighetsfond	35
— nr 47, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål	35
— nr 48, ang. anslag å kapitalbudgeten för finansdepartementet . .	35
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 25, om ändringar i tulltaxan . . .	36
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 9, om utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.	44
— nr 10, om ökning av den svenska bilproduktionen	49
— nr 11, ang. säkrande av full sysselsättning i Skåne	57
— nr 12, om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommisarien Gunnar Britth	57
— nr 13, om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.	57
— nr 14, om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassfabrik i Torpshammar	58
— nr 15, om överförande i statlig ägo av sulfidfabriken i Söråker . .	60
— nr 16, ang. inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby	60
— nr 17, ang. statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen	60
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. sjukhuslag m. m.	61

Onsdagen den 1 april

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 17, den 18 och den 20 nästlidne mars.

§ 2

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 77, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, m. m., och

nr 86, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 4 mom. och 86 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd,

nr 93, angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa kostnader för läkarutbildningen, och

nr 95, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.

§ 3

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension för städerskan vid riksbankens sedeltryckeri Hilma Nilsson.

§ 4

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner. Därvid hänvisades

till behandling av lagutskott motionerna nr 496—498;

till statsutskottet motionen nr 499;

till behandling av lagutskott motionen nr 500; och

till särskilda utskottet motionen nr 501.

§ 5

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 14 och 15, statsutskottets utlåtanden nr 45—48, bevillningsutskottets betänkande nr 25, bankoutskottets utlåtanden nr 9—17, andra lagutskottets utlåtande nr 7, tredje lagutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12, 13 och 17.

§ 6

Föredrogos den av herr *Kellgren* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående sysselsättningsläget.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogos herr *Cassels* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående Ingesunds folkliga musikskola.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Interpellation ang. husbockens skadeverknningar

Ordet lämnades på begäran till

Fru LÖFQVIST (s), som anförde:

Herr talman! Alltmer alarmerande meddelanden har under det senaste tiotalet år framkommit angående husbockens skadeverknningar i trävirket inom det svenska byggnadsbeståndet. Främst har denna förstörelseverkan hittills visat sig i södra och östra Sverige med stark koncentration i Malmöhus och Blekinge län, Gotland och östra Svealand. En påtaglig tendens har emellertid gjort sig gällande till spridning längre norr- och västerut.

Mest publicitet och uppmärksamhet har de meddelanden fått som gällt husbocksskadorna i kyrkor och andra offentliga byggnader. Detta förringar emellertid inte det faktum att förstörelsen på grund av husbockens härjningar i bostadshus — och därvid i stor utsträckning nybyggda sådana — är mycket svår.

Trots att någon organiserad forskning beträffande husbockens levnadsbetingelser och möjligheterna att bekämpa denna skalbagge och dess träförstörande larver inte existerar i vårt land liksom att inte heller någon fullständig utredning gjorts beträffande förstörelsens hela omfattning, torde dock tillräckliga beräkningsgrunder föreligga för att man skall våga påståendet att man här har att göra med både bostadssociala och nationalekonomiska skadeverknningar av stora mått. 1951 års husbockskommitté, sammansatt av representanter för statens skogsforskningsinstitut, kungl. byggnadsstyrelsen, kungl. bostadsstyrelsen m. fl. meddelade i sitt betänkande 1953, att enbart i Blekinge län vid den tiden ca 14 000 bostadshus var angripna av husbock. Saneringskostnaderna för dessa beräknades skola belöpa sig på omkring 5 miljoner kronor. Därtill kom att i samma län offentliga byggnader samt en-

skilda ekonomibyggnader var angripna i en omfattning som skulle kräva saneringskostnader på 10 miljoner kronor, varför fullständig sanering och reparation av husbocksskadade byggnader enbart i Blekinge län skulle draga kostnader på i runt tal 20 miljoner kronor. Kommitterade beräknade att kostnaden för hela landet sannolikt skulle belöpa sig till det tiodubbla.

Tidigare har man varit av den uppfattningen att det i första hand skulle vara äldre byggnader som genom husbockens skadegörelser bleve helt förstörda. Erfarenheten har emellertid visat att även nybyggnader mycket snabbt blir totalangripna, då betingelserna härför föreligger, vilket de i oroande stor utsträckning visat sig göra i de mest angripna landsdelarna. Det ges sålunda exempel på nybyggda egnahemshus som sex år efter färdigställandet varit totalangripna. Likaså finns det exempel på gamla hus, i vilkas ursprungliga virke inga tecken funnits på förekomst av husbock, men som mycket snabbt efter ombyggnad angripits — även i det gamla, tidigare oangripna timret — av djur som funnits i det nya virket.

Någon säker uppfattning om anledningen till att husbockens skadeverknningar hittills mest framträtt i de tidigare angivna landsdelarna torde man f. n. inte ha. Måhända kan en anledning vara att det i dessa trakter använda och avverkade byggnadsvirket är lösare än i nordligare delar av landet, eller att avverkning sker på tider som skapar särskilt gynnsamma betingelser för husbocken. Att skadedjuret håller på att snabbt utbreda sig till hittills oangripna områden i landet torde emellertid vara säkert. Till detta kan måhända bidra att en hel del inredningsdetaljer av trä, såsom fönsterkarmar o. d., numera tillverkas i Sydsverige för leverans till nordligare trakter. Om dessa leveranser är angripna av husbock, torde dennas spridning därigenom ske snabbt, såvida man inte kan tillgripa någon metod att oskadliggöra hus-

Interpellation ang. husbockens skadeverkningar

bocken i desamma, innan de lämnar tillverkningsstället.

De försök som gjorts att skapa skydd mot husbocken har lett till att det i dag tillverkas saneringsvätskor, om vilkas effektivitet man dock ännu icke har någon absolut säker uppfattning. Dessa vätskor sprutas in i det angripna trävirket för att taga död på de skadegörande larverna, men i vilken utsträckning sådana vätskor kan hindra husbocken att äta sig in i sanerat, tidigare angripet virke eller i sålunda preparerat oangripet trä torde man ännu icke erfarenhetsmässigt ha kommit till klarhet om. Det visar sig också att de garantier, som olika saneringsföretag i branschen lämnar, är högst varierande.

I enstaka fall har man kunnat följa virkets leveransväg bakåt från en av husbocken förstörd byggnad till den såg, från vilken virket levererats. Därvid har man kunnat konstatera att det skjul, i vilket virket varit upplagrat vid sågen, varit mycket starkt angripet av husbock. Inför ett dylikt exempel uppställer sig frågan, i vad mån det kan bli praktiskt och ekonomiskt möjligt att redan vid sågverket eller brädgården preparera byggnadsvirket, så att det för framtiden blir skyddat mot skadeinsekter av det slag det här gäller.

I det föregående har framhållits de ökande bostadssociala och national-ekonomiska vådor som förekomsten av husbock innebär. Det förtjänar också betonas att denna insekt för exempelvis den enskilde egnahemsägaren eller lantbrukaren kan åstadkomma rent katastrofala privatekonomiska verkningar, som det finns mycket starka skäl för statsmakterna att med forskningens och lagstiftningens hjälp söka bereda honom skydd mot.

Herr talman! Med det sagda som bakgrund hemställer jag om andra kammarrens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande frågor:

Vilka åtgärder har vidtagits eller kan

tänkas vidtagas för att i vårt land ordna en tillfredsställande forskning för att kartlägga husbockens skadeverkningar och råda bot på dem i dag och bereda skydd mot dem i framtiden?

Vilka möjligheter finns att genom lagstiftning åstadkomma att dylika skyddsåtgärder vidtages, att den drabbade hålles ekonomiskt skadeslös för åverkan som husbocken åstadkommit på hans egendom, att av husbock angripet virke icke levereras som byggnadsmaterial samt att byggnadsvirke genom preparering redan på sågningsplatsen göres oangripbart för husbocken?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1959/60 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m., och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Brandväsendet och Diverse jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående extra avdrag vid beskattning av folkpensionärer m. fl.,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar

inom taxeringsorganisationen i Stockholm, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion,

nr 23, i anledning av väckta motioner om ändring av förordningen den 6 juni 1952 med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall,

nr 26, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt, och

nr 29, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om viss ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att renhålla gator m. m., och

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken.

§ 10

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet:

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän tjänstepliktslag, m. m.; samt

från allmänna beredningsutskottet:

nr 131, i anledning av väckta motioner angående militär nedsättningsbiljetts giltighet på statens järnvägars busslinjer.

§ 11

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren, nämligen

nr 91, angående pension åt före tjänstemannen vid Shanghai Municipal Council A. Th. Dahl,

nr 94, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning),

nr 96, rörande godkännande av en överenskommelse angående flyktingar som äro sjömän,

nr 97, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m.,

nr 98, angående anslag till vatten-domstolarna för budgetåret 1959/60;

nr 99, angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.,

nr 101, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård,

nr 102, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.,

nr 103, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.,

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207),

nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.,

nr 106, angående ombildning av Stockholms högskola till universitet, m. m.,

nr 107, angående anställningsformen för vissa assistenter vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna,

nr 108, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.,

nr 109, angående överförande till Finland av visst gränsområde i Muonio älv,

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1959/60 m. m.,

nr 111, angående inrättande av en biblioteksdepå,

nr 114, angående ny organisation för civilförsvaret, m. m.,

nr 115, angående vissa markförvärv för försvaret,

nr 116, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469),

nr 117, angående vissa organisationsförändringar inom försvaret,

nr 118, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å

allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.,

nr 119, angående anslag till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m.,

nr 121, angående anslag för budgetåret 1959/60 till socialattachéer,

nr 122, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., och

nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 502, av herr *Eliasson* i Sundborn, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 44, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 503, av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 67, med förslag till förordning om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar, m. m.,

nr 504, av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 67,

nr 505, av herr *Eliasson* i Sundborn m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.,

nr 506, av herr *Ståhl* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet,

nr 507, av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den

30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete,

nr 508, av herr *Nilsson* i Tvärålund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84, rörande statsbidragsgivningen till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp,

nr 509, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Nyberg*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84,

nr 510, av herr *von Friesen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 87, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnerjukhus m. m. för budgetåret 1959/60,

nr 511, av fru *Wallerius-Gunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.,

nr 512, av fröken *Elmén* m. fl., likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88,

nr 513, av fru *Löfqvist* och herr *Svensson* i Kungälv, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88,

nr 514, av herr *Blidfors* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 89, angående inrättande av en lärarhögskola i södra Sverige,

nr 515, av herr *Dickson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd, och

nr 516, av herr *Lundqvist* i Trollhättan m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 13

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens Andra Kammare.

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 1—4 april för att i Haag delta

i en av Ford Foundation och International Institute of Social Studies anordnad konferens beträffande de europeiska parlamentarikerförsamlingarna.
Stockholm den 29 mars 1959

Gunnar Heckscher

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.10.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 3 april

Kl. 11.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att Riksdagsman Johannes Antonsson i Dahla fr. o. m. den 31/3 och under minst en vecka framåt på grund av sjukdom är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet.

Falkenberg den 31/3 1959

N. Strömberg

Överläkare

Herr Antonsson beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 31 nästlidne mars tills vidare.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att fru Eriksson i Ängelholm och herr Munk-tell, som vid kammarens sammanträden den 18 respektive 10 nästlidne mars med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrade att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sina platser i kammaren.

§ 3

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid sammanträde onsdagen den 15 innevarande april företa val av valmän och suppleanter

för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

§ 4

På förslag av herr andre vice talman-
nen beslöt kammaren bestämma antalet suppleanter för de valmän, som skulle utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige, till tolv.

§ 5

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Lindahl till mig riktat följande två frågor.

1. Anser statsrådet — oavsett den principiella inställningen till boxningen — att VM-matchen mellan Floyd Patterson och Ingemar Johansson är ett stort evenemang av nyhetsbetonad karaktär?

2. Om så är fallet, vill då statsrådet undersöka möjligheterna för Sveriges radio att genom direktreferat av mat-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

chen ge allmänheten en fullgod nyhetsbevakning?

Som svar härpå vill jag meddela följande.

Betydelsen av att Sveriges radio i sin programproducerande verksamhet intar en fri och oberoende ställning icke endast gentemot kommersiella och liknande intressen utan även i förhållande till statsmakterna har åtskilliga gånger framhållits i denna kammare. Jag kan exempelvis erinra om att en av mina företrädare som kommunikationsminister den 17 mars 1953 med anledning av en interpellation i en programfråga här uttalade bl. a. följande:

»Med den organisatoriska utformning, som rundradioverksamheten här i landet sålunda fått, torde åtgärder från Kungl. Maj:ts sida i anledning av anmärkningar mot radioprogrammen i princip kunna komma i fråga endast sedan anledning givits till sådana erinringar mot programverksamheten, att förtroendet till bolagets styrelse kan anses rubbat. Den självständighet, som radion inom ramen för denna ordning åtnjuter, betraktar jag som välavvägd och riktig, och jag vill icke medverka till att rubba eller kringskära den.»

Själv deklarerade jag i höstas med anledning av en fråga av herr Helén en liknande ståndpunkt.

Något ingripande från regeringens sida i frågan om hur den av herr Lindahl åsyftade boxningsmatchen skall bevakas i svensk ljudradio och television är därför inte att vänta. Det är alltså styrelsen och ledningen för Sveriges radio som självständigt har att avgöra, hur nyhetsbevakningen av evenemanget skall ske.

Vidare anförde:

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Visserligen hade jag väntat mig ett undvikande svar, men mina farhågor har till och med överträffats.

Även min första mycket oskyldiga fråga om statsrådet anser VM-matchen vara ett stort evenemang av nyhetsbetonad karaktär har lämnats obesvarad. På den punkten tycker jag man kan begära ett klart ja eller nej.

Jag vill erkänna att jag varit tveksam om denna interpellation skulle framställas, ty det är ju en allmänt accepterad uppfattning att radions och televisionens programverksamhet inte skall bli föremål för korrigeringar i riksdagen. Att jag likväl interPELLERAT beror på att jag anser att man i det nu aktuella fallet hamnat i en ohållbar situation. Min tveksamhet har fått vika, sedan det konstaterats att ledningen för Sveriges radio liksom radionämnden i förväg — vilket torde vara mycket ovanligt — sagt nej, när frågan om direktreferat från sommarens stora VM-evenemang förts på tal.

Jag skulle tro att det i vårt land liksom i denna kammare finns en rätt stor grupp som anser frågan om nyhetsbevakningen från sommarens VM-match komplett likgiltig. En annan, förmodligen mycket större grupp har emellertid den uppfattningen att det kommer att skrivas idrottshistoria, när en svensk idrottsman i juni för första gången tävlar om VM-titeln i tungviktsboxning. Dessa anser att Sveriges radio i ett sådant sammanhang gentemot licensinnehavarna har skyldighet att ordna en fullgod nyhetsbevakning. Oavsett den principiella inställningen till boxningen är det säkert många som förfäktar denna mening.

Jag är nog inte den enda i denna kammare som har starka personliga minnen från ett ovanligt radiolyssnande klockan 4.00 en julnatt 1943. Vid den tidpunkten befann sig en världsberömd svensk idrottsman, Gunder Hägg, i Amerika, och Sveriges radio ordnade — utan påstötningar — nattetid direktsändningar. Tekniskt var det på den tiden ett äventyr att ordna radiosändningar över Atlanten — det var

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

besvärliga atmosfäriska störningar och censuren vakade i krigstid. Men det som gick fram väckte bland lyssnarna stor belåtenhet. Den natten slogs det telefonförfrågningsrekord på tidningsredaktionerna runt om i landet. Att inte heller riksdagsmännen var opåverkade framgår av följande tidningsnotis. Jag citerar: »De jämtländska riksdagsmännen som farit hem lär samtliga sitta vid sina högtalare, men statsrådet Pehrsson-Bramstorp meddelar till sin sorg att han sitter på tåget vid tiden för loppet.»

Den svenska radion svarade för en nyhetsbevakning som gladde och imponerade och som med tanke på den tidens tekniska svårigheter väckte stor uppmärksamhet.

Det har gått 16 år sedan dess. På nyhetsförmedlingens område har utvecklingen varit fantastisk. Under efterkrigstiden har den ständigt förbättrats, och radion har nu helt andra tekniska och personella resurser. Nyhets- och aktualitetskraven har man alltid velat tillgodose — ja, de har under senare år givits prioritet. Programändringar i sista stund har nästan undantagslöst motiverats med just detta. Ibland kanske man till och med haft anledning ställa sig en smula frågande inför den nästan flåsande nyhetsjakten. Man bevakar sådant, som för större delen av vårt folk ter sig som periferiskt. Men i stort har nyhetsbevakningen varit god. Det erkännandet vill jag gärna ge.

Nu — 16 år efter Gunder Häggs framträdande i Amerika — är det en annan svensk idrottsman som skall framträda i ett över hela världen uppmärksammat evenemang. Ingen kan förneka att detta är en händelse av stort nyhetsvärde. Ingen lär heller förneka att denna match är av speciellt intresse för det svenska folket. Hela världens press (inklusive den svenska) och många radio- och TV-företag — men med undantag för det svenska — kommer att befinna sig på plats, när evenemanget skall gå av stapeln.

Om Ingemar Johansson vinner matchen — vilket jag livligt hoppas — så får vi räkna med att det inom kort blir nya VM-matcher. Tror någon att man kan avstå från att sända direktreferat om denne svenske idrottsman skulle försvara sin VM-titel? Har aldrig Sveriges radio räknat med att en sådan situation kan uppstå? Jag vill erinra om det gamla ordspråket att det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

Såvitt jag uppfattat saken rätt är det en rent moralisk bedömning som ligger bakom beslutet att Sveriges radio i detta speciella fall skall avstå från sin naturliga nyhetsbevakande roll. Svenska folket skulle, säger man, ta skada av att lyssna på ett direktreferat. Tidigare har boxningsreferat förekommit i Sveriges radio. Jag har mig inte bekant att detta haft en förråande och moraliskt nedbrytande inverkan på vårt folk. Inte heller de beslutande organen inom Sveriges radio har sökt bevisa något dylikt.

Kan det för övrigt vara radioledningens uppgift att på detta sätt värna om det svenska folkets moral? När blev det praxis med en nyhetsförmedling med skyggglappar? På vilket sätt genomföres i så fall denna stränga bevakning på andra områden av verksamheten?

Den som sökt följa med vad som visas i svensk TV frågar sig med förvåning om ett direktreferat från en boxningsmatch skulle vara mera moraliskt nedbrytande än de filmer, som nu i långa serier bjuds de yngsta och mest påverkbara tittarna. Lördagskvällarnas familjeprogram inrymmer råa slagsmål, man binder fast folk, och vi får se en hel del rent sadistiska inslag. Vilda slagsmål, kännetecknade av en häpnadsväckande brutalitet, förekommer ofta.

Omtanke om människorna och kulturen har angivits ligga bakom detta beslut. En ganska sent påkommen iver i så fall och bristfälligt underbyggd i den övriga programproduktionen!

Men våra tidningar inser nyhetsvärdet. Man kan redan nu utgå ifrån att de

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

svenska tidningarna oavsett politisk och kulturell inställning kommer att bjuda läsarna inte bara stora text- utan också fylliga bildreportage. Nyhetsbevakningen lär få samma omfattning som vid en olympiad. 3 000 å 4 000 svenskar kommer att resa över för dyra pengar för att med egna ögon se matchen.

Jag betvivlar inte att styrelsebeslutet har tillkommit i bästa avsikt. Men inte kan Sveriges radio beskyllas för någon överdriven konsekvens i sitt handlande. Ett aktuellt exempel visar detta. Trots beslutet gör Sveriges radio allt för att skapa intresse för matchen och för boxaren Ingemar Johansson. Radiolyssnarna matas nu med intervjuer och aktuella uttalanden. Boxare och promotors flyger och far, och senast på påskaftonen blev tre av de medagerande föremål för radions uppmärksamhet. För ögonblicksbilder och uttalanden kan man alltid bereda plats i dagens eko, i journalen eller i televisionen.

TV-tittarna fick för en tid sedan bevittna hur en reporter med darrande hand lyfte telefonluren för att förmedla direktintryck från en restaurang i New York när kontraktet mellan boxarna skrevs under. Man skapar på detta sätt ett allt större intresse för evenemanget. Det är bara själva matchen man känner sig moraliskt förhindrad att sända. Vad är det, om inte en sällsynt dubbelmoral, som tar sig sådana uttryck!

Möjligheten återstår naturligtvis för de utestängda att i vissa fall lyssna på utländska radiostationer. Men detta är inte tillfredsställande. Licensinnehavarna kan också här med fog begära en fullgod nyhetsbevakning.

Herr talman! Jag har interPELLERAT i denna fråga uteslutande därför att jag anser att Sveriges radio som monopol-företag har skyldighet att på nyhetsbevakningens område tillgodose olika intressen och smakriktningar, både när de omfattas av mindre grupper och när som i detta fall en bred folkopinion står bakom.

Som sammanfattning vill jag kort och gott säga, att denna granskning inte har gjorts i någon ond avsikt, och jag söker inte sak med Sveriges radio eller dess ledning. Vad jag med mitt inlägg velat visa är endast att den självpåtagna moraliska förmyndarrollen inte kan upprätthållas då det gäller programmen i övrigt och att den nyhetsbevakning, som man annars med rätta är så stolt över, inte rimligen kan förenas med ett utelämnande från sommarens VM-match. Den utgör dock en händelse och en nyhet av världsformat, och det är ingen oviktig roll den svenske representanten skall spela. Runt om i världen anser man att de stora och uppmärksammade idrottsevenemangen har en goodwill-skapande betydelse. Jag skulle tro att vi i Sverige har anledning att se på idrotten på samma sätt.

I detta anförande instämde herrar *Lundberg* (s), *Johanson* i Västervik (s), *Andersson* i Ronneby (s), *Nyberg* (fp), *Henningsson* (s), *Ekström* i Iggesund (s), *Brandt* i Aspabruk (s), *Fröding* (h), *Allard* (s), *Edlund* (h), *Munktell* (h) och *Hedqvist* (s).

Herr **HAMRIN** (fp):

Herr talman! Även om jag självfallet inte gör mig några illusioner om att kunna rubba herr Lindahl i hans positioner, så känner jag mig ändå uppfordrad till en replik. Det slog mig redan när denna till sitt ämnesval onekligen ganska egenartade interpellation framställdes, att den av många skäl gjorde intryck av att ha tillkommit i hastigt mod, även om det uppenbarligen kunde finnas ett bakomliggande motiv, vilket väl i så fall skulle vara att söka fånga upp en vind, som man bedömde vara för tillfället speciellt gynnsam. Nu förstår jag av interpellantens inlägg här i dag, att hans aktion kanske inte var tillkommen i hastigt mod utan tyvärr underbyggd av en övertygelse, som jag finner ganska svårbegriplig. Efter att ha lyssnat till honom i dag känner jag för-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

våningen ännu starkare än i det ögonblick, då jag först tog del av interpellationen.

Först och främst måste man finna det anmärkningsvärt att interpellanten sökt sig till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet med sina bekymmer. Det finns självfallet i denna publicitetsfråga en ansvarig instans, men såvitt jag förstår, skall statsrådet här strikt hållas utanför och själv vinnlägga sig om att stå utanför. Statsrådet har ju också i dag i det fallet motsvarat mina förväntningar. Hur kontroversiella ämnen det än må röra sig om, så ankommer det icke på denne ärade regeringsrepresentant eller på någon regeringsmedlem över huvud taget att blanda sig i leken, d. v. s. i radions programverksamhet. Denna princip om den politiska ledningens obehörighet som någon sorts högsta programråd har ju här i kammaren så ofta och eftertryckligt fastslagits, att man verkligen trodde, herr Lindahl, att den principen var allmänt omfattad och också skulle respekteras. Så har alltså tyvärr inte skett.

Men när nu saken ändå bragts på tal och ett konkret fall tagits upp till debatt, må det tillåtas en företrädare för en annan opinion än den som här genom interpellanten kommit till uttryck, att säga *sin* mening. Det finns kanske i och för sig ingen anledning att här i dag närmare analysera och karakterisera den avart av sportutövning som heter boxning, men jag skulle i alla fall helt stillsamt vilja fråga herr Lindahl, om han inte genomskådat vad det rör sig om. Har man verkligen inte på alla håll upptäckt, att det här helt enkelt är fråga om ett jättelikt enskilt geschäftsmakeri, där insatsen är människors fysiska och psykiska hälsa och där det för de medagerande i och utanför boxningsringen framför allt gäller att tjäna pengar och tjäna grova pengar? Låt mig slå fast, att de idrottsliga värdena här lyser helt med sin frånvaro. Någon har också med lätt ironi gjort gällande, att hela denna

sak riktigast borde behandlas under handelsnyheterna, på den merkantila sidan, och inte under någon idrottsrubrik.

Vad den rent idrottsliga innebörden beträffar, har tungviktsboxaren Inge-
mar Johansson själv i ett uttalande givit den bästa karakteristiken med orden, att »ingen normalt funtad människa tycker väl det är roligt slå en annan människa sönder och samman». Men varför skall då svensk radio åläggas att fotografiskt återge någonting sådant?

Nu vill jag säga, att inte annat än vad jag kunnat förstå, är svensk radio och svensk TV utomordentligt generösa, när det gäller att ta sig an idrottens sak. Ingen opponerar sig egentligen mot detta, inte av principiella skäl i varje fall. Att det som i alla avvägningsfrågor från fall till fall kan uppstå diskussion är en helt annan sak.

Men vad den av interpellanten åberopade s. k. idrottshändelsen angår, måste helt andra värderingar till, och jag ber i det sammanhanget att få betyga min högaktning för radioledningen, när denna vägrar att stå till tjänst med någon direktåtergivning av det råa spektakel, som nu tydligen med reklamtrumornas hjälp skall haussas upp till något som det för vårt land rentav skulle vara en berömmelse att ha en in-teckning i. Så totalt kan begreppen förvändas, när psykosen griper omkring sig.

Nu vill jag säga, att av allt att döma — så har jag uppfattat det hela — kommer en nyhetsbevakning att ordnas, som itnebar ett mycket långt — många menar helt visst alltför långt — tillmötesgående av sensationshungern. Men nu kommer man alltså och därutöver begär att radions medverkan skall utsträckas till att omfatta en rapportering, som för lyssnarna berättar om hur slagväxlingen i ringen den där junidagen förlöper i varje moment, just i det ögonblick, i den sekund eller bråkdel av en sekund, då de hårda smällarna sätts in mot ögat

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

eller örat. En boxare siktar gärna mot ögat och gör det med förkärlek, om ögat redan är skadat. De där smällarna skulle alltså sekund för sekund, moment för moment refereras i radion. Det är så man vill ha det.

Herr talman! Det finns all orsak i världen att hålla de ansvariga i radioledningen räkning för att man förskörrar svenska folket från den sortens nyhetsbevakning.

Låt mig bara därutöver tillägga att många, många i detta land i radioledningens hållning, som man verkligen hoppas och förutsätter blir fast bestående ända till slutet, gärna skulle vilja inlägga något annat och mer än hänsynen till den rent medicinska aspekten och till de allvarliga mentalhygieniska vådorna, även om dessa skäl i och för sig är fullt tillräckliga för en restriktiv hållning. Man vill också gärna se radiobeslutet i detta fall som en protest mot boxningen som sådan, helt enkelt därför att den strider mot svenska kulturtraditioner och mot i grunden omistliga humanitära principer. Det är ytterst, herr talman, respekten för livet och dess okränkbara värden det gäller, och jag tycker, som sagt, att svensk radio bör ha tack och inte snubbor och utskällning för att man söker hålla sin linje som kulturinstitution.

Häri instämde herr *Boija* (fp), fröken *Bergegren* (s), herrar *Pettersson* i Norregård (cp) och *Carlsson* i Huskvarna (fp), fru *Torbrink* (s), fru *Eriksson* i Ängelholm (s), herrar *Nilsson* i Bästekille (h), *Löfgren* (fp), *Nelander* (fp), *Königson* (fp), *Johansson* i Öckerö (fp), *Rubbestad* (cp), *Larsson* i Luttra (cp), *Gustafsson* i Borås (fp), fru *Svensson* (s) och fröken *Elmén* (fp) samt herrar *Norén* (s) och *Åkerström* (s).

Herr ZETTERBERG i Stockholm (s):

Herr talman! Jag vill understryka och något utveckla de synpunkter som herr Hamrin nyss gjort sig till tolk för. Det

är viktigt att här även kommer till uttryck den opinion som finns inom rätt vida kretsar, där man är oroad över en hel del av det som vunnit insteg i TV och radio. Framför allt gäller detta TV, som ju besitter en övertygelsekraft och en förmåga att vara påträngande som vida överstiger radions.

Då det gäller frågan om denna boxningsmatch bör vi också, såsom herr Hamrin sade, ha klart för oss att det ligger mycket kalla affärsmässiga överenskommelser bakom det hela. Ingemar Johansson har själv uttryckligen förklarat att han inte skulle fortsätta med boxningen, om han inte var tvungen därtill för att kunna skaffa sig en bättre levnadsstandard.

Visserligen kan det sägas att det här närmast gäller en enstaka nyhetsutsändning, men i grund och botten är det hela dock en principiell fråga. När nyhetsbyråerna förmedlade upplysningar om Ingemar Johanssons förra match, kunde de meddela att avgörandet föll redan under den första ronden. Trots att offret genom ett hårt slag hunnit bli halvt medvetslös, kunde han emellertid resa sig så pass mycket från golvet, att Ingemar Johansson måste ge honom nådstöten i hans omtöcknade tillstånd. Ingemar Johansson förklarade efteråt att han fann det obehagligt att behöva göra någonting sådant. Är det dylika råa skådespel som man finner angeläget visa för svenska folket? Kan vi inte vara ganska tacksamma för att vi slapp se den matchen? Kanske något liknande skall inträffa under den stora match som nu är aktuell.

Parallellen med Gunder Hägg finner jag ganska missvisande. Vi som själva har varit — om än i blygsam skala — idrottande vet att det är en mycket stor skillnad mellan den fria idrotten med dess övningar och tävlande och den sport som det här gäller, vilken dock går ut på att man skall slå ner och skada motståndaren. Jag tycker att de som önskar se sådana skådespel kan

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

hämta en viss tröst däri, att de ändå i TV fått åskåda de ishockeymatcher som för några veckor sedan gick av stapeln. Man kan verkligen fråga sig, om matcher som dessa medverkar till folkens förbrödning. Vi fick nämligen en ganska skakande bild av huru en idrotts-gren, om vilken man inte tidigare hade trott att den rymde så många brutala möjligheter, har utvecklats till något slags sämre gladiatorspel. Vad hände bland annat under dessa matcher, av vilka svenska folket fick se större delen? Jo, enligt en i dessa ting välunder-rättad tidning, Expressen, ingick däri även bitandet av tysk tumme, vilket vederbörande försäkrade inte smakade väl! Efter matchens slut gick man ner och spottade den svenske läkaren i ansiktet, och i en kommentar till händelserna försäkrade en tränare att det hela inte var någon tillfällighet. »Brott lönar sig», heter det om ishockeymeto-diken.

Det är sådana här hårda och brutala ting, som man från vissa håll tydligen önskar bereda allt större utrymme i TV och radio. Låt oss vara på det klara med att det i vårt samhälle finns människor som gärna vill se sådana här saker — ju råare dess bättre — men när man efter långa resonemang ändå enats om att TV och radio bör vara statsägda, så har ju såsom ett skäl alltid anförts att vi under sådana förhållanden skulle slippa se vissa osmakligheter. Den för-delen bör man väl nu inte spela bort.

Jag har alltså velat framhålla att man inte bör fortsätta på den vägen att låta TV och radio återge matcher och upp-görelser, som kallas idrott men som har fått rätt mycket tycke av de antika gla-diatorspelen.

I detta yttrande instämde herrar *Svenungsson* (h), *Gansmoe* (h), *Gustafsson* i Bogla (s), *Norup* (cp), *Stax-äng* (h), *Svensson* i Kungälv (s), *Gustafsson* i Uddevalla (s), *Johansson* i Torp (s), *Svensson* i Vä (cp) och *Hedlund* (cp).

Herr **SKÖLDIN** (s):

Herr talman! Innan jag ger mig in på sakfrågan finner jag det angeläget att avge en personlig deklaration om min syn på Sveriges radio och dess sätt att sköta sina mycket grannliga uppgifter, då det gäller att förse vårt lands medborgare med hyggliga program och samtidigt hålla dem å jour med vad som händer på olika områden.

Jag vill då redan från början säga att jag inte har någon förståelse för den surhet som kommer till uttryck i tidningarnas insändarspalter och även i recensioner av radioprogrammen, utan jag tycker att kritiken i allmänhet skjuter över målet och är oberättigad.

De som är anställda i Radiotjänst har oerhört nervpåfrestande och grannliga arbetsuppgifter, varför man måste förstå att dessa inte alltid kan bli helt tillfredsställande utförda. Det är dock skillnad mellan den som skall uppträda i radio och kanske talar utan koncept och den som skriver i tidningarna. Om den som talar fritt i radio till äventyrs gör ett uttalande, som kan förefalla egendomligt eller mindre noga genomtänkt, kan det vara förklarligt. Talaren har självfallet en kolossal press på sig genom vetskaper om att han har en publik, som visserligen är osynlig men många gånger kanske överstiger en miljon människor. Detta är en psykologisk faktor, som innebär en stor påfrestning för dem, som framträder i radio. Jag skulle föreställa mig att det redan för många av oss inte alltid känns så behagligt att tala här i kammaren, och då är det ändå bara 230 åhörare.

De som utövar kritik i tidningarna har däremot förmånen att få skriva ner och läsa igenom sina synpunkter, varigenom de många gånger kan undgå att göra felaktigheter. Den skillnaden måste man komma ihåg, när det gäller att bedöma vederbörande radiotjänstemäns insatser. Ett bekant uttalande säger att ett sagt ord, en försutten chans och en avskjuten pil kan man aldrig få tillbaka.

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

Däri ligger skillnaden mellan den som talar och den som skriver.

Detta hindrar mig inte, herr talman, från att anse, att Radiotjänst i vissa fall uppträder om inte direkt klandervärt så i varje fall egendomligt. Som ett exempel kan jag nämna följande. Vi har i många år diskuterat frågan om avskaffandet av första kammaren. Hur det kommer att gå därmed hör inte hit, men när Radiotjänsts reportrar för allmänheten redogjort för vad som förekommit i riksdagen har de i sina referat redan nära nog avskaffat första kammaren. Vi här i andra kammaren skall naturligtvis känna oss tacksamma för den uppmärksamhet som ägnas oss, men det kan inte vara rimligt att Radiotjänst gör ett så ensidigt referat av diskussionerna att vad som sagts i första kammaren praktiskt taget utelämnas.

Vad sedan gäller den fråga, som här är föremål för behandling, vill jag instämma i vad herr Lindahl sagt och göra ytterligare några reflexioner.

Herr Lindahl påvisade, hur Radiotjänst genom att bl. a. i Dagens eko lämna fortlöpande upplysningar om alla förberedelser till den här boxningsmatchen, som inte skall få direktrefereras, bidragit till att haussa upp intresset för densamma. Det sätt, på vilket radions aktualitetsavdelning hittills bevakat matchen, visar att styrelsen för Sveriges radio har misslyckats med sitt försök att mörklägga denna.

Att beslutet tillkommit i allra bästa avsikt behöver man inte betvivla. Såvitt jag kan förstå är det den tankegång, som kommit till uttryck i herr Zetterbergs i Stockholm anförande, som ligger till grund för ställningstagandet. Herr Lindahl nämnde emellertid nyss om den råhet som förekommer i vissa barnfilmer i TV. Därutöver vill jag erinra om att det finns andra idrottsgrenar, vilkas utövare sannerligen inte får vara några veklingar och i vilka slagsmål visserligen är förbjudna men ändå förekommer. Man behöver bara ha sett

vissa ishockeymatcher i TV för att kunna konstatera detta.

Nu har man kanske att förvänta att ledningen för Sveriges radio kommer att förbjuda även sådana sändningar. Det är klart att vi som svenska medborgare bör känna stor tacksamhet för den omsorg radioledningen ägnar oss genom att försöka tillse att vi inte konfronteras med denna råhet, men tar inte radioledningen därmed på sig ett ansvar och en uppgift, som aldrig varit avsedda att tillkomma den?

Vad vi nu upplever i samband med denna match ger i varje fall ytterligare belägg för vilken hopplös uppgift det är att försöka mörklägga en sak. Jag trodde för min del, att vi lärde oss detta redan under kriget, men så tycks inte vara fallet.

Sveriges radio har som herr Lindahl tidigare understrukit i egenskap av monopolföretag helt enkelt skyldighet att se till, att händelser av allmänt intresse blir refererade i radion. Jag är tämmligen övertygad om att man den 26 juni på morgonen redan klockan halv sju kan få en redogörelse för matchen. En sådan redogörelse kommer säkert att lämnas av TT i dessa nyheter. Radioledningen invänder troligtvis häremot att den inte råder över TT:s nyhetsut-sändningar. Bara detta visar väl hur ohållbar radioledningens inställning egentligen är. Därest matchen skulle direktutsändas, skulle den i svensk radio komma vid tretiden på natten. De människor som är intresserade och vill lyssna kommer säkert att göra det, de andra kommer att sova, och på det sättet kommer deras sinnesfrid inte att störas, för så vitt de inte sätter på nyheterna klockan halv sju eller åtta och då får höra utgången.

När jag tog del av detta ärende tyckte jag att det till sina konsekvenser i hög grad påminde om vad som hände när ledningen för en stor tidning i Stockholm förbjöd att Karl Gerhards namn nämndes i tidningens spalter. Orsaken

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

var att Karl Gerhards elakheter i en revy riktat sig mot ifrågavarande tidnings högsta ledning. Karl Gerhard kom emellertid att delta i en uppvaktning för Pauline Brunius under den tid detta förbud gällde. Denna uppvaktning refererades av TT, och i referatet nämndes självklart även Karl Gerhards namn. Fadäsen upptäcktes på tidningen först sent på natten, strax innan tryckpressarna skulle sättas i gång. Detta föranledde de plikttrogna tjänarna på tryckeriet att stickla bort Karl Gerhards namn. Det blev då ett tomrum i referatet. Om man jämförde med de andra tidningarna kunde man se att det var Karl Gerhards namn som sticklats bort. Karl Gerhard kvitterade denna artighet i sin revy med att säga: De är ju inte alldeles obegåvade på den tidningen, ty de har ju förmågan att radera. Löjets vapen är ju som bekant farligt och jag tycker att de herrar och damer som tillhör vårt radiostyre inte skulle ha satt sig i den situation de nu befinner sig i. De är alla allmänt betrodda och högt aktade för sina insatser på många områden och vore värda ett annat öde än det som de drabbas av på grund av vad som inträffat nu. Radion skall skötas så att alla smakriktningar blir tillgodosedda. Radioledningen skall inte kunna sitta och bestämma efter eget tycke och smak utan måste ta hänsyn till den svenska allmänheten.

För övrigt har Sveriges radios jakt efter nyheter många gånger en tendens som liknar den som finns på våra dagstidningar. Man skall ovillkorligen vara först och ingen annan skall kunna få reda på vad som skall publiceras. Denna iver har vid vissa tillfällen, tycker åtminstone jag, föranlett vederbörande att göra vissa övertramp som jag betraktar som beklagliga. Sådan sensationsjakt tycker jag Sveriges radio borde bespara sig och låta tidningarna sköta, inte därför att tidningarna gör det bättre men därför att det är någonting som inte hör hemma i radions verksamhet som jag ser den.

Kommunikationsministern har, herr talman, alldeles nyss förklarat att regeringen inte kan göra någonting åt saken. Det är väl i och för sig ingen överraskning och har redan förut understrukits i debatten. Riksdagen kan heller inte göra något, självklart är det radioledningen som skall sköta detta ärende enligt de riktlinjer som är uppdragna. Men jag har ändå inte kunnat underlåta att till den kraft och verkan det hava kan vördsamt vädja till styrelsen för Sveriges radio att ta sitt beslut under omprövning. Det kan inte vara rimligt att undanhålla våra radiolyssnare en sak som har ett så allmänt intresse. Det är uteslutande av detta skäl, herr talman, som jag begärt ordet och ansett det nödvändigt att hålla detta anförande.

Herr CARBELL (s):

Herr talman! I likhet med herr Lindahl tycker jag att kommunikationsministerns svar nog är i kortaste laget med hänsyn till frågans principiella räckvidd.

Jag vill se bort ifrån den sida av saken som herr Hamrin och herr Zetterberg har gjort till huvudinnehållet, nämligen ställningstagandet till boxningen som sådan. Jag betraktar detta som ett radionämndens ställningstagande mot en aktuell nyhetsbevakning som licensinnehavarna har rätt till. Ur min synpunkt sett är det av största principiella betydelse att t. ex. riksdagen observerar det beslut som ett monopolföretag av servicekaraktär har fattat. Jag anser sålunda att vad herr Hamrin här anförde om att det skulle vara på något sätt olämpligt att behandla denna fråga genom en interpellation i riksdagen är helt felaktigt. När man av principiella skäl vill hindra människor från att se eller höra vissa saker i TV eller i radio gör man ju ett ingrepp i friheten som inte är särskilt tilltalande.

I det aktuella fallet är detta ingrepp dessutom tämligen meningslöst. För det

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

första är det uppenbart att press och andra nyhetsorgan som herr Hamrin säger slår på reklamtrumman. I det stycket kan utsändningen av själva matchen inte ha något övrigt att ge. Det kommer självklart att erbjudas allmänheten möjligheter att dessutom se matchen på film så småningom. Man kommer att kunna få referat punkt för punkt, sekund för sekund, i de morgontidningar, som kommer något litet senare.

Med dessa synpunkter vill jag, samtidigt som jag beklagar att allenast 14 av radionämndens 24 ledamöter deltog i beslutet, uttala förhoppningen att man beaktar den vädjan som min ärade företrädare här i talarstolen riktade till radionämnden om en omprövning av frågan.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Jag beundrar personligen inte boxningen, det vill jag redan nu säga ifrån. Med stigande ålderdom och en växande känsla av att man skulle ha mycket svårt att hävda sig om det gällde att argumentera med knytnävarna, ökar kanske också avskyn för den formen av sportutövning. Men jag kommer inte ifrån det förhållandet att boxningssporten har mycket stark resonans hos folk. Vidare att det är en typisk arbetarsport både här i landet och i andra länder.

Inför försöken att mobilisera en känslös opinion mot boxningen vill jag säga att jag tror inte på, att det är dessa argument som varit avgörande för radioledningen. Jag ser och hör i radio och TV nästan varje dag hur välvilligt man argumenterar för atomvapen för att förgöra hundratusentals och miljoner människor. Därför har jag litet svårt att förstå den indignation man ger uttryck för över att det kan flyta litet näsblod i en boxningsring och det är märkligt om detta skulle få tjäna som avgörande argument till viktiga principiella ställningstaganden.

Herr talman! Jag har inte heller något till övers för den amerikanska proffsboxningen. Det överflöd på korruption som den rymmer känner nog de flesta till genom många olika beskrivningar. Men jag måste be att få instämma med herr Lindahl i hans karakteristik av radioledningens handlingsätt. Den enda höger som man kan lita på här i landet är Ingemar Johanssons, sade en representant för regeringen i en radiodebatt. Det var en klyftig replik mot herr Hjalmarson, men den svarade nog också psykologiskt mot en mycket utbredd stämning här i landet, det är jag ganska säker på. Men Ingemar Johansson, han kan inte lita på regeringen, det är alldeles uppenbart.

Det var närmast statsrådet Skoglunds svar som uppkallade mig till ett principiellt påpekande. Radioledningen arbetar ju efter direktiv som har fastställts av regeringen och riksdagen, och dessa direktiv är mycket klara. Radioledningen skall därjämte se till, att programmen håller sig inom den goda smaken, det är den marginal den har. Det är med den förevändningen som man försöker skapa sådana här särskilda lagar. Jag menar att radioledningen där är ute på farlig mark.

Det hade därför varit bra om regeringen sagt ifrån den här gången.

Två gånger har radioledningen skapat en särskild lag. Skall vi kalla den första lex antikommunism. På den grundvalen att en kommunistisk talare i radion råkade göra dåvarande överbefälhavaren ansvarig för ett citat som denne inte själv utan en annan bar ansvaret för, infördes en särskild undantagsbestämmelse om att kommunister icke får uppträda i radion utan att man omedelbart har folk som kan polemisera mot dem. Herr kommunikationsminister! Svarar detta mot andan i de direktiv som statsmakterna har fastställt? I kväll skall de borgerliga particheferna uppträda helt oemotsagda av anhängarna till tjänstepensionen. Så-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

dana anledningar att ensidigt backa upp borgerlig politik i Sveriges radio finns det ganska många. Jag skall inte trötta kammaren med några exempel. Men regeringen finner sig i detta.

Nu har man skapat en ny lag — lex Ingemar Johansson kanske vi kan kalla den. Det är andra gången radioledningen på ett påtagligt sätt försöker ställa upp bestämmelser som inte har täckning i de riktlinjer som statsmakterna har uppdragit. Jag tycker det är ynkligt att regeringen inte säger ifrån. För mig får man ha vilken mening som helst om boxningen, och man får, som många i denna kammare gör, ogilla att det ges så mycket publicitet i radio åt boxningen — i verkligheten får den genom sådana här åtgärder bara större utrymme, även om det blir på andra vägar. Jag kan alltså förstå och respektera att man har skilda meningar i denna sak, men jag kan inte förstå och inte respektera, att man här formulerar sederegler som inte har täckning i statsmakternas beslut och ännu mindre i svenska folkets rättsmedvetande. Det var denna sida av saken som jag ansåg borde påtalas.

Herr **STENBERG** (fp):

Herr talman! Jag tillåter mig först konstatera, att den sak som vi nu behandlar omfattas med stort intresse. I varje fall var intresset mycket stort när interpellationen skulle besvaras. Då befann sig icke mindre än sju ledamöter av Kungl. Maj:ts regering i kammaren, och därtill var kammaren överfull. Hade det pågått ett referat i radio eller TV av ett idrottsevenemang — kanske rent av en boxningsmatch — hade, det är jag övertygad om, intresset visat sig ute i sammanbindningsbanan och inte här inne i kammaren.

Jag vill först passa tillfället att lämna ett par erkännanden. Det första erkännandet riktar jag till herr Lindahl, som varit modig nog att ta upp denna fråga i Sveriges riksdag. Både han och jag

och, som jag förmodar, de flesta av kammarens ledamöter delar den uppfattningen att Sveriges radios sätt att sköta sin uppgift inte skall tas upp i Sveriges riksdag, eftersom det finns andra organ som skall kontrollera den saken. Men jag tycker ändå att det är tillfredsställande att vi kan diskutera saken på detta sätt, när man nu har prövat de vägar samhället bjuder för att påverka den ansvariga radioledningen och de vägar inte räcker till för oss som har en annan uppfattning än ledningen för Sveriges radio.

Styrelsen för Sveriges radio fattade någon gång på våren 1958 beslut om att helt enkelt förbjuda direktreferat i radio och TV av boxningsmatcher. Jag är ledamot av radionämnden och tog tillfället i akt att fråga, om det inte var förhastat av styrelsen för Sveriges radio att fatta ett sådant principbeslut, och jag frågade också om det fanns något mer beslut i den riktningen.

Jag vill här stanna inför den rent principiella frågan, om det kan vara riktigt av radiostyrelsen att fatta ett sådant principbeslut, som gäller en verksamhetsgren vilken är erkänd i landet och nära nog världen över — jag säger nära nog; det finns undantag. Vi har t. o. m. haft tillfälle att i Sveriges riksdag diskutera, huruvida det skall lämnas något statligt stöd till amatörboxningen, och vi har funnit anledning att låta ett sådant stöd utgå även i fortsättningen. Jag tycker därför att radiostyrelsens beslut var förhastat och oöverväntat.

När jag sedan tänkt över situationen ännu mer, använde jag min rätt att begära att radionämnden skulle hemställa till styrelsen att ompröva sitt tidigare ställningstagande, men radionämnden har nu avslagit den framställningen. Eftersom det här ärendet omfattas med så stort intresse, finner jag det tillfredsställande att vi i riksdagen ändå får tillfälle att ta upp frågan och ge till känna vår mening, även om jag väl förstår att

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

statsrådet i det här fallet inte kan göra något uttalande som kan uppfattas som en pekpinne eller som ledning för radiostyrelsen. Vi vill ju att radiostyrelsen skall ha en fri och av statsmakterna oberoende ställning — jag ger statsrådet rätt på den punkten, även om jag tycker att statsrådet kunde tillåtit sig att tycka någonting — det har ju hänt tidigare att så gjorts från statsrådsbänken.

Sedan vill jag helt kort säga, att jag inte kan godta det principiella ställningstagande som man här gör. Skulle det visa sig att ett återgivande av boxningsmatcher vore olämpligt, finns det möjligheter att i efterhand ta upp frågan till granskning, och på basis av en sådan granskning kunde man möjligen utfärda ett förbud. Någonting sådant har inte varit aktuellt här, och jag tycker att det är anmärkningsvärt att radiostyrelsen förfar på detta sätt.

Jag finner det också anmärkningsvärt att radioledningen har meddelat, att den på alla tänkbara sätt skall bevaka evenemanget nyhetsmässigt, ge förhandsintervjuer, tala om alla detaljer man kan spåra upp, och snabbt meddela resultatet, men att man däremot har beslutat att inte återge evenemanget. Det verkar litet sjukt. Radioledningen går som katten kring het gröt. Den vill försöka hjälpa till att upprätthålla vår kultur och se till att hålla de nedbrytande elementen i samhället borta från det som serveras i Sveriges radio. Men man förstår ändå, att man måste bevaka evenemanget, eftersom det finns en stark opinion bland folket för detta. Ett sådant ställningstagande väcker ändå litet löje.

Sedan ett par ord till herr Hamrin och herr Zetterberg. Jag tycker att de tar i väl hårt när de försöker svärta ned amatördrotten, denna folkrörelse, med vilken den nu ifrågavarande idrottsgrenen inte har något att göra, och försöker visa att det här är fråga om någonting förråande som man inte bör pre-

sentera för svenska folket via moderna kommunikationsmedel. Jag tycker att dessa herrar borde försöka vara mer toleranta. Om det finns en bestämd önskan hos stora delar av folket att få ett snabbt referat av vad som händer, skall väl ett sådant referat serveras, även om det är fråga om en boxningsmatch. Inte tycker jag att man bör säga att man håller radioledningen räkningen för att den har förskonat det svenska folket från ett evenemang av det här slaget. Både herr Hamrin och herr Zetterberg är väl tillräckligt mycket karlar för att i likhet med den övriga delen av svenska folket, som inte är intresserad av evenemanget, stänga av sin apparat. Jag tror, att det vi diskuterar är av sådant nyhetsvärde att tidningsläsarna kommer att ta del av referatet från matchen, även om herr Hamrin skulle återge det på handelssidan i Jönköpings-Posten — de kommer ändå att söka reda på det.

Jag tycker att herr Zetterberg går för långt när han, för att bevisa att boxningen är en kulturfara, tar upp den svenska amatördrotten och börjar tala om att brott lönar sig.

Jag har bara velat reagera emot det principiellt farliga ställningstagande som radiostyrelsen har gjort till en verksamhet som är erkänd och utövas i vårt land. Det skulle vara intressant att få svar från de närvarande ledamöterna i styrelsen för Sverige radio, om det fattats några flera beslut i den här riktningen. Jag tror det knappast.

Herr HAMRIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Inför de sällsamma argument som herr Hagberg och en del andra talare här har anfört, känner jag mig nästan stum, men jag måste konstatera, att det på en punkt krävs ett klart tillrättaliggande.

Här nämndes att svensk radio skulle undanhålla lyssnarna en stor händelse. Detta är ju inte med sanningen överensstämmande. Här förbereds, såvitt jag kan förstå, en minutiös nyhetsbevak-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

ning. Resultatet kommer att snabbt delges lyssnarna. Vad radion vägrar — och det har vi all anledning hålla den räkning för — är en direktåtergivning av vad som sker där borta.

Här har man tydligen dyrköpta erfarenheter att falla tillbaka på. Såvitt jag är riktigt underrättad, har man försökt detta en gång, med mycket dåligt resultat. Situationen var den, att den stackars radioreportern helt enkelt icke förmodade ge ett exakt referat av vad som försiggick i boxningsringen, utan lyssnarna fick ett friserat referat. Radiomedarbetaren ansåg det icke med sitt ansvar förenligt att sanningsenligt referera inför lyssnarna vad som skedde. Under sådana förhållanden, ärade kammarledamöter, är det väl mer än förståeligt, om Sveriges radio aktar sig för att göra om försöket.

Herr ALLARD (s):

Herr talman! I likhet med herr Stenberg vill också jag rikta ett erkännande till herr Lindahl för att han tagit upp denna fråga interpellationsvägen. Det finns ett stort allmänt intresse för den förestående världsmästerskapsmatchen i boxning, och radioledningens beslut om att den inte skall direktrefereras har rent av upprört många människor, vilket bland annat tidningarnas insändarspalter ger bevis för.

När herr Hamrin här i debatten ställer sig bakom radioledningens beslut, förstår man att hans ställningstagande dikteras bland annat av att han är motståndare till boxningssporten. Jag har all respekt för att herr Hamrin har denna uppfattning och att han driver den så energiskt — om man på idrottsspråk skulle karakterisera herr Hamrins energiska inlägg här i riksdagen mot boxningen, kunde man säga att han är en ettrig fighter, som slåss för sin sak. Nu skall jag emellertid inte ta upp någon debatt med herr Hamrin om boxning; vi får väl återkomma till den saken om några veckor, när riksdagen skall be-

handla den motion som herr Hamrin har väckt i frågan.

Jag anser det angeläget att här betona, att professionell boxning inte hör hemma inom Sveriges riksidsrottsförbund, det förbund som får statsanslag. Om man skall karakterisera den professionella boxningen, kan man väl lämpligen säga, att den är en form av yrkesutövning eller affär. En VM-match i tungviktsboxning är emellertid en stor händelse, som intresserar många människor här i landet, framför allt då en svensk är med. Intresset är starkt, och det är ständigt stigande, bland annat därför att radion genom sin nyhetsbevakning påpassligt har följt med de olika händelser som inträffat under förberedelserna till VM-matchen. Jag skulle tro att radion liksom pressen kommer att följa dem uppmärksam även i fortsättningen när träningslägret så småningom flyttas över till Amerika.

Vi har för närvarande här i Stockholm besök av en förutvarande världsmästare i boxning, Max Schmeling. I går var det mottagning för honom på tyska ambassaden, och enligt uppgift i pressen var radio och TV vid denna mottagning för en f. d. världsmästare representerade av inte mindre än tolv personer. Radiotjänst visar sålunda ett mycket påtagligt intresse för boxningssporten, ända fram till det avgörande skedet, d. v. s. när matchen går av stapeln. Då blir det emellertid inte längre någon nyhetsbevakning, och då får många licensbetalare, som prenumererar på nyhetsförmedlingen, inte längre nyheterna så snabbt som de skulle ha fått, därest radion hade utnyttjat sina möjligheter.

Som herr Lindahl påpekat finns det ingen konsekvens i radions handlande. Man följer upp ett evenemang fram till avgörandet, men sedan blir det stopp. Det kan licensbetalarna inte förstå, och det är begripligt att den stora allmänheten reagerat på sätt som framgått av de insändare jag här talat om.

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

Jag tycker att herrar Zetterberg i Stockholm och Hamrin — och andra som anser att radioledningen har handlat riktigt i detta fall — inte borde förmena alla dem, som har en annan uppfattning och som gärna vill ha ett direktreferat, möjligheterna att natten mellan den 25 och 26 juni gå upp klockan 3 och lyssna på detta referat. Herrarna själva kan ju sova lugnt. Barnen behöver man nog heller inte tänka på. De sover säkert. Men Idrotts-Sverige och många utöver dem, som kan innefattas i detta begrepp, har här så berättigade anspråk på nyhetsförmedling, att jag tycker att herrarna kunde tolerera att alla de som så önskar får nyheterna om matchen på snabbaste sätt.

Jag hoppas att denna interpellationsdebatt skall leda till att radioledningen tar sitt tidigare beslut under omprövning och att man därvid kommer till det resultatet, att det är konsekvent och riktigt att ge en snabb nyhetsförmedling och ett direktreferat från matchen.

Herr *Jonsson* i Strömsund (s) instämde häri.

Herr **MUNKTELL** (h):

Herr talman! Jag ber att få instämma med dem, som anser att det här gäller ett stort nyhetsvärde för ett mycket stort antal medborgare. Jag vill emellertid också starkt betona, att jag personligen inte har det bittersta intresse för saken, och det skulle aldrig falla mig in att stiga upp mitt i natten för den här matchens skull. Vi har verkligen tillräckligt med nattplena ändå.

Men det skall inte förnekas att för denna fråga finns ett mycket stort intresse i de vidaste kretsar. Och en sak vill jag särskilt starkt betona, nämligen den att jag inte kan dela den indignation som här kommit till uttryck. Jag har tidigare alltid i princip vänt mig mot boxningen, och jag har även röstat mot boxningsanslagen, men jag vill nu deklarerat, att jag definitivt har ändrat

mening i det fallet. Detta beror främst därpå, att när man sysslar med ungdomsvård och ungdomskriminalitet, så finner man att det råder hundraprocentig samstämmighet bland ungdomsledarna om att hård sport under kontroll — jag betonar under kontroll — är ett bland de bästa medlen att avleda ungdomens naturliga önskan till aktivitet, en önskan som annars lätt tar sig uttryck i asociala handlingar. Det är uppenbart att hård sport under kontroll är av mycket stor betydelse, när det gäller att avleda den aggressivitet, som hos den asociala ungdomen och den som är på väg att bli asocial annars tar sig uttryck i brottsliga handlingar, det må vara bilstölder, inbrott eller annat. Mot den bakgrunden kan jag inte finna det olyckligt med en direktutsändning av matchen. Tvärtom anser jag det lämpligt. Om expertisen nu är enig om att hård sport är ett bra uppfostringsmedel, så anser jag att vi bör arbeta för en utbredning av detta sportintresse, och då måste även en utsändning av här ifrågakvarande match vara lycklig, eftersom den säkert skulle öka intresset för denna sport.

Herr **BRACONIER** (h):

Herr talman! Jag beklagar den radiostyrelse, som skulle ha riksdagen som högsta smakdomare i sådana här frågor. Jag är inte säker på hur en votering i denna fråga skulle utfalla här i kamraren, men klart är att meningarna är mycket delade.

När herr Stenberg förebrådde kommunikationsministern för att han inte uppträdde som smakdomare, så vill jag påminna om att det inte är mer än några månader sedan en annan folktoppartist förebrådde statsrådet Skoglund för att han gjorde det. Jag frågar: Är det verkligen kutym i riksdagen att gå ifrån instruktioner, som riksdagen själv har fastställt? Är det meningen att vi här skall agera som högsta instans över sty-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

relser, som har sina befogenheter utstakade? Det skulle ju resultera i kaotiska förhållanden för radions ansvariga.

En helt annan sak är, att både kommunisterna och andra ju kan motionera om nya instruktioner. Jag tror emellertid att vi skall akta oss för att låta statsrådet bestämma programmen.

Det är för övrigt inte alls så, att alla »nyheter» förmedlas här i landet, och det har aldrig varit så heller. Det råder för övrigt en stark reaktion mot många bilder, som anses verka nedsättande för den goda smaken, och det har i snart sagt alla världens länder förts diskussioner om vilka bilder som skall publiceras eller inte. Det är givet att olika meningar måste göra sig gällande om vad som är god smak. Men om vi ser frågan ur principiella synpunkter, så får väl riksdagen ändå inte gå ifrån de principer som riksdagen själv har fastslagit. Jag tycker det vore orimligt, om man från denna talarstol kunde angripa en instans, där man själv vore ledamot. Jag vill inte därmed påstå att styrelsen eller radionämnden alltid handlar riktigt. Men här diskuterar vi en fråga i vilken meningarna är till ytterlighet delade, och det är sannerligen inte lätt för radiostyrelsen att där tillgodose alla. I allmänhet har vi väl ändå den uppfattningen här i riksdagen, att om vi tillsätter en styrelse eller en nämnd med vissa befogenheter, så skall dessa organs synpunkter respekteras. Om vi vill ha nya instruktioner för sådana organ, så måste ju fattas beslut därom i vederbörlig ordning. Man skall givetvis inte rikta kritik mot ett statsråd, som följer de principer riksdagen själv tillskapat.

Herr STENBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Braconier har nog inte uppfattat mitt anförande riktigt, och det kan vara förlåtligt. Jag sade att jag gav statsrådet mitt erkännande för att han här har understrukt principen att radion skall ha en fri och

obunden ställning gentemot statsmakterna. Det tycker jag var rätt. Sedan gjorde jag en liten utvikning och tillät mig säga, att statsrådet kanske kunde ha tyckt någonting själv denna gång, eftersom han gjort det förut. Jag trodde det var tillåtet för mig att tycka någonting gentemot statsrådet. Herr Braconier behöver inte uppfatta detta så allvarligt, att han koncentrerar sitt anförande på att vi här skall försöka införa någon ny praxis för hur statsrådet skall uppträda gentemot radiostyrelsen. Detta var absolut inte min avsikt, och jag tror inte någon annan än herr Braconier uppfattade mig på det sättet.

Sedan gav jag till känna min glädje över att man kunde få diskutera denna fråga i Sveriges riksdag, när man vid tidigare försök att göra sin röst hörd via radionämnden icke fått den resonans man trodde att man skulle kunna få. Jag konstaterade därför med tillfredsställelse att ett nytt tillfälle gavs att ge uttryck härför i samband med interpellationen.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är verkligen ingen betydelselös fråga, att statsorganen håller fast vid den ordning de själva fastställt. Herr Stenberg hade ett uttryck mot kommunikationsministern, som tydde på en kritisk inställning. Frågan om smak är ju en mycket kontroversiell fråga, vilket vi alla nu erfar. Skulle riksdagen uppträda som domare i den frågan skulle det bli olidligt för de berörda organen.

Herr Stenbergs senaste yttrande finns det ingen anledning att anmärka på. Jag uppfattade faktiskt hans uttalande som ett angrepp mot radiostyrelsen, och jag förstår inte annat än att organet handlat helt enligt instruktionen och att kommunikationsministern handlat enligt de principer, som han konstitutionellt är skyldig att handla efter. Det är inte betydelselöst att detta fastslås i den svenska riksdagen, när det gäller

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

förhållandet mellan självständiga styrelser och riksdagen.

Herr STENBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för att jag så snabbt fick en ny bekräftelse på att herr Braconier inte lyssnade på vad jag sade i mitt första anförande. Jag yttrade nämligen i mitt inlägg inte ett ord om längden av statsrådets svar, och jag rekommenderar herr Braconier att i efterhand läsa mitt första anförande.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! I likhet med herr Stenberg anser jag att det hade varit av värde om statsrådet hade tyckt någonting. Nu var svaret, som jag tidigare sade, mycket försiktigt formulerat. Men skulle jag likväl inte kunna få ett svar på frågan, om statsrådet anser att detta är ett stort evenemang av nyhetsbetonad karaktär? För undvikande av alla missförstånd vill jag bara tillägga, att jag hoppas ingen skall tyda detta som att jag på något sätt försöker komma med otillbörliga påtryckningar.

Från flera håll i denna debatt har man slagit vakt om radiostyrelsens frihet, och jag har inte någon avvikande mening på den punkten. Jag sade inledningsvis i mitt första inlägg att det var med en viss tvekan som jag hade tagit upp denna fråga i riksdagen. Men jag sade vidare att jag finner detta vara ett undantagsfall. Även om jag yppat en viss tveksamhet, tycker jag dock att de som har en annan mening i denna fråga ser spöken på ljusa dagen. Måhända är det inte formellt riktigt att ta upp denna fråga, men i sakfrågan tror jag att denna diskussion kan bli av ett visst värde. Vi har inte — jag vill ytterligare understryka detta — kommit med några pekpinningar. Vi har blott på ett försynt sätt velat vädja till dem som har inflytande att också i denna fråga ordna en fullgod nyhetsbevakning.

Kanske jag också kan få komma med ett par mycket korta repliker.

Till herr Hamrin skulle jag vilja säga att jag för min del icke har idealiserat proffsboxningen, men jag tycker, att herr Hamrin gör sig skyldig till väldiga överdrifter, när han påtalar boxningens faror. Skulle inte herr Hamrin och jag på denna punkt kunna invänta den allsidiga utredning riksdagen har beslutat om och vars resultat vi väl så småningom kommer att få ta del av.

Bara ett litet tillägg på tal om boxningens faror. I höstas anordnades ett stort boxningsevenemang på Ullevi. Den gången avstod Sveriges radio från att göra något direktreferat, men det togs upp en film vid tillfället, en film som denna vinter har visats över hela landet. Filmen har naturligtvis på sedvanligt sätt granskats. Det har emellertid berättats för mig att denna film om Ingemar Johanssons match i Göteborg i september förra året har varit barn-tillåten. Detta är intressant att notera, då boxningens motståndare anført sådana argument som här varit fallet.

Det skulle vara frestande att också bringa i erinran några andra utslag av den nyhetsiver som utmärker Sveriges radio-TV. I dag ser jag i en tidning, att man sänt ut två eller tre reporters söderut för att möta våren. Jag opponerar mig inte mot detta, men dels brukar ju våren komma smygande så här års, dels kommer den normalt tidigare söderut och dels har man år efter år låtit radions utlandskorrespondenter i hänfödda ordalag skildra kung Bores nederlag mot den värmande och livgivande solen. Jag accepterar en hel del av denna kanske en aning flåsande nyhetsiver. Jag tycker bara att den också bör äga sin tillämpning på det område vi i dag diskuterar.

Jag hyser självfallet den djupaste respekt för den personliga mening herr Zetterberg framför, men skulle inte herr Zetterberg och jag kunna komma överens om att ett stort mått av tolerans i detta som i så många andra fall är lyckligast. Visst är det många som inte tyc-

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

ker om boxning. Jag hyser också respekt för deras uppfattning och hoppas att dessa mina vänner skall sova lika gott som vanligt, även om uppskattningsvis tre eller fyra miljoner medborgare, som har en annan mening, kommer att ställa klockan på tidig väckning en natt i juni månad innevarande år. Jag ber alltså att få tillönska herr Zetterberg och andra som delar hans mening en mycket god midsommarnatts-sömn, därest evenemanget kommer att infalla vid just den tidpunkten.

Låt mig ge ytterligare ett exempel på den dubbelmoral jag pekat på. Jag läser i dag i en stor stockholmstidning, att en pressvisning i går ordnades på tyska ambassaden, där man fick träffa den tyske boxaren Max Schmeling och Ingemar Johansson. Och det står i denna tidning, att enbart från Sveriges radio-TV, som ju inte är intresserade av att sända någon boxning, kunde man räkna tolv personer som deltagare i konferensen. Det är väl en märklig nyhet. Är avsikten nu att man inför hela svenska folket skall visa att dessa idrottsmän är fullständigt oskadade och i ypperlig kondition? Kan det vara bevekelsegrunden? Vad jag gång på gång velat understrika är, att här bygger man upp ett stort intresse. Då frågar jag mig: Har man denna principiella uppfattning — det kan man mycket väl ha, och vi kan också hysa respekt för den — så borde väl konsekvensen bjuda, att man uteblir i sådana här sammanhang? I annat fall tycker jag man hamnar i en ohållbar situation.

Herr ZETTERBERG i Stockholm (s):

Herr talman! I likhet med flera andra talare har jag den uppfattningen, att detta meningsutbyte varit nyttigt. Även om diskussionen inte föranleder något beslut, är det värdefullt att vi har fått tillfälle att överlägga om denna sak, som har väckt så stort intresse i vårt land. I så måtto är jag alltså herr Lindahl tacksam för att han gett oss till-

fälle att framföra vår uppfattning på denna punkt.

Låt mig börja med att belysa ett par vackra ord som förekommit i resonemanget. Det ena ordet är *tolerans* och det andra är *frihet*.

Jag är ofta invecklad i resonemang om ordet *tolerans*. De som talar om tolerans gör det emellertid för det mesta i det sista och vackra avsnittet av sina anföranden. Dessförinnan har de sagt ting som inte inbjuder till överläggningar i toleransens anda. En del talare i debatten i dag har efterlyst tolerans från deras sida som ogillar boxningssporten, i varje fall den professionella. Men de har samtidigt låtit förstå, att det är något löjeväckande i ståndpunkten att inte vilja ha ett evenemang av detta slag detaljerat återgivet i TV och radio. Det är väl inte riktigt så förståndigt att antyda, att denna ståndpunkt är löjeväckande och samtidigt inbjuda till diskussion i en atmosfär av tolerans.

Någon brukade även det sköna ordet *frihet* och lät förstå, att det var ett slags frihetsberövande att inte tillåta att ett evenemang, som intresserar så många människor, får framföras i full frihet. Det finns emellertid i verkligheten ingen möjlighet för någon radio eller TV att så totalt tillämpa frihetstanken, att allting kan återges. Om inte annat så sätter den goda smaken vissa gränser. Jag vill instämma med herr Braconier som sade, att vi här befinner oss i ett gränsområde där vi får vara glada över att riksdagen inte direkt skall fatta beslut. Låt oss alltså inte använda ett så högtidligt ord som frihet i detta sammanhang.

Om vissa ting är vi eniga. Mig veterligt har varken herr Hamrin eller någon annan påstått, att detta evenemang inte skulle få nyhetsmässigt bevakas. Alla intresserade, som vill sova om nätterna och som nöjer sig med att lyssna till första TT-sändningen på morgonen, har möjlighet att få mycket ingående skildringar av vad som händer.

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

Jag har den meningen att TV och radio skall vara påpassliga när det gäller nyheter. Men därmed är inte sagt att alla ruskigheter som ingår i nyhetsmateriet skall återges. Så sker inte heller. Detta bör iakttagas i än högre grad inför de ruskigheter i dagskrönikan som är av den arten, att radio och TV måste betala för att få sända ut dem. Nyhetsreferat är en sak, en annan sak är ett detaljreferat, där man sekundvis beskriver de skador som de båda kämparna får.

Jag vill instämma i vad som sagts om den hårda sportens nytta. Jag har sett många exempel på att en kraftig och uttröttande sport har god verkan, särskilt om det finns ett tävlingsmoment i den. Men det finns så många andra slag av hård sport, som har samma välgörande inverkan och där det även finns ett element av laganda. Jag vill till herr Allard, herr Stenberg och andra idrottsvänner säga, att jag gärna skall vara med och ge ett starkare stöd åt de idrotter, beträffande vilka vi kan enas om att de är av uppbyggande natur. Jag tror att de flesta ledamöterna i riksdagen i detta avseende skulle kunna enas om 99 procent av alla idrottsgrenar.

Jag har fått en liten anmärkning för att jag dragit in ishockeyn i detta sammanhang. Det skedde därför att jag ville belysa, att det finns en tendens till ökad hårdhet, eller säg brutalitet, inom de publika sporterna. Jag tror att det finns skäl för idrottens vänner att observera den tendensen, som ju onekligen gör att idrotten hos många medborgare kommer att framstå i en föga god dager.

Jag är optimist rörande framtiden. Jag tror alltså att vi om än långsamt håller på att växa bort från råheten och önskan att se råa skådespel. Från historien vet vi, att människor i gångna tider hade tillfällen att se varjehanda brutala uppgörelser i olika former och betraktade dylikt som legitim underhållning. Men vi är på väg bort därifrån. Vi

är också på väg mot en större respekt för andra människor och deras kroppsliga integritet. Den professionella boxningen hindrar eller fördröjer en sådan utveckling.

Vi som prisar radions och televisionens ledning för dess goda omdöme har således även här i riksdagen velat ge uttryck för den opinion som står på radio- och televisionsledningens sida.

Herr HAMRIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte med särskilt många ord förlänga debatten, men jag tvingas notera, att herr Munktell presterade ett inlägg som nog tål att synas närmare. Jag tror också vi får anledning till det längre fram i annat sammanhang under riksdagens lopp. När herr Munktell framställer sig som försvarare av boxningen på den grundvalen, att det här skulle kunna vara fråga om ett hjälpmedel i ungdomens fostran, så måste jag få lov att sätta både ett och flera frågetecken efter en dylik argumentation. Om jag inte är fel underrättad, tillåtes på ungdomsvårdsanstalten Roxtuna, där man ju arbetar efter de modernaste principer, all idrott utom boxning. Jag föreställer mig, att detta inte kan vara någon tillfällighet, utan att man bygger på vissa erfarenheter.

Det är en iakttagelse därutöver som jag inte kunnat neka mig att göra. När vi här i kammaren under årens lopp debatterat boxningen, har man från aktivt idrottshåll fått höra, att vi skall noga skilja mellan amatörmässigt bedriven boxning och professionell boxning. I dag synes det mig, som om man inte längre vore så intresserad av att hålla dessa begrepp isär. I dag gäller det ju ingenting annat än den professionella, den yrkesmässigt bedrivna boxningen. Det är alltså denna boxning man står och försvarar i ett speciellt sammanhang.

Jag har inte heller från herr Lindahl fått något svar på frågan, om möjligen

Svar på interpellation ang. direktreferat i Sveriges radio av viss boxningsmatch

inte herr Lindahl ändå upptäckt, att det här mindre eller inte alls rör sig om idrott i verklig mening utan om ett i högsta grad privatekonomiskt geschäft och ingenting annat.

Till sist vill jag bara konstatera, att jag föreställer mig att Sveriges radio dag efter dag arbetar under den pressen, att man måste överväga från fall till fall, hur mycket av publicitet som bör tillkomma det ena eller det andra.

Här är det fråga om avvägningsspörsmål, fortlöpande. Är det då så underligt, att man vid omprövningen av denna speciella fråga har kommit till det resultatet att man av, låt mig säga elementärt, humanitära och kulturella skäl måste säga nej till en direktåtergivning?

Herr CARBELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner herr Zetterberg i Stockholm så väl att jag förstår att hans uppfattning i denna fråga bygger på sådana ståndpunktstaganden, som jag respekterar. Men jag kan ändå inte underlåta att ställa en fråga till honom: Låt oss rent teoretiskt anta att vi skulle få en radioledning, som förbjöd utsändandet av gudstjänster i radio — ett ställningstagande som jag självklart skulle anse helt oriktigt — skulle man då inte få lov att tycka att det vore plats för en, skall vi säga, opinionsyttring gentemot ett sådant ställningstagande.

Jag vill understryka vad jag sade i mitt tidigare anförande, nämligen att radioledningen genom sitt ställningstagande har hindrat en nyhetsbevakning för många licensinnehavare, som betraktar det som en legitim rätt att få denna nyhetsförmedling. Det var i detta sammanhang som jag alltså ansåg att jag borde påpeka att frihet nog skulle råda, såväl för dem som vill sova gott på midsommarnatten och låta bli att koppla på radioapparaten som för dem som till äventyrs vill höra på programmet.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan gott instämma med herr Zetterberg i Stockholm i att det kan vara mycket bra med hård sport, där laganda befrämjas o. s. v. Jag frågar emellertid: Är en under kontroll pågående boxningsmatch mellan ungdomar rääre än en fotbollsmatch med massor av brutna ben och söndersparkade ansikten? Jag kan absolut inte förstå att den ena av dessa sportgrenar skulle ha något större etiskt värde än den andra. Man får väl välja det som man har minsta invändningarna mot. Nog har jag mycket mindre att invända emot, låt vara ganska hårda fotbolls- och boxningsmatcher än mot ungdomsasocialitet och ungdomskriminalitet. Riktigheten av detta betraktelsesätt är säkert alla i denna kammare helt och hållet ense om. Men det är naturligtvis — det understryker jag — lyckligt i den mån dessa sporter kan utövas i lagandans tecken.

Till herr Hamrin skulle jag vilja säga att jag vet faktiskt inte hur det är på Roxtuna. Jag återgav bara vad jag hört från många håll, bland annat från polis-håll i Stockholm.

Till slut vill jag säga att om mitt anförande på något som helst sätt skulle ge intryck av kritik mot radioledningen eller av önskan att denna ledning inte skulle få vara självständig, ber jag få betona att det vore ett felaktigt intryck. Jag anser absolut att radioledningen bör vara självständig.

Herr ZETTERBERG i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag gissar att det som herr Carbell sade om gudstjänsterna visavi proffsboxningen i radio mera var ett uttryck för hans skämtlynne än så menat att han krävde något mera utförligt svar på sitt anförande. Det kanske räcker med att jag säger att även bland de människor i detta land som inte själva brukar lyssna på gudstjänsterna,

Svar på fråga ang. förslag rörande yrkesutbildningens centrala ledning

99 procent torde anse gudstjänster tillhöra de uppbyggande och humaniserande inslagen i vårt samhälle. Där emot är det väl åtminstone tveksamt vart man skall hänföra program av här ifrågavarande slag.

Till herr Munktell skulle jag vilja ställa frågan: Är det icke så, att ju sämre en fotbollsspelare är, desto mer sparkar han på motståndarnas ben och andra kroppsdelar, under det att ju bättre en boxare är desto fortare och bättre slår han sönder sin motståndare? Det är tydligen det som är skillnaden.

Herr CARBELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville med mitt exempel bara göra klart, att det sannolikt är många, många människor som skulle vilja höra ett direktreferat från VM-matchen.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Braconiers anförande.

Vi har inte i detta sammanhang krävt att instruktionerna för Radiotjänsts ledning skall ändras, men vi har begärt att de gällande instruktionerna skall *följas* och att inte radioledningen skall skriva sederegler för svenska folket. Jag måste beklaga att kommunikationsministern deklarerar regeringens hjälplöshet inför radioledningens tilltag. Det är ju ganska egendomligt att regeringen inte anser sig kunna ingripa mot radioledningen, när regeringen utfärdat direktiv för denna och det faktiskt kan konstateras, att radioledningen överträtt sina befogenheter och inte följt direktiven. Vi anser nämligen att radioledningen inte följt direktiven i detta fall, trots att de är ganska klara.

Det har talats om dubbelmoral, och jag instämmer med dem som använt detta omdöme om radioledningen. Om man nu tänker på hur vissa televisionsprogram nu är upplagda måste man anse, att när radioledningen tar den ställning

den tagit i fråga om en boxningsmatch, så borde radioledningen i ännu mycket högre grad tillämpa sitt moraliska betraktelsesätt på en hel del program som framföres under dess kontroll. I televisionen går, om jag inte tar fel, »Greven av Monte Christo», där det levereras en värjstöt i magen på människor ungefär en gång i kvarten. Det vore väl lämpligt att radioledningen, för att förhindra den förråande inverkan som kan uppstå härav, ingrepe och tillrättalade programmet för televisionen.

Jag menar att regeringen ändå skulle kunna göra något gentemot radioledningens självsvåld. Sådant självsvåld förekommer i många avseenden. Det vore riktigare att regeringen skrev sederegler för radioledningen än att denna skall skriva sederegler för svenska folket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. förslag rörande yrkesutbildningens centrala ledning

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Carlsson i Huskvarna har frågat, om jag är i tillfälle att meddela när den utredning om yrkesutbildningens centrala ledning, varom hemställan gjordes av 1952 års riksdag och som tillsattes år 1955, kan väntas bli färdig och när förslag kan väntas bli förelagt riksdagen.

Den avsedda utredningen — som kallas 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning — har som framgår av benämningen två huvuduppgifter. Beträffande lärarutbildningen kommer de sakkunniga inom kort att framlägga betänkande angående utbildning av lärare i yrkesämnen för industri, hantverk, detaljhandel och kontorsarbete. Under våren 1960 torde utredningen komma att avge betänkande om lärar-

Svar på interpellation ang. principerna för fördelning av boställen vid ändringar i pastoratsindelningen

utbildning för vissa andra yrkesområden. Förslag till riksdagen i anledning av dessa betänkanden synes alltså kunna komma i fråga tidigast till 1960 och 1961 års riksdagar.

Den andra huvuduppgiften, frågan om den centrala ledningen av hela yrkesutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål, är utomordentligt vittomfattande och komplicerad. Såvitt nu kan bedömas torde de sakkunnigas betänkande i denna fråga inte vara att vänta förrän mot årsskiftet 1960—61. Med hänsyn härtill torde förslag i ämnet till riksdagen kunna komma i fråga tidigast till 1962 års riksdag.

Härpå anförde

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min enkla fråga.

Båda de uppgifter, som den ifrågasvarande utredningen fått sig anförtrodda, är nog så viktiga. Då jag emellertid får lov att begränsa mitt anförande skall jag inskränka mig till några få erinringar.

Riksdagen beslöt 1943 om ett särskilt ämbetsverk för yrkesundervisningen, benämnt överstyrelsen för yrkesutbildning. Ämbetsverket bestod då av tre byråer men har sedan utökats. Splittningen av den centrala ledningen på ett stort antal ämbetsverk, sorterande under särskilda departement, består. I olika sammanhang har pekats på lämpligheten av en samordning av yrkesutbildningens centrala ledning. Yrkesundervisningen och yrkesutbildningen är under kraftig utbyggnad och kommer att öka allteftersom den nioåriga skolan genomföres. I kommunerna har ju en samordning skett för hela skolväsendet genom inrättandet av en gemensam styrelse. En samordning i toppen vore enligt min mening också att före-

draga — jag menar alltså en samordning mellan skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning. En viss samordning skulle vara av betydelse för många frågor. Jag skall här bara nämna ett par.

När det gäller byggnadsfrågorna, som är nog så viktiga, ges bidrag för vanliga skolbyggnader via länskolnämnden till skolöverstyrelsen, men bidrag till yrkesskolebyggnader via överstyrelsen för yrkesutbildning. Här skulle en samordning vara av väsentlig betydelse för såväl planeringen som utvecklingen av skolväsendet. — Ett annat viktigt område är lärartillsättningen, för att nu inte nämna många andra.

Frågan om den centrala ledningen av hela yrkesutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål är naturligtvis, som statsrådet framhåller, utomordentligt vittomfattande och komplicerad, och den kräver tid för sin lösning. Vad som skett och håller på att ske inom vårt skolväsende — med betoning på yrkesundervisningen — gör att jag finner denna fråga synnerligen aktuell, och jag hoppas att utredningen i sitt svåra värv finner lösningar, som blir till gagn för hela skolväsendet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på interpellation ang. principerna för fördelning av boställen vid ändringar i pastoratsindelningen

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Andersson i Storfors frågat, om jag vill klargöra vilka principer jag ämnar följa vid blivande beslut i pastoratsindelningsfrågan. Interpellanten avser därvid tydligt endast principerna för den ekonomiska upp-

Svar på interpellation ang. principerna för fördelning av boställen vid ändringar i pastoratsindelningen

görelsen mellan pastoraten, framför allt beträffande boställstillgångar.

Med anledning härav vill jag framhålla, att pastoratsindelningssakkunniga i sitt år 1953 avgivna betänkande lämnat en redogörelse för de regler, som i enlighet med tillämpad praxis kan tänkas bli följda vid sådana ekonomiska uppgörelser. Då frågan om en reform av pastoratsindelningen år 1957 förelades riksdagen, anförde min företrädare i ämbetet, att han inte fann någon anledning att vid nämnda ekonomiska uppgörelser frånga dittills tillämpad praxis och att han därför anslöt sig till vad de sakkunniga anförde. Även riksdagen anslöt sig till vad de sakkunniga anförde i frågan.

Som svar på herr Anderssons interpellation får jag därför hänvisa till de utförliga redogörelser, som i sakkunnigbetänkandet, kyrkomötestrycket och riksdagstrycket lämnats för de principer, vilka enligt statsmakternas beslut avses skola ligga till grund för de ifrågasvarande ekonomiska uppgörelserna. Något skäl för regeringen att ifrågasätta ändring i nämnda principer har inte aktualiserats.

Härefter anförde

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Jag måste dock erkänna, att jag hade hoppats på ett annat svar. Nog borde enhetliga linjer i ett ärende som detta vara naturliga.

Statsrådet framhåller i sitt svar, att pastoratsindelningssakkunniga i sitt år 1953 avgivna betänkande lämnat en redogörelse för de regler, som i enlighet med tillämpad praxis kan tänkas bli följda vid sådana ekonomiska uppgörelser. Vidare framhålles i svaret, att då frågan om en reform av pastoratsindelningen år 1957 förelades riksdagen, an-

förde dåvarande ecklesiastikministern, att han inte fann någon anledning att vid nämnda ekonomiska uppgörelser frånga dittills tillämpad praxis.

Det är just mot detta praxissystem jag reagerat. Praxis på området har, såsom jag i interpellationen framhållit, varit vacklande, i det att bostället ibland har tilldelats det pastorat, inom vilket det kommit att bli beläget, och detta utan kompensation till den eller de församlingar, som nödgats avstå sin del i bostället. I andra fall har man givit kompensation eller tilldelat bostället annat pastorat än det, där det ligger, eller rent av delat bostället.

I särtryck ur Förvaltningsrättslig tidskrift gällande prästboställena och pastoratsregleringen har juris doktor Gunnar Prawitz påvisat, hur tveksamheten gjort sig gällande vid många tillfällen vid delningarna.

År 1910 tog man för givet att boställena tillföll de pastorat, inom vilka de låg, och några föreskrifter om ersättning från de därigenom gynnade pastoraten till de missgynnade meddelades ej. I en lång rad av resolutioner tillämpades detta förfarande.

År 1920 synes dock visst tvivel på riktigheten av denna praxis ha vunnit insteg. Kammarkollegiets utlåtande rörande delningen av Undersåkers pastorat i december 1924 pekar på att lagrumstolkningen ej var fullt riktig. Kungl. Maj:t ville dock icke frånga den tidigare grundsatsen.

I ett annat ärende, angående Revsunds och Bräckes två pastorat, vidhöll emellertid kammarkollegiet sin tidigare mening och föreslog, att viss del av ett boställe i ett av pastoraten skulle säljas och att med köpeskillingen skulle gäldas 75 procent av kostnaden för uppförande av ny prästgård i det andra pastoratet. Återstoden av köpeskillingen skulle utgöra prästlönetillgång för sistnämnda pastorat. Detta förslag bifölls av Kungl. Maj:t den 4 december 1931.

Svar på interpellation ang. principerna för fördelning av boställen vid ändringar i pastoratsindelningen

År 1952 vid delningen av Västra Frölunda och Askims församlingars pastorat följde man åter reglerna att bostället tillföll det pastorat där det var beläget.

Jag har velat föra dessa saker på tal då delningsfrågan är högaktuell i landet. Det borde enligt min mening varit möjligt att skapa enhetliga linjer vid boställsfrågans behandling.

Statsrådet kommer säkerligen att bli uppvaktad av de pastorat, som anser sig missgynnade, och det är bara att hoppas att praxis blir sådan, att rättvisa skapas från fall till fall, så att stridigheter undvikas vid det slutliga avgörandet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner. Därvid hänvisades

till statsutskottet propositionen nr 91, angående pension åt förre tjänstemannen vid Shanghai Municipal Council A. Th. Dahl;

till bevillningsutskottet propositionen nr 94, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning); och

till utrikesutskottet propositionen nr 96, rörande godkännande av en överenskommelse angående flyktingar som äro sjömän.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 97, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m. hänvisades propositionen, såvitt angick det under 1) upptagna förordningsförslaget, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogos var efter annan följande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna: nr 98, angående anslag till vatten-domstolarna för budgetåret 1959/60,

nr 99, angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.,

nr 101, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård,

nr 102, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m., och

nr 103, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

till statsutskottet propositionerna: nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.,

nr 106, angående ombildning av Stockholms högskola till universitet, m. m., och

nr 107, angående anställningsformen för vissa assistenter vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna;

till jordbruksutskottet propositionen nr 108, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

till utrikesutskottet propositionen nr 109, angående överförande till Finland av visst gränsområde i Muonio älv;

till statsutskottet propositionerna: nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1959/60 m. m., nr 111, angående inrättande av en biblioteksdepå,

nr 114, angående ny organisation för civilförsvaret, m. m., och

nr 115, angående vissa markförvärv för försvaret;

till behandling av lagutskott propositionen nr 116, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § folkbok-

Ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

föringsförordningen den 28 juni 1946
(nr 469);

till statsutskottet propositionerna:

nr 117, angående vissa organisationsförändringar inom försvaret,

nr 118, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.,

nr 119, angående anslag till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m., och

nr 121, angående anslag för budgetåret 1959/60 till socialattachéer; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 122, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Vid härefter skedd föredragning av propositionen nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59, hänvisades propositionen, såvitt angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 9

Föredrogs var för sig följande på kammarens bord liggande motioner. Därvid hänvisades

till bevillningsutskottet motionerna nr 502—505;

till statsutskottet motionen nr 506;

till behandling av lagutskott motionen nr 507;

till statsutskottet motionerna nr 508—515; och

till särskilda utskottet motionen nr 516.

§ 10

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 6, 49 och 50, bevillningsutskottets betänkanden nr 11, 21, 23, 26 och 29 samt första lagutskottets utlåtanden nr 17 och 18.

§ 11

Föredrogs den av fru *Löfqvist* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående husbockens skadeverkningar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Herr *TALMANNEN* yttrade:

Jag hemställer att bevillningsutskottets betänkande nr 21 måtte uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 49 bland två gånger bordlagda ärenden på kammarens föredragningslista nästkommande tisdag den 7 april.

Kammaren biföll denna hemställan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 13

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om dels ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, dels ock utredning angående samma sak.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 3 i första kammaren av herrar *Arvidson* och *Yngve Nilsson* och nr 7 i andra kammaren av herr *Magnusson* i *Tumhult m. fl.*, dels ock motionen nr 15 i

Andrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

andra kammaren av herrar *Ekström* i Iggesund och *Eriksson* i Bäckmora.

I motionerna I: 3 och II: 7 hemställades, att riksdagen för sin del måtte antaga ett i motionerna intaget förslag till ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753).

Utskottet hemställde

- 1) att motionerna I: 3 och II: 7, samt
- 2) motionen II: 15

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Sveningsson*, *Magnusson* i Tumbult och fru *Sjöqvist*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen för sin del, med bifall till motionerna I: 3 och II: 7, måtte antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753).

Härigenom förordnas, att 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753) skall erhålla följande ändrade lydelse.

11 §.

Fullmäktige välja — — — i länskungörelserna.

För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförandevalet hållas i januari månad, dock att ordförandevalet må hållas i december månad året dessförinnan, därest sammanträde för förrättande av val enligt lag om kommunalförbund då hålles. Intill dess ordförande blivit vald utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Äro både ordförande — — — till levnadsåldern äldst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MAGNUSSON** i Tumbult (h):

Herr talman! Jag har i utskottet tillsammans med herr Sveningsson i första kammaren och fru Sjöqvist i denna kammare anført reservation mot utskottets beslut att avstyrka motionerna nr I: 3 och II: 7. Dessa motioner syftar till sådan ändring i 11 § andra stycket kommunallagen, att de år, då nya fullmäktigeledamöter kallas att förrätta kommunalförbundsval i december månad, må ordförande och vice ordförande i fullmäktige utses vid ifrågavarande sammanträde.

Motionerna innebär alltså en förenkling av bestämmelserna. Under förra året vållade 11 § i kommunallagen med sin nuvarande lydelse vissa tolkningssvårigheter, och det förrättades också val utan att det skedde i laga ordning. Bland kommunalmän har sålunda nuvarande bestämmelse väckt irritation, och på flera håll har man framhållit önskvärdheten av en ändring, vilket skulle vara en rent praktisk åtgärd.

Det är också ganska anmärkningsvärt att inom en fyraårsperiod presidievalet skall förrättas i december månad under tre år, och man frågar sig då, varför inte valet skulle kunna ske i december även det fjärde året.

Vidare vill jag framhålla, att kommunalförbunden undan för undan ökar i antal. Detta styrker också behovet av en ändring. Man bör heller inte bortse från att ett sammanträde numera alltid är förenat med kostnader, och sammanträden bör därför inte hållas i onödan.

Svenska stadsförbundet har delvis uttalat sig positivt i frågan och förklarat, att förbundet inte motsätter sig en ändring i enlighet med vad som föreslagits i motionerna. Däremot har jag svårt att förstå Landskommunernas förbunds negativa inställning, särskilt som denna fråga är en typisk angelägenhet för landskommunerna. Bl. a. framhåller förbundet: »Eftersom flertalet av äldre fullmäktige regelmässigt omväljas, inskränker sig olägenheten med den sär-

Ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

skilda valförrättningen till att de nyvalda få infinna sig och bekanta sig med de omvalda.» Det är visserligen gott och väl, att fullmäktigeledamöterna får stifta bekantskap med varandra, men det är väl ändå inte meningen, att det skall behöva ske i kommunal regi och hör inte hemma inom författningens ramar.

Utskottsmajoriteten har hävdat den meningen, att lagen ännu är alltför ny för att man skall ha fått tillräcklig erfarenhet av huruvida en omedelbar ändring är nödvändig. För min del anser jag, att kommunalväsendets allmänna missnöje med den nuvarande ordningen säger tillräckligt. Även i övrigt föreligger starka skäl för en ändring i enlighet med vad som föreslagits i motionen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! Vid 1953 års riksdag fick vi den nya kommunallag som bl. a. innebar ett bibehållande av det tidigare tillämpade systemet, att val av ordförande för året näst efter det att allmänna kommunalval ägt rum skulle förrättas i januari månad. Den proposition, som föranledde riksdagens beslut, innehöll någonting annat. Departementschefen, som hade följt 1946 års kommunallagkommitté, ansåg att man skulle förrätta detta val i december månad och då även förrätta val till kommunens styrelse.

1957 fick vi den nya kommunalförbundslagen, som skulle reglera förhållandena för specialkommunerna. Våra kommunalförbund har aldrig varit särskilt populära, eftersom de inneburit en sammanslagning av den beslutande och den verkställande myndigheten. Dessutom har kommunalförbunden inte varit underställda offentlig kontroll på det sätt som man tyckt borde vara fallet i den kommunala förvaltningen. Kommunalförbundslagen innehåller den be-

stämmelsen, att — såsom här framhållets — den nya fullmäktigeförsamlingen skall sammanträda i december för att förrätta val av förbundsfullmäktige.

Herr Eriksson i Bäckmora och jag har i motion nr 15 i denna kammare påpekat, att riksdagen nog borde granska kommunalförbundslagen i detta stycke. Vi anser att det inte går att förrätta det förenämnda valet i behörig ordning. Med den erfarenhet vi fått av kommunalvalen under fjolåret har vi all anledning att påstå detta. I de flesta fall erhöll kommunerna sammanräkningsprotokollen först i slutet av november eller i december månad, då man alltså fick veta vilka som valts i den nya fullmäktigeförsamlingen. Vi anser att man först då kan utse den sammankallande ledamoten. Landskommunernas förbund har där anfört några, som jag tycker, underliga synpunkter. Jag vill också helt understryka vad herr Magnusson i Tumhult framhöll. Jag citerar Landskommunernas förbund: »Med ledning av den preliminära röstsammanräkningen och använda röstsedlar är det som regel lätt att i stora drag förutse utfallet av personvalet».

Jag undrar om man verkligen kan gå fram så i den kommunala förvaltningen, att man på grundval av en preliminär sammanräkning — det är ju en sådan som sker i vallokalen och ger de uppgifter man lämnar till TT — säger att den och den är vald och kan på förhand utses till sammankallande i fullmäktige. Jag tycker att detta är oförmligt. Landskommunernas förbund säger sedan att detta går mycket lätt att ordna. Det nya fullmäktigesammanträdet i december kan hållas en halvtimme före det gamla. Varför en halvtimme före? Det vet jag inte. Sammanträdet kan ju även hållas en halvtimme efter det gamla så att de nyvalda kan vara med och lyssna.

Jag tycker det är betänkligt med ett sådant preliminärt sammanträde före mandattiden. Vi, som i högtidliga sam-

Ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

manhang talar så högt om kommunal självstyrelse på vilken all demokrati vilar, bör väl i alla fall se till att inte, som nu är fallet, en tredjedel av ledamöterna första gången de får kontakt med sitt nya ansvarsfulla uppdrag kommer till ett sammanträde, som är provisoriskt, före mandatperiodens början, ett sammanträde där ingen direkt kan hälsa dem välkomna, ge en liten resumé över vad som förekommit i kommunen och staka ut vilka arbetsuppgifter som förestår dem.

Jag har emellertid ändå beslutat mig för att avstå från att yrka bifall till motionen om en utredning på denna punkt. Jag vill i stället förena mig med den reservation som här har fogats till utskottsutlåtandet och inskränker mig alltså till att yrka på en ändring av 11 § kommunallagen.

Konstitutionsutskottet säger, att vi kommit i ett nytt läge beträffande tidpunkten för presidieval till fullmäktige, vilket ju otvivelaktigt skett genom kommunalförbundslagen. Utskottet säger: »Såvitt erfarenheten visat, har emellertid det hittillsvarande systemet för presidieval fungerat tillfredsställande». Ja, skulle man kunna vänta någonting annat? Nog torde det fungera tillfredsställande, ty den ambitionen och det ansvaret känner väl kommunalfullmäktiges ledamöter, att när de blir kallade till ett sammanträde så kommer de. Det har fungerat väl, men frågan är om det är praktiskt att t. ex. i mindre landskommuner fullmäktigeledamöterna skall göra personliga, ekonomiska uppoffringar för att delta i ett obetydligt sammanträde i december månad och sedan ett i januari månad.

Detta kostar pengar!

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **PETTERSSON** i Norregård (cp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon längre debatt om denna fråga.

Utskottet har ju redovisat sin mening, och motionerna har varit remitterade till Stadsförbundet och Landskommuner- nas förbund. Visserligen har Landskommuner- nas förbunds yttrande här kritiserats av motionärerna, men man får väl förutsätta att förbundet har bättre kontakt med kommunerna i stort än motionärerna har, och enligt förbundets mening har ju inte tolkningen av de nuvarande lagbestämmelserna medfört några större svårigheter. Förbundet anser därför, att det inte finns något fog för att göra en ändring, innan lagen prövats någon längre tid. Det är väl inte heller vanligt att riksdagen, året efter det vi antagit en lag och den nya lagen inte har, såsom fallet här varit, prövats vid mer än ett tillfälle, ändrar lagen. Praxis här i riksdagen har alltid varit, att man inte gör någon sådan ändring förrän man fått tillräcklig saklig kännedom om att lagens tillämpning medfört svårigheter. Om det i detta fall uppstått tolkningssvårigheter i någon kommun, behöver ju inte detta bero på lagen, utan felet kan ligga på annat håll.

Herr Magnusson i Tumhult påstod, att Stadsförbundet hade ställt sig positivt till en lagändring i den riktning det här gäller. Jag kan inte se att man får det intrycket, om man grundligt läser förbundets yttrande. Förbundet motsätter sig visserligen inte en lagändring, eftersom man anser att den inte skulle få några större konsekvenser, men å andra sidan har man inte varit positivt inställd till en lagändring. Man anser helt enkelt att en sådan ändring inte har någon betydelse i all synnerhet för stadskommunernas del, eftersom avgörandet om valet vanligen träffas redan på höstmötet.

Anledningen till att departements- chefen och tidigare även kommunalför- bundskommittén gick in för den nu gäl- lande bestämmelsen var att fullmäktige i kommunen och kommunalförbunds- fullmäktige skulle få samma mandat-

Ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen

period. I annat fall kunde det ha varit enklare att låta valet av förbundsfullmäktige sammanfalla med kommunens regeringsval och alltså ske året efter det att kommunalfullmäktige valet ägt rum. Då hade inte den nu påtalade komplikationen uppstått. Men det är kanske lyckligare att mandatperioden blir densamma för dessa båda fullmäktiginstitutioner. Därtill kommer en annan olägenhet. Kommittén hade ju föreslagit, att valet av förbundsfullmäktige skulle ske i januari. Följden därav skulle ha blivit, att det inte fanns några förbundsfullmäktige under en viss tid fram till februari. Kommittén tyckte nu inte att detta skulle vara så farligt. Kommunalförbunden har ju speciella frågor att behandla, och det borde alltså ha gått att ha det ordnat på detta sätt.

Departementschefen valde emellertid en annan väg, nämligen den som anvisats i remissyttrande från länsstyrelsen i Västernorrlands län och från något annat håll, och så blev lagen formulerad på det sätt som nu är fallet.

Jag tror inte att jag behöver gå närmare in på dessa saker, utan jag ber att med det sagda få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Tumhult begärde emellertid votering, i anledning varav efter given värsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Tumhult begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 49 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60,

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1959/60,

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål, och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16

Ändringar i tulltaxan

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i tulltaxan.

Utskottet hade i ett sammanhang behandlat ett antal motioner, bland annat

motionen II: 212 av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tull icke skulle utgå för torkade eller eljest för transporten konserverade adiantumblad, som infördes för vidare yrkesmässig bearbetning; samt

de likalydande motionerna I: 162 av fru *Segerstedt-Wiberg* och II: 211 av fru *Johansson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att införselavgifterna på UNICEF:s s. k. greeting cards slopades.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 212 av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, antaga ett i utskottets hemställan intaget förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 162 av fru *Segerstedt-Wiberg* och II: 211 av fru *Johansson m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 298 av herrar *Birger Andersson* och *Nils-Eric Gustafsson* samt II: 368 av herr *Nilsson* i *Tvärålund*,

3) motionen II: 212 av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, ävensom

4) motionen II: 423 av herr *Hagnell*, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist* och *Gustafson* i Göteborg, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 162 och II: 211 hemställt, att riksdagen måtte,

med bifall till nämnda motioner, medgiva att tullfrihet tills vidare finge åtnjutas för UNICEF:s s. k. greeting cards.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *GUSTAFSON* i Göteborg (fp):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en rad olika frågor. Jag skall nu endast uppehålla mig vid den motion, som i denna kammare väckts av fru *Johansson* i Skövde och som behandlar frågan om tullfrihet på de kort, som Föreanta Nationernas barnfond ger ut och som i stor utsträckning används som julhälsningar här i landet.

Vikten av den internationella barnfondens arbete behöver inte närmare beröras. Jag vet att fru *Johansson*, som aktivt arbetar i denna organisation, här kommer att ge oss en inblick i detta arbete. Riksdagen har ju också visat sitt intresse för denna verksamhet genom att höja det anslag som utgår från svenska staten.

När den internationella barnfonden bildades, fäste man stort avseende vid att den i första hand icke skulle vara ett organ där de olika staterna engagerade sig ekonomiskt utan att den i stor utsträckning skulle stödja sin verksamhet på frivilliga bidrag. Detta har tydligt kommit till synes när det gäller de kort som sänts ut. Dessa kort ritas av internationellt kända konstnärer och utan någon som helst ersättning. De säljs här i landet på en icke kommersiell basis. Sveriges husmödrars riksförbund, som har i uppdrag att sköta distributionen, gör en förlust på detta för den goda sakens skull.

Dessa kort har en dubbel uppgift. För det första sprider de kunskap om den internationella barnfondens arbete, och för det andra blir intäkterna till en icke betydelslös hjälp vid finansieringen av barnfondens viktiga arbete.

Nu kan man fråga sig om det kan ligga i svenska statens intresse att med en tull försvåra denna verksamhet. Man tycker att staten borde ha ett intresse

Ändringar i tulltaxan

av att stimulera till enskilt bidragsgivande. Utskottet har också sagt att det finner det naturligt, att såväl staten som enskilda lämnar bidrag till detta arbete. När nu de enskilda lämnar bidrag tycker man att det är onödigt, att staten genom tullavgifter lägger hinder i vägen för denna verksamhet eller i varje fall försvårar den.

I Norge har man infört tullfrihet på dessa kort. Vi som talar så mycket om nordiskt samarbete borde kunna gå samma väg.

Herr talman! När jag nu yrkar bifall till den reservation som är fogad till detta betänkande hoppas jag att kamraren skall finna, att denna motion är mycket motiverad. Denna tullfrihet borde kunna träda i kraft samtidigt som ikraftträdandet av den förordning som i fråga om en annan punkt föreslås av utskottet, alltså den 1 juli 1959. Jag yrkar således, herr talman, bifall till reservationen.

Häri instämde fröken *Elmén* (fp).

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det finns många principer att följa, om man vill genomföra en tullreform. En möjlighet är att utgå från de tullar, som redan existerar, och vidta tullförändringar i avsikt att uppnå vissa verkningar inom näringslivet. Det innebär, att man medvetet och uppentbart beslutar sig för att göra det lättare för vissa delar av näringslivet att vidmakthålla eller öka sin verksamhet, medan man i stället skärper den utländska konkurrensen för andra delar av näringslivet. En förbättring på ett håll inom näringslivet måste alltid, åtminstone på kort sikt, betalas genom ett försvårat läge inom en annan del av näringslivet.

En annan principiell uppläggning för en dylik reform är att knyta an den till en teoretisk princip, såsom att tullskyddet i princip skall vara lika högt på alla sorters varor. Om den principen införes och man tidigare haft ett oenhetligt

tullskydd olika näringsgrenar emellan, medför principen stora omläggningar inom näringslivet, omläggningar vilkas verkan inom industrien och på den sysselsatta arbetskraften inte motiveras med utgångspunkt från de praktiska förändringar man eftersträvar inom näringslivet utan med utgångspunkt från den teoretiska principen om att alla näringsgrenar bör ha samma tullskydd.

I samband med den nya tulltaxans tillkomst — den tulltaxa som gäller från den 1 januari i år — gick vi över från ett system av viktullar, vilket gav ett oenhetligt tullskydd näringsgrenarna emellan, till principen om ett enhetligt tullskydd över hela linjen, baserat på värdetullar. Följden av den nya tullprincipen börjar visa sig här och var inom näringslivet, och den fråga som nu uppstår är om de verkningar, som nu kommer, är de som vi bör eftersträva i samhället med avseende på näringslivets utveckling och arbetskraftens sysselsättning.

Det är glädjande att bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 25 i anslutning till motion nr II: 423 framhåller, att verkningarna av den nya tullprincipen av naturliga skäl inte kunnat överblickas och att utskottet därför förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar dessa frågor fortsatt uppmärksamhet.

I den berörda motionen har behandlats den nya tullprincipens verkningar gentemot kondensatorindustrien. För de flesta av oss är det en industri, som vi känner ganska litet till, trots att alla av oss utnyttjar den industriens produkter ganska mycket. En familj, som har radio, telefon och TV-apparat, använder i den utrustningen ca 120 kondensatorer.

Den svenska kondensatorindustrien sysselsätter ca 400 personer, och produkterna går främst till radio, TV och telefon. Vår totala årliga konsumtion av små kondensatorer uppskattas till cirka 14 miljoner kronor, varav inom landet tillverkas omkring $\frac{2}{3}$. Den inhemska

Ändringar i tulltaxan

tillverkningen bygger emellertid till stor del på import av både material och halvfabrikat för kondensatorerna. Det är här den nya tullprincipen medfört starka förändringar. Som material vid kondensatorstillverkningen ingår tunt papper, s. k. kondensatorpapper av några tusendels mm tjocklek. Tullen på det papperet var förut 10 öre per kg och har i och med den nya tullprincipen blivit 6 procent på pappersvärdet, vilket innebär cirka 60 å 80 öres tull per kg när papperet införes i rullar med högst 15 cm bredd, d. v. s. åtminstone sex gånger dyrare tull. Som jämförelse kan nämnas, att enligt av den danska riksdagen helt nyligen fastställda tullbestämmelser får kondensatorpapper införas tullfritt till Danmark. Också i Finland råder tullfrihet. Den norska tullen ligger lägre än hälften av den svenska.

Till bilden hör, att det finns ett omfattande internationellt prissamarbete när det gäller pappersleveranser. Det innebär, att Sverige i fråga om tunt papper, som användes inte bara för kondensatorer utan också för tillverkning av karbonpapper, cigarettpapper och psalmböcker, är tilldelad den finska industrien. Detsamma gäller Danmark, medan Norge tydligen betraktas som marknad för den franska tunnappersindustrien. Någon inhemsk tillverkning av betydelse förekommer inte i fråga om kondensatorpapper, och den totala förbrukningen av olika slags kondensatorpapper på den svenska marknaden uppgår till cirka 5 miljoner kronor. Tullen för det arbetsmaterialet har höjts från sammanlagt 40 000 kronor per år till ca 155 000 kronor.

Det finns en lägre tullsats på kondensatorpapper, nämligen i de fall papperet importerar i bredder större än 15 cm. Då är tullen 3 procent. Den högre tullen, 6 procent, har motiverats av att det är fråga om en mera bearbetad vara. Generaltullstyrelsen har dock i sitt utlåtande till bevillningsutskottet

sagt: »I regel torde nedskärning av papper i rullar innebära en så ringa bearbetning, att det i och för sig knappast kan anses motiverat med högre tullsats för papper i denna form än för annat papper.» Det är kanske skäl att komplettera det uttalandet med uppgiften, att bearbetning till smalare bredd än 15 cm i de flesta fall inte är förenad med högre pris på varan.

Generaltullstyrelsen har framhållit, att det synes »vara vanskligt att i den nordiska frågans nuvarande läge ändra de svenska bestämmelserna i den riktning motionären påyrkar». Den delen av generaltullstyrelsens utlåtande förefaller diskutabel mot bakgrund av bland annat den nya bestämmelse om tullfrihet, som danska riksdagen har antagit helt nyligen.

Generaltullstyrelsen har dock anvisat en utväg, nämligen att man skulle kunna införa en särskild underrubrik för kondensatorpapper och fastställa en viss tullsats för den varan.

Vad beträffar ett annat råmaterial som användes inom kondensatorindustrin, aluminiumfolie, gäller det den etsade folien, och importvärdet av den beräknas till cirka 350 000 kronor per år. Tullen har förut varit 25 öre per kilo mot att den nu fastställts till 5 procent av värdet, vilket för de högre kvaliteter, som det här är fråga om, tas ut på ett pris av cirka 30 kronor per kilo. Det innebär, att tullen blir omkring 1:50 per kilo mot förut 25 öre. Den nya tullen innebär totalt sett en tullavgift på ca 17 500 kronor mot tidigare ca 3 000 kronor per år. En egenomlighet i den nya tulltaxan är, att t. ex. aluminiumrör vid införsel beläggs med en tull på 3 procent, men om samma aluminiumrör skall användas som material inom kondensatorindustrin beläggs de med en cirka 6 gånger högre tull eller närmare bestämt en tull motsvarande 17 procent av värdet. Den bestämmelsen går tillbaka på en punkt i tulltaxan, som generaltullstyrelsen har

Ändringar i tulltaxan

fastställt, nämligen en särskild tullrubrik för delar till kondensatorer. I Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny tulltaxa fanns inte den rubriken upptagen, utan den har tillkommit i samband med generaltullstyrelsens närmare utformning av tulltaxan.

Principen om att en vara skall tullbeläggas inte efter vad den i och för sig är utan vartill den skall användas förekommer också i en del andra sammanhang, men den har det orimliga med sig, att tullverket skall följa ett varupartis gång inom industrien för att se efter vartill varan används och därefter sätta tullsatsen. Om ett aluminiumrör eller en nit skall användas för en kondensator, skall tullen alltså sättas till 17 procent, men om niten eller aluminiumröret skall användas för något annat ändamål, blir tullen 8 respektive 3 procent. Sådana grunder för tulltaxan måste bidra till en ökad byråkratisering genom det detaljarbete den måste medföra inom en tullförvaltning. Om en grossist importerar ett parti halvfabrikat och i samband med importen betalar en tull av t. ex. 3 procent och sedan i sin tur säljer till sina kunder, måste han också ta reda på vad kunderna skall använda råvaran eller halvfabrikaten till, annars kan komplikationer uppstå i relationerna till generaltullstyrelsen och domstolsväsendet.

Med de här synpunkterna som bakgrund vill jag livligt instämma i vad bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 25 har framhållit på s. 15: »I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att den genomgripande omarbetningen av tulltaxan med övergång från viktullar till värdeullar medfört såväl tullhöjningar som tullsänkningar, vilket föranlett förändrade förhållanden inom näringslivet i åtskilliga hänseenden. Verkningarna härav har av naturliga skäl inte kunnat överblickas, och utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t ägnar dessa frågor fortsatt uppmärksamhet.»

Inte minst mot bakgrund av de här relaterade, i vissa fall sexdubblade tullarna på kondensatorindustriens halvfabrikat och råvaror förefaller utskottets hemställan till Kungl. Maj:t vara väl motiverad. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t skall ägna dessa frågor fortsatt uppmärksamhet. Det är att hoppas, att det kan ske utan onödigt dröjsmål och helst få formen av en utredning, som omedelbart kan sättas i verkksamhet och successivt behandla frågor, hur man skall undgå icke önskade verkningar gentemot näringslivet och selsättningen till följd av den generella princip, som förverkligats i och med den nya tulltaxan.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Innan jag går in i detalj på bevillningsutskottets betänkande vill jag erinra om att den nya tulltaxan trädde i kraft den 1 januari i år och följaktligen inte har gällt mer än några månader.

Jag kanske får börja med att säga några ord om kondensatorpapper och aluminiumfolier, som den senaste ärade talaren uppehöll sig vid. Det är kanske skäl att erinra om att tullen på kondensatorpapper enligt den nya tulltaxan utgör 3 procent av värdet, medan papper i remsor eller rullar av högst 15 cm bredd räknas till ett annat tulltaxenummer under rubriken »Annat papper och annan papp, tillskurna för bestämt ändamål». För sådant papper utgör tullen 6 procent av värdet. Kondensatorpapper med en bredd, understigande 15 cm, blir därför hänförligt till den sistnämnda gruppen och belagt med 6 procents tull. Nu vill motionären att kondensatorpapper, oavsett bredden, skall vara tullfritt eller alternativt att kondensatorpapper, oavsett bredd, skall beläggas med endast 3 procents tull, och vidare yrkar motionären tullfrihet för etsade aluminiumfolier för kondensator-tillverkning.

Vad först beträffar kondensatorpap-

Ändringar i tulltaxan

per vill jag säga, att de nya tullsatserna överensstämmer med tulltaxekommitténs förslag. Kommittén motiverade sitt förslag med att tullsatsen för denna sorts papper enligt GATT-avtalet är 3 procent. För papper med större bredd än 15 cm föreslog kommittén samma tull som för papper i allmänhet, nämligen 5 procent av värdet. Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet föreslog som gemensam nordisk tullsats för kondensatorpapper 3 procent, under det att man för papper, tillskuret för särskilt bestämt ändamål, som det här är fråga om, föreslog 8 procent mot i vår tulltaxa 6 procent. I avvaktan på prövningen av detta nordiska förslag föreslog departementschefen i propositionen om tulltaxan 6 procent, vilket också riksdagen biföll. Frågan om papper i rullar eller kondensatorpapper i allmänhet berördes aldrig vid riksdagsbehandlingen.

Jag kanske också bör tillägga, att kondensatorpapper enligt den internationella överenskommelse rörande nomenklaturen för klassificering av varor i tulltarifferna — den s. k. Bryssel-nomenklaturen — som Sverige har anslutit sig till, inte hänföres till den tulltaxeposition som anger 3 procent, om bredden är högst 15 cm, utan till den tulltaxeposition som anger 6 procent.

Vad sedan beträffar motionärens yrkande, att etsade aluminiumfolier för kondensatortillverkning skall bli tullfria — tullen utgår nu med 5 procent av värdet — bör man observera, att nordiska ekonomiska samarbetsutskottet hade kommit med förslag även beträffande detta. Förslaget innebar en tullsats av 7 procent av värdet för folier med en viss bearbetning och 5 procent för andra folier. Tulltaxekommittén hade föreslagit 3 procent, men departementschefen föreslog 5 procent under hänvisning till det nordiska tulltaxeförslaget. Inte heller på denna punkt förelåg någon motion när tulltaxan behandlades, och det förekom heller ingen diskussion i riksdagen.

Utskottet har framhållit vad jag här rent allmänt har erinrat om, nämligen att 1958 års tulltaxerevision endast har gällt några månader. Utskottet understryker, att tulltaxan är att betrakta som en förberedelse till det planerade nordiska ekonomiska samarbetet och att den i enlighet därmed utarbetats i nära överensstämmelse med det framlagda förslaget till gemensam nordisk tulltaxa. Tullsatserna på såväl papper i rullar som folier är sålunda fastställda till nuvarande nivå just i avsikt att få den svenska tulltaxan i så nära anslutning till det nordiska förslaget som möjligt. Det förhåller sig följaktligen på det sättet, att om man bifaller motionären herr Hagnells yrkande, avlägsnar man helt enkelt de svenska bestämmelserna från förslaget till en gemensam nordisk tulltaxa, och inte minst därför har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka motionen.

Vad som i motionen yrkas i andra avseenden finns det väl ingen anledning för mig att beröra, eftersom motionären inte nämnde de tingen och inte heller ställde något yrkande, men kanske även jag bör hänvisa till det uttalande på s. 15 i utskottets betänkande som herr Hagnell citerade. Utskottet säger där, att »den genomgripande omarbetningen av tulltaxan med övergång från viktullar till värdetullar medfört såväl tullhöjningar som tullsänkningar på olika varor, vilket föranlett förändrade förhållanden inom näringslivet i åtskilliga hänseenden». Att man ännu inte har kunnat överblicka verkningarna härav är förklarligt, men utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ägnar dessa frågor uppmärksamhet. Det torde väl vara riktigt att initiativet här skall komma från Kungl. Maj:t.

Jag kanske får sluta med att beröra motionerna om tullfrihet för s. k. greeting cards. Jag vill här gärna understryka, att utskottet är helt ense med motionärerna om angelägenheten av att vårt land stöder den internationella

Ändringar i tulltaxan

hjälpverksamheten på olika områden, och alla vet att det finns ett stort hjälpbehov. Utskottet har emellertid flerfaldiga gånger uttalat — och utskottet vill ånyo understryka det — att det statliga stödet, hur litet det än är, bör ges genom direkta bidrag och icke genom tull- och skattelättnader. Det måste väl vara en riktig princip, som vi har anledning att slå vakt om.

Nu erinrar generaltullstyrelsen om att tullen på kort o. d. inte har tillkommit i fiskaliskt syfte utan för att skydda den inhemska industrien. Generaltullstyrelsen säger, att även greeting cards torde säljas i konkurrens med andra kort, och även om vinsten används för hjälpverksamhet får man nog anse att försäljningen har kommersiell karaktär. För kort i allmänhet utgör tullen 8 procent av värdet enligt den nya tulltaxan. Från principiell synpunkt, säger generaltullstyrelsen, torde det vara riktigt att även den försäljningsverksamhet som gäller greeting cards får bedrivas under samma betingelser som eljest gäller för kommersiell verksamhet av motsvarande slag. Nu har riksdagen, såsom utskottet har erinrat om, redan höjt anslaget till Föränta Nationernas barnfond för nästa budgetår med omkring en fjärdedel eller med 250 000 kronor till 1 350 000 kronor. Man kan tycka att detta är ett alldeles för litet belopp, men det är väl ändå den rätta vägen att gå, när det gäller att medverka till denna hjälpverksamhet: en bättre väg än att tillgripa lättnader i tull eller beskattning.

I motionen nr 211 rörande slopandet av införselavgifterna på s. k. greeting cards har motionärerna gjort en sammanställning av dels antalet försålda kort, dels nettovinsten och dels tullavgifterna. Av denna sammanställning framgår att det förra året såldes cirka 250 000 kort i Sverige och att nettovinsten på denna försäljning uppgick till ungefär 95 000 kronor. Tullavgiften utgjorde i runt tal 2 000 kronor. Detta be-

tyder sålunda, att om man kan komma upp till en försäljning av en miljon kort, så blir nettovinsten på denna försäljning ungefär 400 000 kronor. Tullen blir 8 000 kronor, d. v. s. två procent. Om man jämför dessa siffror med det anslag riksdagen beviljat, 1 350 000 kronor och en höjning av det beloppet med 250 000 kronor i år, så är ju tullavgiften ganska obetydlig och kan givetvis inte spela någon som helst roll ur statsfinansiell synpunkt; det medges gärna. Men med hänsyn till principen och den ringa betydelse som ett borttagande av tullavgiften skulle få för försäljningen av dessa kort har utskottet ändå ansett att man inte bör vidta någon förändring i tullavgiftshänseende.

Herr Gustafson i Göteborg sade att staten genom uttagande av tullavgift försvårar försäljningen av korten. Jag tycker dock, att om man ser frågan i sammanhang med det bidrag som lämnas och med hänsyn tagen till den obetydliga tull som ändå utgår, så är väl detta tal bra överdrivet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan helt instämma i de synpunkter som tidigare framförts här av herr Gustafson i Göteborg, i vad gäller motionen nr 211. Därmed skulle man kanske kunna tycka att det kunde vara nog sagt, när nu tiden är så knapp. Jag vill emellertid för en kort stund ta kammarens tid i anspråk för att ytterligare poängtera, att denna motion faktiskt hade varit värd ett bättre öde.

Jag skall här inte närmare ingå på frågan om kortförsäljningen. Den har redan berörts. Jag vill dock framhålla vilket värde det har för sådan verksamhet, i vilken man anlitar frivilliga krafter, att tullavgift icke utgår på försäljningsobjekten. Den tullavgift vi nu betalar för dessa kort har otvivelaktigt en

Ändringar i tulltaxan

deprimerande verkan på försäljarna. Om man skall göra en insats på något område, blir man ju gärna stimulerad av den förståelse som verksamheten röner, och därför har frågan om tullavgift i detta fall en stor psykologisk betydelse.

I och med att de medel, som inflyter till UNICEF:s verksamhet, stiger, så stiger också möjligheterna för vårt land att sälja varor till utlandet. Ty det är ju på det sättet att de medel vi får in till UNICEF:s verksamhet, går ut till de bidragsershållande länderna i form av svenska varor.

Herr Brandt i Aspabruk framhöll att försäljningen av dessa greeting cards bör ske i konkurrens med andra kort ute i marknaden. Jag måste då säga att det antal kort vi försäljer till förmån för UNICEF:s verksamhet är så försvinnande litet i jämförelse med de övriga kort som finns ute i handeln, att någon konkurrens kan det i detta fall inte bli fråga om.

I likhet med motionärerna har utskottsmajoriteten funnit det vara angeläget att vårt land stöder den internationella hjälpverksamheten på olika områden, men utskottet har, som herr Brandt framhållit, ändå ansett, att den hjälp som utgår inte bör givas i form av tullfrihet, utan att den bör lämnas genom direkta anslag. Här är det emellertid fråga om två skilda saker. Även om anslaget höjes i år — vilket jag hoppas — så anser jag ändå, med risk att verka oförnöjsam, att dessa greeting cards bör vara befriade från tullavgift. Jag noterar givetvis med tillfredsställelse att den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagna höjningen av bidraget till UNICEF:s verksamhet för budgetåret 1959/60 har tillstyrkts av statsutskottet. Men var och en förstår säkerligen att UNICEF:s resurser, även med denna höjning av anslaget, blir mycket begränsade, med hänsyn till det stora hjälpbehov som för närvarande föreligger och som växer dag för dag.

Jag hade för några veckor sedan tillfälle att i ett av de länder, som erhåller bidrag genom UNICEF, se den verksamhet som bedrives, och därvid blev jag övertygad om att de medel som anslås till hjälpen åt de underutvecklade länderna är väl använda pengar. Ärade kammarledamöter! När jag såg barn i långa rader stå uppställda i väntan på behandling för ögonsjukdomen trachoma, när jag såg de unga mödrarna vid UNICEF:s centraler avhämta sin ranson av torrmjök, när jag såg de överfyllda sjukhusen med tuberkulösa barn, som låg säng vid säng i stora salar med 60—70 sängar i varje sal, när jag såg läkarens glädjestrålade ögon då han berättade om lyckade operationer som han hade företagit på ett par lungsjuka barn, när jag såg och hörde den entusiasm och den hängivenhet av vilken personalen var besjälad, då förstod jag till fullo vad UNICEF:s verksamhet betyder. Jag fick också en stark känsla av att här betyder en enda svensk krona helt enkelt livet för det barn det gäller.

När vi motionärer nu anhåller att riksdagen ville besluta om tullfrihet för dessa greeting cards, innebär det att UNICEF skulle få ett tillskott på 2 000 kronor. Det är kanske många som frågar sig om detta är så mycket att bråka om. Ja, sanningen att säga var det inte utan att jag själv, när vi framlade motionen, frågade mig om det var så mycket att motionera om. Men i dag, ärade kammarledamöter, sedan jag varit i ett av de länder som får dessa bidrag och sedan jag med egna ögon sett hur oerhört mycket denna hjälp betyder, hur mycket som kan åstadkommas med så begränsade medel, ja, då har dessa 2 000 kronor fått mångdubbelt värde. Jag skulle inte med rent samvete kunna underlåta att vädja till er om stöd åt den motion som här föreligger. Jag är förvissad om att ingen i denna kammare är ligkiltig för den fråga som här behandlas, men tyvärr räcker det inte med sympatiuttalanden, hur välmenta

Ändringar i tulltaxan

de än är, utan här gäller det kalla peng- ar. Det gäller 2 000 kronor, som är en futtig summa för oss i Sverige men som betyder oerhört mycket i dessa länder. Det är av den anledningen som jag ber att få yrka bifall till den reservation som har bifogats utskottets utlåtande av her- rar Söderquist och Gustafson i Göte- borg och vilken för övrigt helt sam- manfaller med motion nr 211.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Jag vill endast under- stryka att det inte har varit fråga om att konkurrensen skulle vara det vikti- gaste här, utan det är principen som är avgörande. Gör man ett undantag, kom- mer snart andra med önskemål som de finner kanske ännu mera angelägna än detta, och vill att vi skall göra andra varor tullfria. Bevillningsutskottet har tidigare gjort den erfarenheten, att bör- jar man rucka på en princip, får man sedan varje år syssla med sådana frå- gor, och det blir svårt att rent subjek- tivt bedöma dem. Är det då inte rikti- gare att, som fru Johansson gör, rikta in strålkastarna på dessa problem men därvid höja bidragen ytterligare? Vi har höjt detta bidrag med 250 000 kronor, men kanske det kan höjas mera, så att det väger upp de tullavgifter det här är fråga om och vilka ur statsfinansiell synpunkt inte spelar någon större roll och ej heller för själva saken har någon väsentlig betydelse. Det är viktigt att man inte rubbar på en princip för någ- ra fattiga kronors skull.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yr- kande om bifall till utskottets hem- ställan.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Låt mig först beträffan- de herr Hagnells motion understryka vad bevillningsutskottet sagt överst på s. 15, att Kungl. Maj:t bör ägna denna och liknande frågor fortsatt uppmärk- samhet.

Sedan vill jag övergå till frågan om

barnfondens kort. I herr Brandts i Aspa- bruk sista anförande fann jag mycket stor sympati både för barnfondens ar- bete och för den verksamhet som utgi- vandet av dessa kort innebär. Herr Brandt var emellertid rädd för att om man nu skulle bevilja tullfrihet för des- sa kort skulle man riskera att det kunde få prejudicerande betydelse. Denna åtgärd står dock i en särklass, eftersom det är fråga om ett FN-organ och FN- organen har i princip tullfrihet för sina artiklar. Dessa kort står på gränsen och därför är det tveksamt hur de skall be- handlas rent formellt sett. Norge har emellertid infört tullfrihet på detta om- råde. När vi nu eljest talar om nordiskt samarbete skall vi inte, om ämnet är så behjärtansvärt, av rent principiella skäl säga nej, då vi ju ser hur man i Norge beviljat tullfrihet.

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade begärt ordet för replik, men efter herr Gustafsons i Göteborg anförande kan jag avstå.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten B 1

Herr andre vice talmannen gav pro- positioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervä- gande ja besvarad. Fru Johansson be- gärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande vote- ringsproposition upplästes och godkän- des:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punk- ten B) 1) i utskottets betänkande nr 25, röstar

Ja;

Utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fru Johansson begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 122 ja och 66 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna B 2—B 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 17

Utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

I en inom andra kammaren under nr 380 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottet, hade herr Nilsson i Gävle *m. fl.* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om utvidgning av direktiven till textilutredningen att jämväl omfatta förslag till åtgärder, ägnade att förhindra att viktigare textilfabriker lade ner verksamheten utan statliga myndigheters godkännande, samt att textilutredningen samtidigt skyndsamt utredde och utformade förslag till fortsatt drift vid MYA, eventuellt genom förstärkning av hela MAB—MYA-koncernen.

Utskottet hemställde, att motionen II: 380 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! Krisen inom textilindustrin och den otrygghet som den skapat för de anställda måste ju ytterligare växa inför hotet av att flera stora fabriker signalerar sin nedläggning. Ingen kan heller känna sig oberörd inför hotet att 800 arbetare och tjänstemän helt plötsligt skall kastas ut på gatan i arbetslöshet och ekonomiska bekymmer. Denna allmänna konjunkturavmattning ställer ju inte bara textilarbetarna i ett ogynnsamt läge. Även anställda inom andra näringsgrenar brottas mer eller mindre med samma problem.

I en annan motion som behandlas under bankoutskottets utlåtande nr 11 och som också berör sysselsättningsproblemen, främst i Skånelänen, söker vi väcka statsmakternas intresse för såväl aktuella som mera långsiktiga åtgärder mot konjunkturavmattningen. Utskottet yrkar emellertid avslag på alla våra förslag till åtgärder, och jag vill i anledning därav framföra några principiella synpunkter.

Har vi för det första att förvänta en allmän konjunkturuppgång eller en fortsatt avmattning? Ett klart svar på den frågan är kanske svårt att ge. En sak är emellertid klar. Den kris som nu skakar hela den kapitalistiska världens ekonomi och därmed också dess system, kommer att fördjupas. Detta faktum hindrar inte en eller annan tillfällig uppgång inom ett eller annat område av den kapitalistiska ekonomien. Vid lösningen av de problem, textilkriser, jordbrukskriser och andra kriser, som den allmänna utvecklingen ställer på dagordningen, kommer en konflikt mellan två helt olika ekonomiska principer att göra sig gällande. Det blir de krafter som stöder sig på de mest pro-

Utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

gressiva teorierna som kommer att avgå med segern i denna konflikt.

Till bankoutskottets utlåtande nr 9 i anledning av vår motion nr 380, i vilken vi önskar en utvidgning av direktiven till textilutredningen till att jämväl omfatta förslag till åtgärder ägnade att förhindra, att viktiga textilfabriker läggs ner, samt förslag till fortsatt drift vid MYA — eventuellt förstatligande av hela MAB—MYA-koncernen — har LO avgivit ett yttrande. Där i sägs bland annat: »Den konjunkturuppgång som man kan förvänta för den närmaste tiden bör underlätta en fortsatt relativ krympning av den svenska textilindustrin.»

Denna enda mening rymmer i sig två tankegångar. Den ena är att konjunkturerna skall förbättras, t. o. m. inom den närmaste tiden. Den andra tankegången är att vårt land har nytta av en relativ krympning av textilindustrin.

Den första tankegången, som innehåller en förhoppning om konjunkturuppgång, slås ihjäl av en annan framstående instans, nämligen arbetsmarknadsstyrelsen, vars direktör Bertil Olsson i nummer 3 av tidskriften Arbetsmarknaden med hänvisning till de sjunkande arbetslöshetssiffrorna och arbetsmarknadsstyrelsens ingripanden förklarar: »Av detta kan vi med skäl dra den slutsatsen, att expansionen framkallats helt av de åtgärder, som vidtagits i arbetslöshetsbekämpande syfte. Några andra tecken på expansion får man förgäves spana efter.»

Att LO:s och direktör Olssons uppfattningar rörande de framtida konjunkturerna inte rimmar med varandra behöver jag väl knappast framhålla. När arbetarrörelsens toppar inte kan samsas i bedömningarna av den framtida utvecklingen avslöjar detta att man saknar en gemensam ekonomisk teori. Eller också stöder man sig på de borgerliga ekonomiska teorierna, vilkas

förnämsta värde är att de representerar en förgången och utlevad tidsepok.

Utifrån detta måste ju varje åtgärd man avser att vidtaga gentemot krisbetonade områden inom näringslivet bli vacklande, osäkra och därtill kortfristiga.

LO:s andra tankegång, att vårt land och folk skulle ha nytta av en relativ krympning av textilindustrin, måste väl innebära att vårt land inte längre kan uppehålla och utvidga en produktion, som snart har en 200-årig tradition att bygga på. Det skulle alltså uttrycka ekonomisk visdom och ekonomisk sundhet när Skandinaviska banken beslutar lägga ner en av landets modernaste yllefabriker och genom sitt beslut ställer 800 arbetare och tjänstemän på gatan. Det är alltså denna ekonomiska visdom som ligger till grund för utskottets avslagsyrkande på den kommunistiska motionen. Samhället kan ej ingripa, ty, säger LO, det är ekonomiskt fördelaktigt att låglönebranscherna får vika för de mera lönsamma branscherna med högre lönenivå.

Här tycks man ha glömt bort den allra enklaste matematiken. Om 800 arbetare och tjänstemän lämnar en fabrik, 450 arbetare och tjänstemän en annan fabrik — det är osäkert i Kristianstad — och 250 arbetare och tjänstemän lämnar en tredje fabrik, måste väl dessa 1 500 anställda söka sig till de redan tidigare befintliga fabrikerna. Konkurrensen om ett minskat antal arbetstillfällen måste öka, och det hela leder till lägre löner för de tidigare höglöneanställda. Denna slutledning är sakligt oantastlig.

Det kan, såvitt jag förstår, således icke här vara fråga om principer, utan avslagsyrkandet på vår motion måste vara politiskt-taktiskt betingat. Men vad värre är, det grundar sig därutöver på en borgerlig politisk teori. Där om vittnar för övrigt den enighet, som utskottet lyckats samla kring sitt avslags-

Utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

yrkande. De borgerliga ledamöterna har sannerligen inte haft det svårt.

Textilutredningens arbete avser branschens mera långsiktiga problem, förklarar textilutredningen i sitt utlåtande, och den anser sålunda att frågan om fortsatt sysselsättning vid MYA inte kan ligga inom dess arbetsfält.

Det är för oss kommunister svårt att förstå, hur en utredning om framtidsutsikterna för en viss bransch kan känna sig så oberörd, när en av branschens största yllefabriker under utredningens gång helt plötsligt beslutar lägga ner sin verksamhet. Berör detta verkligen inte textilutredningens ledamöter? Under alla förhållanden borde de senaste nyheterna från ylleindustrien leda till en forcering av utredningsarbetet. Det vore ju förargligt, om hela ylleindustrien skulle vara borta när utredningen blir färdig.

Frågan om textilindustriens framtid och lönsamhet är emellertid en mycket viktig fråga. Rationaliseringsfaktorerna stannar numera inte längre inom en fabrik utan slår igenom för hela branschen. Det är alltså fråga om en branschrationalisering. De borgerliga ekonomerna talar då gärna om konkurrensfaktorn. Konkurrens teorien är de borgerliga ekonomernas främsta vapen. Den fria konkurrensen är tydligen den fria världens heliga moder.

Uttrycket »den fria konkurrensen» spelar numera bara rollen av en vacker fras. Alla som sitter i denna kammare vet att den fria konkurrensen inte existerar i verkligheten. Koncerner, trustar och karteller har sannerligen sett till att den fria konkurrensen försvunnit. Men just därför att den gjort det, just därför att man inte vet var en rationaliseringsåtgärds verkningar börjar och slutar, just därför kan vi inte i vårt utvecklade samhälle tillåta att privat äganderätt och privat vinstbegär skall få avgöra, om en fabrik skall hållas i gång eller inte. Vi anser att staten måste ingripa. Men om staten

ingripit utifrån alla samhällsmedborgares intressen, utifrån samhällets intresse, då skulle inte utskottet kunnat bli enitigt. Då hade de borgerliga stämt upp en kör av förtrytelse och indignation. De borgerliga säger nämligen: Ingen statlig dirigerering! Ni får gärna hjälpa oss, ni får gärna ge oss utredningar, som kan vara till vår hjälp, och betala dem, men lägg inte näsan i blöt i övrigt!

Jag frågar: Är vi nu intresserade av att krympa textilindustrien? Har LO rätt när man säger, att detta är ett samhällseligt intresse? Svaret på frågan ges bäst genom en motfråga: Är den svenska textila marknaden mättad? Är det svenska folkets garderober välfyllda med kläder? Naturligtvis inte. Det finns ännu en stor omättad marknad inom vårt land.

I tider av vikande konjunkturer är det viktigt att öka folkets köpkraft. Det står ju också inskrivet i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Det är viktigt att öka lönerna, att öka arbetstillfällena — detta är den enda utväg som samhället kan rekommendera i ett sådant läge. Då säger LO, textilutredningen och Svenska arbetsgivareföreningen, att det åligger arbetsmarknadsstyrelsen att vidtaga de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Nå, låt gå för det. Men då måste man väl ge arbetsmarknadsstyrelsen de resurser den behöver. Vilka resurser har nu arbetsmarknadsstyrelsen? Vad skall de 800 textilarbetarna och tjänstemännen göra, sedan de blivit arbetslösa? De kan på sin höjd bli väg-arbetare på något beredskapsarbete — det är vad samhället för närvarande i huvudsak har att bjuda.

Det sägs i ett av utlåtandena, att Sverige är ett litet land som ej bör eftersträva att bli självförsörjande inom varuproduktionen på praktiskt taget alla områden. Ja, jag kan även här säga: Låt gå för det. Vi är beroende av omvärlden, men låt oss då ordna så att vi kan sälja så mycket som möjligt. Riv

Utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.

de politiska handelsbarriärerna mot öster! Sluta med klappjakten på folk som påstås ha sålt koppar och nickel till öststaterna och sänd i stället handelsfolk till öst, där man vill köpa och sälja!

Enligt officiella siffror uppgår värdet av införda och utförda varor samt grupper av varuslag, t. ex. »Spånadsämnen samt arbeten därav», för år 1955 till följande. Sverige importerade sådana varor för sammanlagt 1 152 miljoner kronor och exporterade samma år för 129,6 miljoner kronor. Från Polen, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Tyska demokratiska republiken samt Kina importerade Sverige för sammanlagt 28 853 000 kronor eller ett belopp som motsvarar 2,6 procent av hela importen av spånadsämnen eller arbeten därav. Exporten till dessa länder uppgick till sammanlagt 2 936 000 kronor eller till 2,3 procent av den svenska textilexporten. Dessa länder med en sammanlagd befolkning av omkring 900 miljoner människor exporterar inte ens så mycket spånadsämnen till vårt land som det lilla Danmark, endast omkring hälften av spånadsinförseln från Italien, omkring fjärdedelen av den från Nederländerna och endast tiondelen av den västtyska textilexporten till Sverige. Att under sådana förhållanden påstå att införseln av textilvaror från de socialistiska länderna skulle inverka på sysselsättningen inom den svenska textilindustrin är väl att underskatta svenska folkets omdömesförmåga.

Vill man anföra exempel på textilimport som kan verka hämmande på den svenska textilindustrin bör det framhållas att Västtyskland exporterar textilprodukter till vårt land för 242 miljoner kronor eller till ett belopp, som uppgår till 21 procent av Sveriges hela textilimport men köper endast för 12,8 miljoner eller 10 procent av vår blygsamt lilla textilexport. Storbritannien säljer till oss för 186 miljoner kronor men köper endast för 4,6 miljo-

ner, medan Frankrike säljer hit för 99 miljoner kronor men köper för blygsamma 1,7 miljoner kronor.

Dessa exempel visar, att genom en viss omläggning av importen från länderna i Västeuropa skulle Sverige kunna importera råvaror från de socialistiska länderna och kunna exportera färdigvaror dit i långt större utsträckning än vad som nu är fallet. Med de införda siffrorna har jag velat visa, att med en riktigare handelspolitik — handel i alla väderstreck — skulle sysselsättningen, i detta fall inom textilindustrin, kunna säkras.

Det är också synnerligen viktigt att man stoppar nedläggningen av dessa fabriker i Skåne. I december månad fanns där omkring 5 000 arbetslösa registrerade, varav 1 500 i Kristianstads län och 3 300 i Malmöhus län. Det var en ökning sedan föregående år med 300. I Malmö stad finns 350 arbetslösa som redan är utförsäkrade från sina arbetslöshetskassor. Under dessa förhållanden är det anmärkningsvärt att utskottet kunnat ena sig om att inte vidtaga några som helst åtgärder gentemot de planer som Skandinaviska banken har beträffande yllefabrikerna nere i Skåne.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr II: 380.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Herr Nilsson i Gävle har ju redogjort för vad som framkommer i motionen. Där föreslås att åtgärder skall vidtas för att förhindra att viktigare textilfabriker lägger ned sin verksamhet utan statliga myndigheters godkännande. Vidare vill man i motionen att textilutredningen skyndsamt skall utforma förslag till fortsatt drift vid MYA, eventuellt genom förstatligande av hela MAB-MYA-koncernen.

Textilutredningen skall enligt sina direktiv utreda förutsättningarna för samhällets medverkan för att påskynda

Utvidgning av direktiven för textiltutredningen, m. m.

rationaliseringsprocessen inom textil- och beklädnadsindustrien och därigenom bidra till att göra vår textilproduktion konkurrenskraftig. Men det sägs uttryckligen ifrån att inga stödåtgärder i ekonomiskt avseende skall vidtas från statens sida för att hjälpa textilindustrien, utan att branschen själv skall klara de här problemen. Hur egendommig herr Nilsson än finner utskottets slutsats, har vi grundat den därpå att vi betraktar den här nedläggelsen av driften vid MYA som ett arbetsmarknadsproblem, och därför har vi inte kunnat finna det rimligt att göra en framställan om att den här saken skulle hänskjutas till textiltutredningen, som föreslagits i motionen.

Den här motionen har varit på remiss även hos LO, som anfört mycket intressanta synpunkter på det förslag som motionen innebär. LO konstaterar att det är riktigt, som anförts i motionen, att under 1950-talet omkring 150 fabriker eller avdelningar inom textilindustrien lagts ned samt att arbetsstyrkan inom vår textilindustri därigenom minskats med i runt tal 13 000 arbetare. LO säger emellertid att denna utveckling är ur samhällsekonomiska synpunkter fördelaktig, eftersom de människor, som därigenom har blivit friställda, har fått sysselsättningar inom andra områden med högre lönenivå än de haft inom textilindustrien. LO konstaterar vidare att arbetslösheten inom textilbranschen är mindre än inom de andra verksamhetsgrenarna av vårt näringsliv, och man åberopar härvid antalet anmälda arbetslösa i arbetslöshetskassorna. Inom textilbranschen skulle man enligt LO:s remissyttrande ha 3 procent arbetslösa, under det att övriga branscher skulle ha 4,3 procent arbetslösa.

LO säger också att det är arbetsmarknadsmyndigheternas sak att se till att nedläggandet av ett företag försiggår, som man uttrycker sig, »under socialt godtagbara former». Man erinrar också

om att vårt lands industri har varselplikt om nedläggande av företag.

LO anför en annan sak, som jag tycker det finns anledning att tala om. LO säger att ett fullföljande av förslaget om ett förstatligande enligt motionärernas intentioner skulle innebära att de ekonomiskt svagaste företagen skulle komma att samlas i statens ägo, som sannolikt efter en tid skulle nödgas lägga ned dem i större eller mindre utsträckning. Det är inte bara denna motion från kommunistiskt håll som tagit upp dessa problem, utan även längre ned på föredragningslistan finns likartade förslag. Det kan väl inte anses rimligt att företag, som har svårt att fortsätta sin drift skulle bli statsägda, för att inte säga socialiserade. En sådan åtfärd skulle jag nog betrakta som oklok ty för det första skall väl staten självklart vara mönsterarbetsgivare och för det andra, om staten skall lägga sig till med företag, bör det vara företag med goda ekonomiska förutsättningar och inte motsatsen.

Vid läsningen av den här motionen erinrar jag mig att Gustav Möller på 1920-talet skrev en broschyr om hur det skulle gå till om vi skulle socialisera den svenska industrien. Möllers förslag gick ut på att därest den svenska industrien skulle överföras i statens ägo, skulle staten självklart betala vad ifrågavarande företag kostade marknadsmässigt. Vi hade på den tiden inget kommunistiskt parti här i landet men vi hade ett vänstersocialistiskt parti, och jag vill minnas att det var Z. Höglund som skrev ett svar på Möller förslag under rubriken Humoristernas socialisering. Anledningen till att han tyckte, att det var så väldigt humoristiskt, var att staten skulle betala för företagen. Nu anser man tydligen inte att det är en humoristisk ståndpunkt. Man vill nu att staten skall betala också för företag som är mindre lönande. Jag tror inte att man befrämjar de intressen, som motionärerna säger

sig vilja förfäktas, genom att beträda en sådan väg.

I likhet med samtliga remissinstanser, vilka har kommit till samma ståndpunkt, nämligen att det inte går att biträda vad som föreslagits i motionen, har utskottet beslutat föreslå, att den skall lämnas utan bifall.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till vad utskottet här har föreslagit.

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! Med statistik kan man ju bevisa nästan vad som helst. Om arbetslöshetssiffran i textilindustrin nu är 3 procent och i andra industrier 4,3 procent, så är det bara en följd av den fortlöpande avgången av arbetare från textilindustrin. De arbetslösa där blir utstämplade och kommer sålunda inte med i statistiken.

Herr Sköldin säger att sammanförandet av svaga företag under statens ledning skulle vara kommunisternas linje. Nej, herr Sköldin, det är det inte alls. Det råkar vara så att MYA är ett företag, som inte alls går med förlust. Skandinaviska banken vill lägga ner MYA, därför att den anser sig få för liten utdelning på sitt kapital. Enligt vad jag kan finna vill man inte fortsätta med detta företag, därför att man lägger politiska synpunkter på sitt handlande. Ty om man ville följa kommunisternas rekommendationer och handla i alla väderstreck skulle man också kunna få en större produktion på detta område.

Med anledning av herr Sköldins tal om vad som hände på 20-talet vill jag erinra om att det fanns ett kommunistiskt parti redan då — det bildades 1917. Men jag vill inte nu närmare beröra den saken, ty den har ingen aktualitet i detta sammanhang.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18

Ökning av den svenska bilproduktionen

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen.

I en inom andra kammaren under nr 26 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottet, hade herrar *Holmberg* och *Hagberg* föreslagit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder snarast för en ökning av svensk bilproduktion antingen genom ett statligt företag i branschen eller genom samverkan mellan staten och privata företagare samt att därvid särskilt beaktades behovet av ett bättre differentierat näringsliv i Norrland.

Utskottet hemställde, att motionen II: 26 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! För den kommunistiska riksdagsgruppen har det framstått som självklart, att årets riksdag måste befatta sig med arbetslöshetsfrågorna på ett annat sätt än hittills. Dit hör då också frågorna om att ge Norrland ett bättre differentierat näringsliv. Det räcker nämligen inte med reservarbeten och liknande. En riksdag med arbetar-majoritet har enligt vår mening inte bara rätt och möjlighet utan också skyldighet att ingripa mot arbetslösheten och lösa de problem som är förbundna därmed. Det handlar därvidlag, som vi ser det, på längre sikt om en allvarlig syftning att åstadkomma ett ekonomiskt system, som utesluter alla risker för arbetslöshet. Det innebär naturligtvis inet, att vi tror på en definitiv lösning från den ena dagen till den andra, men vi eftersträvar en helt annan målmedvetenhet och kraft i de åtgärder, som skall vidtas för dagen, och att de skall ligga i linje med den större målsätt-

Ökning av den svenska bilproduktionen

ningen. Det gäller ett bättre utnyttjande av arbetarrörelsens resurser för att förverkliga en sådan rationell ekonomisk ordning som arbetarrörelsen har föresatt sig att åstadkomma.

I efterkrigsprogrammet tog också regeringens och hela arbetarrörelsen sikte på en sådan linje i fråga om behandlingen av arbetslöshetsfrågorna. Vi har i en av våra motioner citerat utgångspunkten för det betraktelsesätt man anlägger och de åtgärder man förordar i efterkrigsprogrammet. Det heter där: »Förkrigstidens ekonomiska system kommer icke att kunna lösa de problem framtiden ställer oss inför.» Från den utgångspunkten föreslog efterkrigsprogrammets författare en lång rad av åtgärder helt i linje med vad vi föreslagit i den motion som nu behandlas.

Det finns emellertid inte en viskning av denna anda i den behandling som utskottet har bestämt våra motioner rörande arbetslöshetsbekämpande och näringspolitiska åtgärder i dag. Det hela är ett ängsligt kringgående av de viktigaste frågeställningarna. Alla utskottets s. k. argument är egentligen bara avskrivna ur yttranden av bolagsstyrelser och institutioner, som är klart fientliga mot arbetarrörelsens alla strävanden. Det är helt begripligt att de borgerliga utskottsrepresentanterna har funnit det till fyllest. Men har verkligen ingen av arbetarmajoritetens representanter kunnat prestera något bättre? Hur man löser arbetslöshetsproblemen i vår tid är nämligen inte någon teoretisk fråga, i varje fall inte bara en teoretisk fråga, utan nu finns det praktiska bevis sedan 40 år tillbaka. Det finns numera socialistiska stater med sammanlagt en miljard invånare, som har löst dessa frågor. Även i Sverige är arbetarrörelsen så stark, att den inte behöver tolerera arbetslöshet, om bara viljan finns att åstadkomma en förnuftig ordning.

Herr talman! Jag har ansett det nödvändigt att framhålla dessa allmänna

och principiella synpunkter även vid behandlingen av förslag som avser svenska begränsade ingripanden på det ekonomiska området. Vi anser det tämligen vara viktigt att man även i sådana fall handlar med en planmässig inriktning.

På dagens föredragningslista har sammanförts inte mindre än sex olika ärenden som alla rör Norrland och är av den typ jag här behandlat. Jag förmodar att detta sammanförande skett för att möjliggöra en gemensam diskussion om alla frågorna, och det har jag för min del ingenting emot; dessa frågor har ju också mycket gemensamt.

Beträffande det ärende vi just nu behandlar, förslaget om en ökad svensk bilproduktion, har heller inte vi motionärer gjort några försök till bestämd lokalisering till visst län eller viss plats. Våra synpunkter är tillämpliga för vilken del av Norrland som helst, och det samma gäller några andra av norrlandsmotionerna. Sedan jag behandlat denna del av utskottsförslaget kan jag därför inskränka mig till att bara ställa yrkanden vid föredragningen av varje särskild motion.

Det är nu andra gången förslaget om en statlig bilproduktion i Norrland behandlas av riksdagen. Det kan då vara värdefullt att göra jämförelser för att se om utvecklingen gått i rätt riktning i något hänseende. Dess bättre tror jag man kan säga att det förhåller sig så. Det gäller t. o. m. den betydelsefulla frågan om det går att öka bilproduktionen väsentligt, frågan om det går att tillgodose hemmamarknaden i större utsträckning än man nu gör eller tidigare har gjort, frågan om det är möjligt att ta upp konkurrensen också med andra bilproducerande länder på den internationella marknaden.

Utskottet verifierar nu denna utveckling inom den svenska bilindustrin med siffror framför allt för tiden från 1956 och till nu. Det kan finnas anledning erinra om att det var just 1956 som riksdagen senast behandlade denna frå-

ga, även då med anledning av en kommunistisk motion. Men då gjorde utskottet invändningar, som inte bara riktade sig mot idén om en statlig bilindustri i Norrland utan också innebar en skeptisk för att inte säga helt avvisande hållning till frågan om möjligheterna att över huvud taget öka den svenska bilproduktionen. Jag vill kort påminna om vad utskottet då skrev, dels med egna formuleringar och dels med hänvisning till vad remissinstanserna hade anfört.

För det första påstods att proportionen mellan import och svensk tillverkning inte var mycket att göra åt. Nu visar det sig att det gått att genomföra en ganska kraftig förskjutning till förmån för svensk bilproduktion.

För det andra räddes riksdagen att inte fästa avseende vid att den statliga franska och tyska bilindustrien, som vi hade åberopat, uppnått en mycket stark ställning på hemmamarknaden. Utskottet påstod att en sådan ställning förutsatte att man höll extremt höga tullar på bilar. Utskottets egna uppgifter om vad som därvidlag förekommit i Sverige under de senaste åren visar att en ganska starkt ökad grad av svensk självförsörjning i fråga om bilar kunnat ske utan tullhöjningar.

För det tredje påstods att en stark expansion inom bilindustrien förutsatte så betydande investeringar att det redan av den anledningen var utopiskt att tala om den saken.

Nu visar det sig att man har klarat en betydande sådan investering på kort tid och därtill under en period när statsmakterna fört en mycket restriktiv politik i fråga om alla slag av investeringar.

För det fjärde gjorde utskottet gällande att det var svårigheter att vidmakthålla den svenska bilindustrien bara på dåvarande nivå därför att det inte skulle finnas tillräckligt med kvalificerad arbetskraft att tillgå. Även det är vederlagt genom den faktiska utveck-

Ökning av den svenska bilproduktionen
lingen på området, och allt detta har skett under loppet av två å tre år.

Den svenska bilindustriens expansionsmöjligheter är alltså bevisade, i rak motsats till vad utskottet velat göra gällande. Jag vet inte om utskottet vill påstå att detta varit möjligt bara på grund av att den nuvarande bilindustrien ägs av privatkapitalister — det kan vi ju lämpligen fråga herr Sköldin om — och att något motsvarande inte skulle ha varit möjligt att genomföra om denna expanderande bilindustri legat i statens händer. Jag har i varje fall svårt att tro att utskottets socialdemokratiska ledamöter skulle vilja göra ett sådant påstående. Det är nämligen i så fall ett argument av precis samma slag som dem man från borgerligt håll även vid denna riksdag har anfört emot skapandet av Statens Skogsindustrier och Norrbottens järnverk.

Varför skall man då ha en statlig bilindustri, när det bevisligen går att öka produktionen vid de företag som redan finns i branschen? Jag vill erinra om att vi föreslagit en statlig bilindustri i Norrland. Argumenten för en sådan industri är av precis samma slag som de skäl vi anfört för statlig trä- och järnförädling i Norrland.

Ingen har påstått att det för den svenska industriproduktionens omfattning är nödvändigt med järnverk i Luleå och statliga träförädlingsföretag litet varstans i Norrland. Naturligtvis kan man i och för sig tänka sig att all avverkad skog i Norrland flottas eller på annat sätt fraktas söder ut och att man på samma sätt fraktar järnmalm från Kiruna och MalMBERGET för att förädlas annorstädes i stället för vid statliga järnverk i Norrland. Men då återstår den väsentliga frågan i våra motioner: Hur går det med Norrland? Hur går det med dem som är bosatta i Norrland och som vill bo där? Hur går det med en gammal kulturbygd i Norrland som tillskapats under hårda mödor och som nu skulle i betydande utsträckning ödeläggas på

Ökning av den svenska bilproduktionen

grund av bristfälliga åtgärder på det näringspolitiska området? Hur går det med jordbruk, hantverk och andra näringar, som också är beroende av att man upprätthåller näringslivet i dess nuvarande omfattning och möjliggör expansion på olika områden?

Hur går det över huvud taget, om man skall låta privatkapitalisterna döma en stor landsdel till successiv ödeläggelse? Det är ju i verkligheten detta som är utskottets linje. Privatkapitalisterna har, säger utskottet, ordnat bilproduktionen så bra och låt dem då också i fortsättningen få bestämma därom! Men vi har inte glömt, hur privatkapitalisterna på sin tid ordnade träförädlingen i Norrland på sitt eget vis. Allt skulle ha varit ungefär likadant som det för närvarande är i Töre — en ort som är riksbekant för den ödeläggelse som där åstadkommits — om inte staten ingripit efter de linjer vi förordar att staten nu skall följa även på andra områden. Om privatkapitalisterna och högern fått bestämma, hade det inte heller funnits någon statlig järnförädling eller över huvud taget någon järnförädling i Norrbotten.

Det bolag, som låtit riva sina anläggningar i Karlsvik, skulle mycket väl ha kunnat använda bankoutskottets principresonemang såsom ett försvar för sina åtgärder. Detsamma gäller om nedskrotningen av smältverket i Porjus. Det kunde bedrivas en lönande verksamhet också i Norrland vid företag av detta slag, men det var ännu mer lönande för privatkapitalisterna att riva anläggningarna och koncentrera driften till södra Sverige. Hur det blev med befolkningen i trakten omkring de raserade industrierna, brydde sig privatkapitalisterna inte alls om. Sådant räknar man inte in i kalkylerna, ty det kommer på samhällets konto.

Det måste därför komma till stånd statliga ingripanden inom näringslivet, statsingripanden som i fråga om lokaliseringar av industrier sker under hän-

synstagande även till åtgärdernas sociala och befolkningspolitiska verkningar.

Vid ett tidigare tillfälle när vi här i kammaren diskuterade användningen av en övergiven fabriksbyggnad i Norrland — det gällde i detta fall Jämtland — tröstades norrlänningarna med att myndigheterna kanske skulle utnyttja anläggningen till fängelse. Det finns liknande försök att avfärda norrlänningarnas krav på en utbyggnad av industrien i Norrland. Beträffande fabriksbyggnaden i Torpshammar, vilken blev färdig för sju år sedan men som aldrig använts, får vi efter dessa sju år veta att det fortfarande pågår förhandlingar, om vilkas resultat man i dag inte kan säga någonting. Skall denna byggnad kanske också användas till fängelse?

Då det gäller förhållandena i Torpshammar förekommer det för övrigt en annan typisk undanlidning i utskottets sätt att framställa saken. Utskottet refererar myndigheterna där uppe, som säger att det har funnits arbete för alla under de senaste åren. Men så kommer ett betydelsefullt tillägg: »De allra sista åren har dock medfört en försämring av sysselsättningen.» Ja, så är det ju i hela landet. Under högkonjunkturen kunde också de flesta norrlänningar få arbete. I många tusen fall skedde det emellertid därigenom att de fick flytta söderut, något som ofta medförde stora kostnader för dem, eftersom de skaffat sig ett eget hem eller på annat sätt var bundna till hembygden. Men nu finns det inte heller denna möjlighet för norrlänningarna att resa till de södra landsdelarna för att få arbete, ty för närvarande är det ju arbetslöshet över allt i landet.

I Söråker får en stor del av arbetarna försöka dra sig fram med arbeten långt ifrån hembygden, och i många fall får de underkasta sig det besvär och de kostnader som är förenade med 6 mils resa per dag från och till arbetet. Det uppges att 60 procent av dem som blivit

sysslolösa har egna hem eller på andra sätt är bundna till hembygden, så att en definitiv flyttning skulle åsamka dem mycket stora förluster. I Norrbotten har vi förresten ännu värre förhållanden i detta avseende, något som utgjort en väsentlig anledning till vårt förslag om en planmässigare ordning i fråga om lokaliseringen av näringslivet.

När smältverket i Porjus nedlades, sade regeringen som svar på min interpellation i frågan, att de som avskedades och blev arbetslösa kunde söka sig till gruvorna. Men det är många mil från Porjus till gruvorna, och arbetarna har sina egna hem i Porjus. Det är därför förenat med mycket stora besvär och kostnader för dem att flytta från Porjus till gruvkommunerna. Över huvud taget var hänvisningen till gruvdriften det enda, som myndigheterna även under högkonjunkturen hade att komma med när det gäller sysselsättningsförhållandena i Norrbotten.

Även från Tornedalskommunerna har flera hundra människor måst söka sig till gruvorna för att över huvud taget kunna få något arbete. De kan naturligtvis inte resa hem varje dag — det handlar här om färder på 10—15 mil — utan får bo provisoriskt i Kiruna och möjligen fara hem någon gång i veckan.

När utskottet nu redovisar, hur bra myndigheterna har ordnat förhållandena för de arbetare i Söråker som blivit avskedade — det är alltså fråga om de åtgärder som anses utgöra motivet för att våra motioner skall avslås — meddelar utskottet bland annat att en tredjedel av den förutvarande arbetsstyrkan vid fabriken i Söråker är sysselsatt med rivningsarbete. Det heter alltså att man ordnat sysselsättningsfrågan, när en tredjedel av den avskedade styrkan vid en nedlagd fabrik får sysselsättas sig med att riva ned byggnaderna på sin gamla arbetsplats. Det är ett typiskt exempel på hur sysselsättningsfrågorna i Norrland löses.

Efter alla dessa trista bilder av prak-

Ökning av den svenska bilproduktionen

tiskt taget total handfallenhet när det gäller lösningen av Norrlands näringspolitiska problem — i varje fall beträffande ingripanden i större stil — är det trots allt med en viss tillfredsställelse jag kan erinra om vissa företeelser i Norrbotten såsom förebild för vad som borde ske även på andra håll. Jag avser naturligtvis den statliga industrien i Norrbotten och de förslag om ytterligare utbyggnad som nu ligger på riksdagens bord och som vi väl så småningom får behandla. Vi vill emellertid att man skall gå vidare på den vägen även i Norrbotten, ty vi har dock trots dessa åtgärder flera tusen arbetslösa och vi har ett ekonomiskt tillstånd, som på många områden kan betecknas som ytterligt prekärt. Det räcker inte med vad som hittills skett i form av industriell utbyggnad och beredskapsarbete för Norrbottens del.

Vi har i en motion närmare utvecklat skälen för ett ingripande i stor stil. Vi anser att tiden nu är inne för en hela länet omfattande statlig planmässig hushållning. Med ett enda undantag äger staten praktiskt taget allt som är avgörande för ett planmässigt utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft. Men utskottet säger nej också på den punkten. Det går visserligen i den riktning vi har föreslagit trots riksdagens och utskottets obenägenhet att tillämpa tidsenliga metoder.

För några år sedan sade en utskottsordförande vid behandling av en tidigare sådan här motion — en motion om planmässigare ekonomisk politik — att man inte ville vara med om något sådant, ty det är bara kommunisterna som tänker i femårsplaner. Dess bättre är det inte så, i varje fall inte nu. Men kommunisterna är självfallet och otvivelaktigt de främsta företrädarna för nya produktionsformer, för en planmässig hushållning. Just nu rubbar kommunisterna alla invanda föreställningar genom en sjuårsplan, som san-

Ökning av den svenska bilproduktionen

nerligen ingen numera tar sig för att gäckla över.

Också här i landet skulle det kunna göras mycket. Men utskottet intar fortfarande ståndpunkten att man inte kan tillämpa planmässighet, inte ens i ett län där staten äger allt. Utskottet är ute i den lönlösa sysselsättningen att bygga dammar av is om våren. Det rör sig nämligen på detta område. Utskottet har självt hänvisat till en framställning från länsstyrelsen i Norrbotten, vari begärs att statsmakterna för vissa områden av kommunikationer och näringsliv skall upprätta en tioårsplan för att snabbt och systematiskt få en reform genomförd. Denna länsstyrelsens framställning ligger helt i linje med de kommunistiska motionerna. Utskottet vill självt inte säga någonting om den saken. Det förbigår det och bara refererar till det. Frågan skall väl utredas, utredas och åter utredas, under det att förhållandena blir värre och värre för de arbetslösa och kommunerna.

Herr talman! Vi har med våra motioner sökt vinna gehör för förslag om åtgärder, dels förslag som vi upprepat många gånger tidigare och dels sådana som är nya. Sammanfattningsvis gäller det åtgärder som bör vidtagas för att Norrland åtminstone så långt det ligger i statsmakternas möjligheter skall kunna undgå svårigheter på det ekonomiska området — arbetslöshet och annat — som vi sannerligen har fått tillräckligt av i denna landsdel.

Herr talman! Jag ber i första hand att få yrka bifall till motion nr 26.

Herr talmannen återtog förhandlingarnas ledning.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Den mera rationella arbetsordning, som kommit till stånd genom att alla motioner har sammanförts, är väl uteslutande glädjande för både herr Holmberg och mig samt för alla andra, som inte behöver lyssna till

alltför långa diskussioner. Jag skall försöka vara mycket kortfattad.

I den motion som behandlas i bankoutskottets utlåtande nr 10 är det ju fråga om att åstadkomma en ökning av den svenska bilproduktionen, vilket skulle ske antingen genom ett statligt företag eller genom ett företag i samverkan mellan staten och privata företagare. Ett sådant företag borde enligt förslagsställarnas mening förläggas till Norrland. Därigenom skulle man åstadkomma ett mera differentierat näringsliv i denna del av landet. Motionärerna anför att av de bilar som försäljs här i landet är den övervägande delen importerade vagnar. De anser därför att en större inhemsk bilproduktion i sin tur skulle kunna medföra en större användning av inom landet tillverkade bilar. Om man ser på den statistik som redovisas i remissvaret, finner man, att det ändå inte är riktigt vad som här har sagts, att det inte finns möjligheter att genom inhemsk produktion öka försäljningen av inom landet tillverkade bilar.

1958 tillverkades det ju 68 000 nya bilar i landet, varav 38 000 fick köpare inom landet och 30 000 exporterades. Det finns alltså en marginal. Om den svenska allmänheten skulle visa intresse för att köpa inhemska bilar, är den produktionskapacitet som råder inom den svenska bilindustrien tillräcklig för att mycket väl kunna tillgodose efterfrågan.

Ser vi på produktionen i dess helhet, så exporterar vi 44 procent av personbilarna, 88 procent av bussarna och 42 procent av lastbilarna. Detta vittnar om att produktionskapaciteten är större än vad hemmamarknaden kan konsumera.

En sak är vi väl överens med motionärerna om: önskvärdheten av att få ett bättre differentierat näringsliv i Norrland. Härom råder inga delade meningar. När vi behandlade denna motion kunde vi inte undgå att ta del av de synpunkter som remissinstanserna anförde. Vi har då funnit att det inte

vore förnuftigt att göra ingrepp i denna produktion på det sätt som motionärerna föreslagit. Därför har vi inte kunnat bifalla motionen. Vi har ansett den vara besvarad med vad som anförts. Jag hemställer således, herr talman, om bifall till bankoutskottets förslag i dess utlåtande nr 10.

Sedan får jag väl, herr talman, vara lika rationell som herr Holmberg och på en gång tala om de andra utlåtandena. I utskottets utlåtande nr 13 föreslås det, att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en utredning för att allsidigt utnyttja naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län samt åstadkomma en samordning av statsföretagens verksamhet för att få till stånd en så rationell drift som möjligt och på detta sätt ett mera differentierat näringsliv, vilket skulle skapa större förutsättningar för en full sysselsättning.

Om jag förstår herr Holmbergs anförande rätt är han och jag överens om att det är det allmänna konjunkturläget som i hög grad påverkat avmattningen även i Norrland. Trots allt vad som gjorts fanns det 5 500 arbetslösa i januari i år här uppe. Är vi alltså på det klara med att det förhåller sig så kan väl dock ingen bestrida — hur önskvärt det än vore om man kunde göra mera för att åstadkomma hyggliga förhållanden i Norrland — att stora insatser gjorts på näringslivets område från statens sida, framför allt inom gruv-, metall- samt skogsindustrien. Anslagen till beredskapsarbeten och skattelindringsbidrag har också varit ganska betydande. Under åren 1950—1957 har de uppgått till 30 miljoner kronor om året.

Orsakerna till arbetslösheten kan vi bl. a. söka i den betydande befolkningstillväxten, samtidigt som självfallet rationaliseringen här, som på andra platser inom både jordbruk och skogsbruk, har påverkat sysselsättningsgraden. Länsstyrelsen i Norrbottens län är

Ökning av den svenska bilproduktionen

mycket aktiv när det gäller att försöka få till stånd ett rikare näringsliv på olika områden och skapa arbetstillfällen. Det finns förslag i årets statsverksproposition om en utbyggnad av Statens Skogsindustrier samt en utvidgning av Norrbottens järnverk i Luleå. Utskottet har också ansett att man med uppmärksamhet bör följa dessa frågor. Åtgärder utöver de som redan vidtagits och som man står beredd att vidta betraktar vi som onödiga. Vi har därför kommit till det resultatet att motionen inte skall bifallas.

Jag går sedan över till tändsticksfabriken i Torpshammar och sulfatfabriken i Söråker. Herr Holmberg sysselsatte sig även med dessa frågor. Det är klart att om tio man sysslar med en nedmontering av maskiner i en fabrik, så kan detta inte vara någon tillfredsställande sysselsättning, även om arbetsinkomsten är densamma som vid ett vanligt arbete. Därutöver har dock en glasullsfabrik uppförts, som har gett arbete åt ett 30-tal arbetare. Man tror sig även kunna starta en mekanisk verkstadsindustri inom dessa lokaler. Man beräknar att denna skall kunna sysselsätta omkring 40 man. Inför dessa utsikter har utskottet funnit, att man inte bör bifalla motionen.

Herr talman! Jag skulle kunna fortsätta med att räkna upp olika argument för utskottets ställningstaganden, men i likhet med herr Holmberg kommer jag nu endast att vid påropandet av de olika punkterna på föredragningslistan yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag hemställer nu om bifall till vad utskottet föreslagit i det nu föreliggande utlåtandet.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Herr Sköldin vidhåller att man inte kan göra någonting utöver vad utskottet förordat. Vad vill då utskottet? Utskottet vill inte biträda en

Ökning av den svenska bilproduktionen

enda praktisk åtgärd i de sex motionerna. Ingenting vill utskottet understödja som verkligen ger sysselsättning och inkomst inom en överskådlig tid. Man säger att man mycket väl kan förstå att det behöver göras någonting, men när man sedan kommer till de konkreta åtgärderna, då säger utskottet att detta kan vi inte vara med om. Det är en metod, som nu använts i årtionden.

När utskottet — trots de medgivanden som man måste göra beträffande behovet av en planmässigare ordning i Norrbotten — inte ens kan vara med om att tillstyrka en översyn på grundval av de praktiska åtgärder vi föreslagit för att bättre utnyttja naturtillgångar och arbetskraft i Norrbotten, då är det väl i alla fall de obotfärdigas förhinder vi bevittnar. Jag kan i varje fall inte förstå hur arbetarrepresentanterna i utskottet kan vara tillfreds med en sådan undfallenhet inför de enorma svårigheter som de arbetslösa och kommunerna nu utsättes för i olika delar av Norrland.

Eftersom herr Sköldins yttrande i övrigt endast var en upprepning av vad vi redan läst om i utskottsutlåtandet är det inte mycket mer att säga. Jag har ju berört detta utförligt i mitt första anförande. Jag får kanske dock ge herr Sköldin en replik i anledning av ett yttrande i en tidigare debatt. Herr Sköldin sade att hans resonemang kan tillämpas även på dessa motioner, och därför vill jag säga några ord om detta.

Herr Sköldin sade att det inte kan vara riktigt att staten bara skall ta hand om svaga företag — det var alltså underförstått att privatkapitalisterna skulle driva de lönande och bra företagen. Naturligtvis inte, herr Sköldin. Herr Sköldin var för två veckor sedan med om att rösta emot en kommunistisk motion som avsåg att förstatliga oljehandeln. Ett sådant förstatligande skulle inte bara vara till fromma för vårt land på många sätt utan också tillföra staten stora inkomster. Herr Sköldin

vill väl ändå inte påstå att oljehandeln är någon dålig affär.

Jag vill också erinra om att det tog årtionden innan vi kommunister lyckades förmå herr Sköldin och andra att stödja våra upprepade krav här i riksdagen på ett förstatligande av järnmalmshuvudgruvorna. Det var väl i alla fall, herr Sköldin, en god affär! Vi kunde ha gjort denna goda affär mycket tidigare och på ett mycket bättre sätt än vad som nu blev fallet.

Vi är inte alls av den meningen att staten bara skall lägga sig till med dåliga företag. Staten måste dock även ur de sociala och befolkningspolitiska synpunkter jag här berört ta hand om områden där privatkapitalisterna driver ett ekonomiskt vanstyre och därmed utsätter befolkning och kommuner för stora svårigheter. Staten måste ha skyldighet att ingripa på sådana områden. Om man då också gav staten bättre ekonomiska möjligheter för ingripanden av denna typ jag här talat om skulle det hela underlättas.

Eftersom slutligen herr Möller apostroferades i herr Sköldins yttrande tidigare kan det kanske vara anledning att erinra om att det just var herr Möller som på sin tid förklarade, att om man förstatligade hela träindustrin skulle man därmed kunna ge staten så stora inkomster, att man skulle kunna finansiera hela socialhuvudtiteln. Nog finns det hos oss, herr Sköldin, förståelse för synpunkten att också ge staten inkomster genom förstatligande av sådana företag. Men nu handlade det i första hand om att bekämpa arbetslösheten inom områden, där de privatkapitalistiska företagen drivit det hela till bankrott.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 19

Säkran­de av full sys­sel­­sät­ning i Skåne

Föredrogs bankouts­kottets ut­låtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder för säkran­de av full sys­sel­­sät­ning i Skåne.

I två inom riksdagen väckta, till bankouts­kottet hänvisade likalydande motioner, nr 10 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, och nr 24 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, hade hem­stäl­lts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skynds­am utredning och förslag i syfte att åstadkomma en genomgripande förbättring av vägnätet och för uppförande av anläggningar för höggradig rening av avloppsvattnet i Malmöhus och Kristianstads län.

Utskottet hem­stäl­lde, att motionerna I:10 och II:24 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hem­stäl­lan föredragits, yttrade:

Herr NILSSON i Gävle (k):

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen nr 24 av herr Hagberg m. fl.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen fram­stäl­lde propositioner dels på bifall till utskottets hem­stäl­lan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kam­maren utskottets hem­stäl­lan.

§ 20

Föredrogs bankouts­kottets ut­låtande nr 12, i anledning av väckt motion om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommissarien Gunnar Britth.

Utskottets hem­stäl­lan bifölls.

§ 21

Ut­nytt­jan­de av natur­­till­gå­ngar och ar­bets­kraft i Norrbottens län, m. m.

Föredrogs bankouts­kottets ut­låtande nr 13, i anledning av väckta motioner om åtgärder för utnyttjande av natur­­till­gå­ngar och arbets­kraft i Norrbottens län, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankouts­kottet hänvisade likalydande motioner, nr 11 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* och nr 25 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, hade föreslagits, »att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hem­stäl­la om åtgärder för att allsidigt utnyttja natur­­till­gå­ngar och arbets­kraft i Norrbottens län samt åstadkomma en samordning av stats­­företagens verksamhet för att få till stånd en så rationell drift som möjligt, ett bättre differentierat näringsliv och full sys­sel­­sät­ning».

Utskottet hem­stäl­lde, att de likalydande motionerna I:11 och II:25 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hem­stäl­lan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag ber att få hem­stäl­la om bifall till motion nr 11.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad utskottet har an­fört.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen fram­stäl­lde propositioner dels på bifall till utskottets hem­stäl­lan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kam­maren utskottets hem­stäl­lan.

§ 22

Överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassefabrik i Torpshammar

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassefabrik i Torpshammar.

I en inom första kammaren under nr 372 väckt motion, vilken hänvisats till bankoutskottet, hade herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om åtgärder för att i statlig ägo överföra fabriken i Torpshammar samt att därefter skapa lämplig industriproduktion för att ge sysselsättning åt folket i orten.

Utskottet hemställde, att motionen I: 372 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Nedläggandet av industrierna vid de tre bruk, som behandlas i bankoutskottets utlåtanden nr 14, 15 och 16, har, såsom tidigare påpekats, medfört stora olägenheter för arbetare och tjänstemän samt för berörda kommuner. Med talmannens tillåtelse skall jag på denna punkt göra några korta kommentarer även beträffande punkterna 15 och 16.

Driften vid Torpshammars slipmassefabrik upphörde för omkring tjugo år sedan. Ett av skälen uppgavs vara bristande tillgång på råvara och Svenska Cellulosaaktiebolagets strävan att koncentrera fabrikationen till större och ekonomiskt lönande enheter. Bolaget skänkte Torps kommun fabrikslokaler-na under förbehåll att industrier inte installerades, vilka kunde konkurrera med SCA om råvaran — skogen. Kommunen tillsatte en kommitté som nedlagt ett förtjänstfullt arbete för att söka få nya industrier till Torpshammar. Det

såg ett tag ut som om det skulle lyckas. För snart tio år sedan visade sig Svenska Tändsticksaktiebolaget intresserat för anläggandet av en tändsticksfabrik på platsen. Bolaget gjorde betydande investeringar, men någon drift kom aldrig till stånd. Det försämrade världsmarknadsläget uppgavs vara orsaken därtill. Sedan dess har flera nya försök gjorts för att få industrier till Torpshammar, men utan resultat.

Den nya spekulant, som länsarbetsnämnden erinrar om i sin promemoria, som skulle kunna sysselsätta 50—100 man, förefaller även ha dragit sig tillbaka. Enligt uppgift har de kommunala myndigheterna i Torp fått besked från vederbörande industri om att projektet inte längre är aktuellt.

För Alby vidkommande som behandlas i nästa motion ägde den första större avtappningen av industrifolk rum omkring 1939, när Stockholms Superfosfataktiebolag körde i gång sin nya stora industri i Stockviksverken. Fabrikationen vid Alby fortsatte dock fram mot tiden för krigsslutet.

Borgsjö kommun, där Alby är beläget, har inte sparat någon möda när det gäller att söka få nya industrier till Alby. Bolaget har sökt underlätta arbetet genom att ställa välbelägen industrimark till förfogande. Resultatet av ansträngningarna är ganska lika resultatet vid Torpshammar. Olika industrier, bland andra Wedevågs Bruks AB och Mo och Domsjö Aktiebolag har visat sig vara intresserade. De har även investerat betydande belopp. De ljusa förhoppningarna om att dessa skulle sätta i gång en varaktig industri har grusats och det förut livaktiga industrisamhället ligger fortfarande tyst och öde.

I likhet med de två nyssnämnda bruken behandlades även nedläggandet av driften vid Söråkers sulfitfabrik vid 1956 års riksdag. Vi hade inom pappersdistriktet i Sundsvall länge på känn, att driften vid en av de medelstora fabrikerna skulle nedläggas. Svenska Cellulosa Aktiebolaget motiverade även i detta fall sin åtgärd med

Överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassfabrik i Torpshammar

nödvändigheten av större produktionsenheter, där driften helst bör vara kontinuerlig. Den dyrbara maskinutrustningen vid fabrikena skulle därigenom kunna utnyttjas mer effektivt. Pappersfackföreningar i distriktet har även medverkat till denna driftform vid samtliga massfabriker.

Den friställda arbetskraften har till stor del beretts anställning vid Östrands sulfatfabrik, där man övergick till kontinuerlig drift vid samma tidpunkt. En del av dem har erhållit arbete vid Ortiviken och Johannedal. Omkring femtio man, mest folk i 60-årsåldern och däröver, arbetar med rivningsarbeten i Söråker. En del kommer att förtidspensioneras med efter förhållandena relativt hyggliga pensionsbelopp.

Kommunens förtroendemän i samråd med Svenska Cellulosa Aktiebolaget har intresserat Höganäs-Billesholms AB för att anlägga en glasullfabrik i Söråker. Den har varit i drift något år och sysselsätter omkring 30 man.

Det är klart att alla dessa driftnedläggelser har skapat oro och irritation inte enbart i de berörda bruken utan i hela distriktet. Och ändå är vi väl ganska garvade på detta område. Jag vill erinra om att vi en gång hade ett fyrtiotal sågverk i sundsvallsdistriktet. Med ett par undantag är nu alla nedlagda.

Jag kan till alla delar instämma i den beskrivning av olägenheterna för kommunerna och för människorna vid bruken, som motionärerna har lämnat. Ett brukssamhälle blir något av en kyrkogård när industrien har tystnat. Många har egna hem, som det är svårt att avyttra. Följden blir långa och tidsödande resor till de nya arbetsplatserna.

Jag måste tyvärr konstatera att motionärerna är lika famlande som alla övriga när det gäller effektiva åtgärder. De har i de tre motionerna föreslagit, att åtgärder vidtogs för att till statsmakternas ägo överföra fabrikena och

skapa lämplig industriproduktion. Just det! Löses problemet därigenom? Det är ju *lämpliga, ekonomiskt bärande industrier* som alla, kommunerna, länsstyrelsen och företagarföreningen, jagar efter. Motionärerna har ej kunnat ge anvisning på någon dylik.

För de olika kommittéerna finns det väl endast en sak att göra, nämligen att fortsätta sitt arbete. Jag har all anledning att förmoda, att det stöd de behöver i sitt arbete kommer de att få av statsmakterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det är inte riktigt som den föregående talaren sade, att vi inte har föreslagit några åtgärder. Jag antar att han själv har röstat emot vår motion om åtgärder för att få till stånd en bilindustri i Norrland — det finns ingenting som talar emot att åtminstone någon del av en sådan bilindustri skulle kunna ligga i det område som det här gäller. Vi är alltså inte famlande, men vi möter ingen förståelse för vidtagande av några praktiska åtgärder.

Jag ber att få yrka bifall till den kommunistiska motionen.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad utskottet har föreslagit.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag menar att man är famlande när man inte kan peka på det som alla är på jakt efter: en industri som är ekonomiskt bärig. Motionärerna föreslår här, att staten skall köpa fabrikena och sätta i gång en varaktig industri. Det är väl ingen lösning av sysselsättningsfrågan för berörda. Saken är lika oklar som tidigare, när motionärerna inte kan peka på det som är det väsentliga, nämligen en varaktig, ekono-

Överförande i statlig ägo av sulfittfabriken i Söråker — Statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby — Statlig byggnadsämnesindustri i Adalen

miskt bärkraftig industri som kan ge bygdens folk försörjning i hemorten.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 23

Överförande i statlig ägo av sulfittfabriken i Söråker

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av sulfittfabriken i Söråker.

I en inom första kammaren under nr 373 väckt motion, vilken hänvisats till bankoutsrottet, hade herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att åtgärder vidtoges för att i statsmakternas ägo överföra sulfittfabriken i Söråker samt att skapa lämplig industriproduktion i denna.

Utskottet hemställde, att motionen I: 373 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 373 i första kammaren.

Herr **SKÖLDIN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 24

Statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion angående statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby.

I en inom första kammaren under nr 374 väckt motion, vilken hänvisats till bankoutsrottet, hade herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att statsmakterna inledde förhandlingar med Stockholms Superfosfat Aktiebolag, åsyftande att inköpa bolagets fabrik och bostadsbestånd i Alby, samt att efter denna affärs avslutande ombesörja att industriproduktion igångsattes som tryggade sysselsättning för folket på platsen.

Utskottet hemställde, att motionen I: 374 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 374 i första kammaren.

Herr **SKÖLDIN** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till vad utskottet har föreslagit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 25

Statlig byggnadsämnesindustri i Adalen

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående

Sjukhuslag m. m.

ende startande av en statlig byggnads-
ämnesindustri i Ådalen.

I en inom första kammaren under nr 375 väckt, till bankoutskottet hänvisad motion hade herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om skyndsamt utredning och förslag om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen.

Utskottet hemställde, att motionen I: 375 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till motionen 375 i första kammaren.

Herr **SKÖLDIN** (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till vad utskottet här har föreslagit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 26

Sjukhuslag m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjukhuslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 december 1958 dagtecknad proposition, nr 19 år 1959, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) sjukhuslag; samt

2) lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Om propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

I propositionen framlägges förslag till ny sjukhuslag och till lag om ändring i epidemilagen.

Den nya sjukhuslagen föreslås skola avse all sjukvård på landstingskommunala och kommunala sjukvårdsanstalter — såväl kroppssjukvård, inbegripet epidemivård, som mentalsjukvård — med undantag för vård av psykiskt efterblivna. Landstingskommunerna och de landstingsfria städerna blir skyldiga att ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada, kroppsfel och barnsörd, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. Detta innebär en utvidgning i förhållande till vad som nu gäller, så tillvida att skyldigheten kommer att avse även vissa psykiskt sjuka samt konvalescenter och barnbördspatienter. Skyldigheten att ombesörja anstaltsvård gäller gentemot dem, som är bosatta inom sjukvårdsområdet eller som eljest under vistelse där blir i behov av omedelbar vård. Huvudmännen skall i princip även svara för transportkostnaderna vid överflyttning av patienter mellan olika sjukvårdsanstalter.

Enligt den nya sjukhuslagen får huvudmännen jämväl ansvaret för öppen sjukvård vid sjukvårdsanstalterna. I lagen fastslås sålunda att vid sjukhus, som finnes lämpligt för ändamålet, skall sjukvård jämväl beredas vårdsökande, som icke är i behov av intagning på sjukhuset. Vissa begränsningar — betingade framför allt av hänsyn till den slutna vården — skall dock gälla i fråga om skyldigheten att meddela öppen vård. Vad angår sjukhusläkarnas ställning göres icke någon åtskillnad mellan slutna och öppen vård. Läkarna anställas sålunda för att fullgöra den sjukvård som bedrivs på sjukhuset, vare sig den avser slutna eller öppen vård eller båda vårdformerna. Frågan om lä-

Sjukhuslag m. m.

karnas ersättning regleras icke i lagen utan förutsätts skola lösas genom förhandlingar mellan parterna. För öppen vård skall läkare efter överenskommelse med huvudmannen äga uttaga ersättning direkt av patienten.

Ledningen av sjukhus under sjukvårdsstyrelse och direktion föreslås skola enligt sjukvårdsstyrelsens bestämmande utövas antingen av en särskilt tillsatt sjukhusdirektör eller av överläkare som styresman. I sistnämnda fall skall dock en sjukhusintendent ha ledningen över den ekonomiska förvaltningen. Sjukhusdirektör som inte är läkare skall biträdas av chefsläkare. Sjukvårdsstyrelsen eller direktionen tillsätter så gott som alla befattningshavare på sjukhus utom överläkare, som utnämnes av Kungl. Maj:t.

De föreslagna ändringarna i epidemilagen är föranledda av utformningen av den nya sjukhuslagen och den nya hälsovårdsstadgan.

Lagförslagen är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1960.

De vid propositionen fogade lagförslagen voro i nedan intagna delar av följande lydelse:

Sjukhuslagen

4 §.

Vid sjukhus, som befinnes lämpligt för ändamålet, skall sjukvård jämväl beredas vårdsökande, som icke är i behov av intagning på sjukhuset (*öppen vård*). Öppen vård skall företrädesvis avse sådan vård, som icke lämpligen kan erhållas annorstädes än på sjukhuset, och må bedrivas endast i den utsträckning, som med hänsyn till den slutna vården och övriga omständigheter bedömes skälig.

Utan inskränkningar som nu sagts må vid sjukhus eller i anslutning till sjukhus inrättas särskild avdelning avsedd enbart för öppen vård.

5 §.

6 mom. Sjukhus benämnes *sjukhem*

om det till huvudsaklig del är inrättat för vård av

a) långvarigt kroppssjuka, vilka äro i behov av sjukhusvård främst i form av personlig skötsel men icke lida av tuberkulos,

b) lättskötta psykiskt sjuka,

c) konvalescenter, eller

d) vårdbehövande, jämförliga med de i a)—c) nämnda.

Såsom avdelning av sjukhem må förlösningshem inrättas.

9 §.

2 mom. Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse, vid vilket ärende av större vikt angående sjukhusväsendet är avsett att förekomma, skall kallas en av styrelsen därtill för viss tid utsedd överläkare vid styrelsen underställt sjukhus med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse i stad som ej tillhör landstingskommun skola vidare kallas sjukvårdsdirektör, om sådan finnes, samt förste stadsläkaren eller motsvarande läkare, så ock efter stadsfullmäktiges bestämmande annan, som har att inför stadens styrelse föredraga sjukvårdsärenden. De äga deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt få sin mening antecknad till protokollet.

12 §.

Till sammanträde med direktionen skola sjukvårdsdirektör samt sjukhusdirektör, styresman, chefsläkare och sjukhusintendent kallas med rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Enahanda befogenhet tillkommer ock överläkare, sjukstuguläkare och sjukhemsläkare, envar såvitt angår sjukvården å det sjukhus eller den avdelning därav som anförtrotts honom, ävensom, såvitt angår sjukvårdspersonalen, den som närmast under sjukhusdirektör el-

Sjukhuslag m. m.

ler styresman handlägger frågor rörande denna personal.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl då sjukvårdsstyrelse fullgör åliggande som direktion.

13 §.

1 mom. Ledningen av sjukhus utövas under direktionen av en särskilt tillsatt *sjukhusdirektör* eller en läkare vid sjukhuset såsom *styresman*. Vid sjukhus med styresman skall dock ledningen av den ekonomiska förvaltningen tillkomma en *sjukhusintendent*. Utses annan än läkare till sjukhusdirektör, skall en läkare vid sjukhuset förordnas att såsom *chefsläkare* biträda sjukhusdirektören i medicinska angelägenheter.

Sjukhusdirektör och sjukhusintendent tillsätts och entledigas av sjukvårdsstyrelsen efter direktionens hörande. Styresman är den läkare, som ansvarar för sjukvårdens handhavande å sjukhuset, eller, om flera sådana läkare finnas, den av dem som förordnas till styresman. Dylikt förordnande meddelas, efter förslag av direktionen, av sjukvårdsstyrelsen för viss tid eller tills vidare. I samma ordning utses chefsläkare för viss tid, högst fyra år, varvid dock sjukhusets överläkare, om flera sådana finnas, skola beredas tillfälle att yttra sig över direktionens förslag.

2 mom. Om särskilda skäl äro därtill, må flera sjukhus ställas under ledning av en sjukhusdirektör eller en styresman. Sjukhusintendent må ock vara gemensam för flera sjukhus.

Sjukvårdsstyrelsen må besluta, att sjukhusintendent icke skall tillsättas vid sjukstuga, tuberkulosjukstuga, epidemisjukstuga, förlossningshem eller sjukhem. Finnes icke sjukhusintendent vid sådant sjukhus, ankommer på sjukvårdsstyrelsen att bestämma, huru de åligganden som eljest tillkomma sjukhusintendent skola fullgöras.

14 §.

1 mom. I stad som ej tillhör landstingskommun må såsom högsta chef när-

mast under sjukvårdsstyrelsen för förvaltning av de av staden drivna sjukhusen anställas en *sjukvårdsdirektör*. Där sjukvårdsdirektör finnes, skola sjukhusdirektör, styresman och sjukhusintendent handhava sin förvaltning under sjukvårdsdirektörens ledning.

Sjukvårdsdirektör må i den omfattning och ordning Konungen bestämmer tilläggas uppgifter, som eljest ankomma på direktion, sjukhusdirektör, styresman eller sjukhusintendent.

22 §.

1 mom. Å sjukhus må endast intagas den som är i behov av vård eller observation på sjukhus.

Intagning må ej äga rum för annan vård eller observation än sådan, varför sjukhuset är avsett, med mindre särskilt trängande omständigheter äro därtill.

Utan sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den, för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja slutna vård.

26 §.

Läkare eller annan vid sjukhus anställd befattningshavare må icke mottaga särskild ersättning för undersökning, behandling eller skötsel av där intagen person.

Läkare må ej heller mottaga särskild ersättning för åtgärd, som står i omedelbart samband med intagning å eller utskrivning från sjukhuset.

För öppen vård å sjukhus må läkare efter överenskommelse med huvudmannen uttaga särskild ersättning av den vårdsökande.

Övergångsbestämmelser

4. På framställning av sjukvårdsstyrelse äger Konungen medgiva, att lasarettsläkare, överläkare eller sjukstuguläkare må mottaga frivilligt tilljuden ersättning för undersökning, behandling eller skötsel av person, som intagits å halvskilt eller enskilt rum.

Sjukhuslag m. m.

Lag

om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443)

9 §.

Har fall av sjukdom, som i 2 § 1 mom. avses, inträffat inom kommun, skall, om hälsovårdsnämnden så påfordrar, å näst inträffande sön- eller helgdag från predikstolen kungöras att sådan sjukdom utbrutit samt därjämte lämnas uppgift om platsen för sjukdomsfallet ävensom kort anvisning om nödiga försiktighetsmått.

I anslutning till propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 88 i första kammaren av herr *Aman* och nr 124 i andra kammaren av fröken *Höjer*;

2) de likalydande motionerna nr 164 i första kammaren av herr *Söderberg* och nr 215 i andra kammaren av herr *Jacobsson* i Sala;

3) de likalydande motionerna nr 314 i första kammaren av herr *Bergh, Ragnar*, och nr 386 i andra kammaren av fru *Kristensson m. fl.*;

4) de likalydande motionerna nr 315 i första kammaren av herr *Kaijser* och nr 387 i andra kammaren av herr *von Friesen*;

5) de likalydande motionerna nr 316 i första kammaren av herr *Bergman* och fröken *Mattson* samt nr 388 i andra kammaren av fru *Sjövall* och herr *Kristenson* i Göteborg; samt

6) motionen nr 429 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*

I motionerna I: 164 och II: 215 hemställdes, att riksdagen måtte — med frångående av Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar — besluta

dels att 5 § 6 mom. i den nya sjukhuslagen skulle ha följande lydelse:

»Sjukhus benämnes sjukhem om det till huvudsaklig del är inrättat för vård av

a) långvarigt kroppsjuka,

förlossningshem inrättas.»;

dels att 9 § 2 mom. samma lag skulle ha följande lydelse:

»Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse i stad, som ej tillhör landstingskommun, skola kallas sjukvårdsdirektör — — — till protokollet.»;

dels att 12 § samma lag skulle ha följande lydelse:

»Till sammanträde med direktionen skola sjukvårdsdirektör samt sjukhuschef och chefsläkare kallas med rätt att delta i överläggningar men ej i beslutet samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Enahanda befogenhet tillkommer ock överläkare, sjukstuguläkare och sjukhemsläkare, envar såvitt angår sjukvården å det sjukhus eller den avdelning därav som anförtrotts honom.

Vad sålunda — — — som direktion.»;

dels att 13 § samma lag skulle ha följande lydelse:

»1 mom. Ledningen av sjukhus utövas under direktionen av en särskilt tillsatt sjukhuschef. Utses annan än läkare till sjukhuschef, skall en läkare vid sjukhuset förordnas att såsom chefsläkare biträda sjukhuschefen i medicinska angelägenheter.

Sjukhuschef tillsättes och entledigas av sjukvårdsstyrelsen efter direktionens hörande. Chefsläkare utses, efter förslag av direktionen, av sjukvårdsstyrelsen för viss tid, högst fyra år. Sjukhusets överläkare, om flera sådana finnas, skola beredas tillfälle att yttra sig över direktionens förslag.

2 mom. Om särskilda skäl äro därtill, må flera sjukhus ställas under ledning av en sjukhuschef. Sjukvårdsstyrelse må besluta, att sjukhuschef icke skall tillsättas vid sjukstuga, tuberkulossjukstuga, epidemisjukstuga, förlossningshem eller sjukhem. Finnes icke sjukhuschef vid sådant sjukhus, ankommer på sjukvårdsstyrelsen att bestämma, huru de åligganden som eljest tillkomma sjukhuschef skola fullgöras.»;

Sjukhuslag m. m.

dels att 14 § 1 mom. samma lag skulle ha följande lydelse:

»I stad som ej tillhör landstingskommun må såsom högsta chef närmast sjukvårdsstyrelsen för förvaltning av de av staden drivna sjukhusen anställas en sjukvårdsdirektör. Där sjukvårdsdirektör finnes, skall sjukhuschef handhava sin förvaltning under sjukvårdsdirektörens ledning.

Sjukvårdsdirektör må i den omfattning och ordning Konungen bestämmer tilläggas uppgifter, som eljest ankomma på direktion eller sjukhuschef.»;

dels att punkt 4 i förslaget till övergångsbestämmelser till den nya sjukhuslagen skulle utgå med härav följande omnumreringar av efterföljande punkter;

dels ock att i lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) skulle förordnas, att jämväl 9 § sistnämnda lag upphörde att gälla.

I motionerna I: 315 och II: 387 hemställdes under 3), att riksdagen måtte uttala sig till förmån för en väsentlig ökning av antalet biträdande överläkare.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition nr 19;

B. att yrkandet under 3) i motionerna I: 315 och II: 387 måtte anses besvarat genom vad utskottet anfört; samt

C. att motionerna I: 315 och II: 387, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet hemställt, ävensom motionerna I: 88 och II: 124, I: 164 och II: 215, I: 314 och II: 386, I: 316 och II: 388 samt II: 429 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen yttrade utskottet bland annat

dels under V. *Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Sluten vård:*

Landstingskommuners vårdskyldighet omfattar härigenom i allmänhet icke svenska medborgare, som är bosatta utomlands, även om de — såsom fallet är med dem som på grund av offentlig

tjänst är bosatta utomlands — är kyrkobokförda här i riket. Direktionen för de statliga sjukhusen i Stockholm (karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet) har emellertid åtagit sig att tills vidare, i mån av tillgång till vårdplatser bereda utomlands bosatta svenska medborgare vård. Därvid skall för närvarande tillämpas en taxa om fem kronor om dagen för vård å allmän sal;

dels ock under IX. *Förvaltningsorganen:*

Mot de i propositionen föreslagna reglerna om direktion har utskottet i princip intet att erinra. Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att deltaga i direktionens sammanträden, också bör kallas till ifrågavarande sammanträden.

Reservationer hade avgivits

I. *vid 4 § sjukhuslagen*

av herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort hemställa att 4 § andra stycket måtte få följande lydelse:

Öppen vård må anordnas jämväl å särskild avdelning vid eller i anslutning till sjukhus.

II. *vid 22 § sjukhuslagen*

av herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att 22 § 1 mom. tredje stycket måtte få följande lydelse:

Utän sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den, för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja sluten vård. Undantagsvis må intagning dock ske jämväl i andra fall, där läkare som i 21 § första stycket sägs finna synnerliga skäl därtill föreligga.

III. *vid 26 § sjukhuslagen*

av herr *Hamilton*, som ansett att utskottet bort hemställa, att 26 § måtte utgå ur förslaget till sjukhuslag.

IV. *i anledning av utskottets yttrande*

Sjukhuslag m. m.

vid avsnittet »V. Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Slutet vård»

av herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att till det stycke, som började med orden »Landstingskommuners vårdskyldighet» och slutade med orden »allmän sal», bort fogas text av följande lydelse:

Dessa möjligheter till vård utgör enligt utskottets uppfattning ett mindre tillfredsställande provisorium. De svenska medborgare, som på grund av offentlig tjänst är bosatta utomlands, samt medlemmar av deras familjer, som sammanbor med dem i utlandet, borde ha möjlighet att erhålla sjukhusvård inom ett landstingsområde, där de har något slag av personlig anknytning. Samma borde gälla även för andra svenska medborgare, som är anställda hos nämnda utlandssvenskar och är medlemmar av dessas hushåll. Antalet personer, som kan komma i fråga för sådan sjukhusvård, är mycket begränsat, och de ekonomiska konsekvenserna av en bestämmelse om dylik rätt till vård torde för landstingskommunerna bli obetydliga. Utskottet förväntar sig därför att Kungl. Maj:t snarast utreder denna fråga och framlägger förslag i ämnet. Frågan om vårdskyldighet mot utlandssvenskar i allmänhet torde däremot böra lösas i annat sammanhang.

Vidare hade herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall avgivit ett särskilt yttrande, avseende ifrågasatt utbyte av benämningen »underläkare» mot »avdelningsläkare».

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid anförde:

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Efter fem timmars överläggning är vi i dag framme vid den fråga, som otvivelaktigt måste anses som detta plenums huvudfråga, en fråga om vilken jag vågar påstå att den för

den svenska allmänheten har ett minst lika stort intresse som frågan om direktreferat av boxning. Efter överenskommelse med utskottets ärade talesman har jag tillåtit mig att anteckna mig först på talarlistan för att anföra några synpunkter.

Det torde vara bekant att den proposition, som nu är framlagd av inrikesministern, har föregåtts av mångfaldiga och mycket vidlyftiga utredningar och undersökningar. Vi hade en kommitté, sjukhuslagstiftningskommittén, som bl. a. framlade ett lagförslag som på läkarhåll väckte en alldeles särskild bestörtning och oro. Man befarade att därest vad denna kommitté föreslagit skulle bli lag, så skulle den på ett alldeles påfallande sätt kringgärda läkarnas yrkesverksamhet i fortsättningen och de skulle berövas det mått av frihet som de hittills har åtnjutit. Jag erinrar om den mycket livliga för att inte säga hetsiga debatt som har förts i denna fråga, en debatt som nu torde ha stillnat, sedan det av den nuvarande regeringen och den nuvarande inrikesministern framlagda lagförslaget kommit på riksdagens bord. Det innebär en i hög grad nedskuren lagstiftning, en lagstiftning som så till vida är mönstergill att den i regel inte i onödan använder sig av lagens föreskrifter på en hel rad olika områden utan i överensstämmelse med den praxis som har utbildat sig på förhandlingsområdet överlämnar en mycket stor del av avgörandena till förhandlingar mellan vederbörande fackorganisationer. Jag har därför med stor glädje noterat det förslag som här föreligger, och i mycket väsentliga delar kan jag ansluta mig till detsamma.

Det är emellertid ofrånkomligt att en del invändningar beträffande både större och smärre detaljer blir nödvändiga, och jag skall strax komma till dem. Framför allt gäller det den fjärde paragrafen i lagen, vilken paragraf talar om den öppna vården. Jag har i denna

Sjukhuslag m. m.

kammare väckt en motion här och samma motion är väckt i första kammaren av herr Kaijser. Jag vill inte dölja att bakom denna motion ligger överläggningar mellan motionärerna och läkarförbundets nuvarande ledning. Jag har så mycket större anledning att fästa kammarens uppmärksamhet på just detta faktum som man väl torde få betrakta dessa motioner i allt väsentligt som ett uttryck för läkarförbundets uppfattning beträffande lagen. Jag har själv ett förflutet i läkarförbundet. Jag har tillhört läkarförbundets centralstyrelse i 14 år och är fortfarande ordförande i en av de större delföreningarna, den i Göteborg.

Jag skall så övergå till en kommentar av motionen i vad det gäller fjärde paragrafen andra stycket, som är det mest väsentliga i detta sammanhang. Om jag skall uttrycka mig mycket kort, så är min motivering för ett yrkande att detta andra stycke skall utgå den, att själva formuleringen här är onödig. Den förefaller inte behövlig i sammanhanget. Vi kan utan tvekan nå samma resultat, även om momentet blir uteslutet. Andra lagutskottet har inte gått med härpå. Det fasthåller vid paragrafens formulering. En reservation föreligger emellertid i detta sammanhang av ett antal ledamöter i kammaren — en reservation som jag inte restlöst skulle vilja instämma i. Jag tycker emellertid att den är något bättre än Kungl. Maj:ts förslag, även om jag personligen tycker att förslaget att utesluta paragrafen är ändå bättre. Men då jag förmodar att det inte finns någon utsikt att vinna bifall till ett sådant yrkande, skall jag nöja mig med att yrka bifall till den med nr I betecknade reservationen.

Ett par ord kanske inte skulle vara ur vägen att säga om den debatt som har förts både från läkarförbundets sida och från andra håll, inte minst från pressen, beträffande dessa frågor. Uttalanden har gjorts från båda håll,

som otvivelaktigt har varit ganska tillspetsade för att inte säga hetsiga, och jag noterar att statsrådet i motiveringen med en inte alltför väl dold förtjusning tar upp en del av läkarförbundets uttalanden. Jag skall emellertid inte söka sak med honom i detta sammanhang. Han kan naturligtvis säga som barn brukar säga, när de har lekt en något våldsam lek, att »det var han som började». Nu är emellertid denna hetsiga diskussion avbläst, hoppas jag. Från läkarförbundets sida kan vi i stort sett godta denna paragraf, isynnerhet efter de motiveringar som inrikesministern har lämnat.

Det är ganska egendomligt med denna allmänhetens inställning till läkarna. Å ena sidan utmålas de i ett romantiskt skimmer som »männen i vitt», vilka är föremål för en nästan passionerad dyrkan, och å andra sidan — i samma ögonblick som de efter känt mönster sammansluter sig i fackföreningar för att tillvarata sina intressen — blir de någonting av brutala rovriddare, som bara vill se till sina egna intressen. Jag är fullt på det klara med att mönstret för denna läkarnas organisation har varit av fackföreningsrörelsen uppbyggda motsvarande organ. Jag vill emellertid tillägga, för att jämförelsen inte skall kunna pressas alltför mycket, att läkarförbundet dock har en hel del uppgifter, som ligger vid sidan av dem som gäller för de mera vanliga fackföreningarna. Jag tänker t. ex. här på en sådan sak som specialitetskontrollen. Den bedrivs inte av staten, utan den har läkarförbundet hand om sedan många år tillbaka. Det är en mycket fordrande kontroll. Ja, den är så sträng, att den säkerligen inte skulle ha varit hårdare, om den överförts till något offentligt organ, t. ex. medicinalstyrelsen eller annan myndighet.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att läkarförbundet och dess lokalavdelningar utom att tillvarata medlemmarnas ekonomiska intressen även

Sjukhuslag m. m.

har att syssla med en hel rad läkar-etiska frågor, t. ex. ingripanden mot läkare som uppträder på ett sätt som inte är förenligt med god läkarsed. Allt detta står inte i tidningarna på samma sätt som de romantiserade skildringarna av hur man borrar i hjärnan med protonstrålar och liknande, utan här är det fråga om saker som tilldrar sig mera i det tysta, men som vi som deltar i arbetet kan omvittna är både omfattande och väsentliga.

Herr talman! Detta var en mera allmän kommentar som bakgrund till majoritetens i läkarförbundet inställning till dessa frågor. Att det riktas kritik mot läkarförbundet och dess ledning får vi ta som en prövning, och vi fäster inte alltför stort avseende vid det. Vi försöker att tillgodose kårens intressen, men vi försöker också efter förmåga att tillgodose sjukvårdens — på grundval av den sakkunskap som läkarna obestridligen måste anses besitta i dessa frågor.

Härefter ber jag att mycket kort få uppehålla mig vid de reservationer som avgivits till utskottets utlåtande.

Vad reservation II. angår, så rör den 22 § sjukhuslagen, och den reservationen är förestavad av rent humanitära skäl. Det gäller att inte skriva lagen på sådant sätt att det blir omöjligt för läkarna att i särskilda fall på sjukhus lägga in personer, för vilka huvudmannen kanske inte är vårdskyldig. Jag tycker att de små undantag som föreslås i denna reservation är av sådan beskaffenhet att kammaren mycket väl skulle kunna bifalla dem.

Reservation III. beträffande 26 § sjukhuslagen har avgivits av herr Hamilton. Jag medger gärna att det ligger en hel del i den reservationen, och reservanten avsluter sig där till synpunkter som anförs i den av fru Kristensson m. fl. väckta motionen, och i vilken föreslås att vissa frågor om ersättning till läkarna skall undantagas från lagens föreskrifter och bli föremål för förhandling.

Ja, det där låter ju säga sig. Att jag inte är beredd att yrka bifall till reservationen beror på att misstanke skulle kunna uppstå att läkarna vill slå vakt om den gamla och enligt min uppfattning nu föråldrade metoden att utkräva särskild ersättning av patienter, som vårdas under speciella förhållanden. Jag är emellertid övertygad om att herr Hamilton och flera med honom kommer att ytterligare utveckla sina synpunkter på den frågan, och efter vad jag kunnat finna är det inte stor idé att här yrka bifall till den reservationen.

Beträffande reservation nr IV., som rör omfattningen av landstingens vårdskyldighet, så har reservanterna med herr Sunne i spetsen ömmat för vissa utomlandssvenskar — det är sålunda även där humanitära skäl som gör sig gällande. Reservanterna tänker där alldeles särskilt på diplomaterna, vilka ju kan komma i ekonomiskt besvärliga situationer, om de eller deras anhöriga behöver utge de höga sjukhusavgifter, som det för deras del kan bli fråga om. Även här tror jag de humanitära skälen talar för ett bifall till reservationen, till vilken jag också ber att få yrka bifall.

Till sist, herr talman, förekommer ett »särskilt yttrande» av herr Sunne m. fl. till vilket jag självfallet inte kan yrka bifall. Det rör en fråga som ju inte behöver eller kanske inte kan lösas av riksdagen och som kanske skenbart är en ganska liten, terminologisk fråga. Det gäller att få bort den gamla benämningen »underläkare» och ersätta den med beteckningen »avdelningsläkare». Detta är ett gammalt önskemål från de s. k. underläkarnas sida, som jag för min del finner i hög grad befogat. Den gamla terminologien »över- och »underläkare» är en rest från det starka tyska inflytandet på vårt kultur- och samhällsliv, som det nog säkert nu borde vara på tiden att utrota. Inrikesministern är inte här, men jag ser att statsrådet af Geijerstam är närvarande. Jag skulle till honom vilja rikta den

Sjukhuslag m. m.

uppmaningen att i varje fall ta hänsyn till detta önskemål. Det borde finnas möjligheter för Kungl. Maj:t att beakta detta ganska rimliga krav beträffande terminologien från de nuvarande s. k. underläkarnas sida. Det är ju landsingen som är huvudmän, och även här kan det naturligtvis bli fråga om förhandlingar med vederbörande. Med det goda handlag man inom inrikesdepartementet i övrigt visat i den större frågan tror jag inte att det skall stöta på oöverstigliga hinder att lösa denna skenbart lilla men för den berörda kategorien betydelsefulla fråga.

Med detta, herr talman, skall jag med hänsyn till den långt framskridna tiden avsluta mitt anförande efter att ha ställt de yrkanden jag alldeles nyss gjorde.

Fru SJÖVALL (s):

Herr talman! I förarbetena till och remissyttrandena kring den nya sjukhuslagen understrykes från olika håll, att den öppna sjukvården vid lasaretten tagit sådan omfattning, att risk föreligger för att den slutna vården blir lidande. Man befarar även att denna snedbelastning till nackdel för den slutna vården kan ytterligare skärpas i framtiden. Av detta har man dragit slutsatsen att den öppna vården bör bort från sjukhusen eller i varje fall skäras ned väsentligt. Utanför sjukhusen skulle den tas om hand främst av praktiker. Med en sådan utveckling skulle samhället som huvudman för den öppna sjukvården ställas åt sidan, en utveckling som departementschefen både i kommentarerna till lagtexten och i formuleringen av 4 § synes ha godtagit.

För att få problemet om den öppna sjukvården debatterat framlade vi vår motion om ändrad formulering av denna paragraf. Motionen kommenteras i Läkartidningen sålunda (då): »är fältet otvivelaktigt fritt för en utveckling i strid mot den som läkarförbundet, medicinalstyrelsen och inrikesdepartemen-

tet gemensamt torde eftersträva, en utveckling där subventionerade polikliniker konkurrerar ut familjeläkare och fritt praktiserande specialister». Herr von Friesen har framlagt en motion som strävar efter det rakt motsatta, nämligen att avsevärt försvåra utbyggnaden av poliklinikerna, särskilt de fristående. I sak är detta innebörden av hans ändringsförslag.

Ingen torde i dag kunna svara på frågan hur den öppna sjukvården slutgiltigt bör gestaltas. Ytterst få faktiska data om densamma finns, till och med där den är knuten till sjukhusen. Endast i Göteborg, Falun och Nyköping har man försökt specialanalysera detta problem, tills vidare övervägande ur ekonomisk synpunkt. Än mer fåtaliga är de faktiska uppgifterna om sjukvården i privat regi.

Huvudprincipen för den öppna sjukvården kan dock redan nu slås fast. Den skall till sin karaktär vara likartad med den slutna vården, och samma grundsyn skall gälla: den sjuke skall inte belastas med dryga utgifter på grund av sin sjukdom och han skall beredas bästa möjliga vård. Enligt min mening kan detta icke ske utan att samhället träder emellan, såväl i den öppna som i den slutna vården. Jag tror därför att det är en förhastad slutsats att tro, att man kan lösa den öppna vårdens problem genom att avlägsna den från sjukhusen respektive befria huvudmännen från ansvaret för den genom en stark utbyggnad av praktikerkåren. Till sist kommer den sjuke att bli lidande. Avvägningen mellan den slutna och den öppna vårdens resurser vid de enskilda lasaretten får göras på annat sätt än genom ett avvisande av stora delar av klientelet inom den öppna vårdsektorn. Enligt min bestämda mening övervärderar läkarförbundet de privatpraktiserande läkarnas resurser att ta hand om detta klientel.

1953 gjorde medicine doktor Sven Lundberg i Göteborg en bearbetning av

Sjukhuslag m. m.

materialet från de fristående poliklinikerna där och han gjorde en jämförelse mellan denna öppna vård och praktikerens. Hans slutsats blev att kostnaderna för öppen vård tenderade att stiga så snabbt att den enskilde läkaren inte hade råd att utrusta en egen praktik, om inte samhället trädde emellan med subventioner. Skedde inte detta, skulle han tvingas hålla sådana taxor, att patienterna inte hade råd att söka honom.

Materialet från Göteborgs sjukhusdirektion under senare år stöder till alla delar doktor Lundbergs slutsatser. Ett besök vid polikliniken på Sahlgrenska sjukhuset exempelvis kostar i dag i genomsnitt 27 kronor per patient. Kostnaden svänger mellan 20 och över 100 kronor. Därtill kommer den ersättning patienten enligt sjukkassetaxan betalar direkt till läkaren. Denna kommer ofta att ligga vid 30 kronor och däröver. Totalkostnaden för ett besök rör sig alltså genomsnittligt om 50 å 60 kronor.

Läkarna, speciellt sjukhusläkarna, glömmar ofta bort den mycket starka subventionering av deras öppna vård som sker vid sjukhusen och drar därför enligt min mening felaktiga slutsatser om de privatpraktiserande läkarnas möjligheter.

Skall samhället subventionera all sjukvård — och jag kan inte se annat än att detta är riktigt och nödvändigt ur den enskilde sjukens synpunkt, om vi vill slå vakt om kungstanken inom svenskt sjukvårdsväsen — måste dock samhället ha rätt att resa bestämda krav mot läkarna i utbyte för dessa subventioner. Dessa krav faller framför allt inom två områden: taxebundenhet och läkarnas kompetens.

Utvecklingen på detta område befinner sig för närvarande i två olika skeenden, det ena håller på att utkristallisera sig i Göteborg och det andra i Stockholm. Stockholms stad godtog i december 1958 principer för en öppen sjukvård, som står i rak motsats till de

principer som tillämpas i Göteborg. I Stockholm har man överlåtit åt läkarförbundet att driva den öppna sjukvården. Det principbetänkande som ligger bakom rymmer en rad frågetecken och är på många väsentliga punkter synnerligen vagt formulerat. Inte minst gäller detta tjänsteläkarnas åligganden — de skall inrymmas i detta nya stockholmsystem.

Det väsentliga är dock att man förbehåller sig glidande taxesättning, om förändringar i penningvärdet uppkommer. Redan nu ligger de privatpraktiserande läkarnas taxor avsevärt över sjukhusläkarnas. Ej heller har man i detta principbetänkande diskuterat de anställda läkarnas kompetens; läkarförbundet skall i sinom tid tillsätta tjänsterna.

Med den erfarenhet vi har i Göteborg betraktar vi detta som en olycklig utveckling, och vi anser att detta system inte löser den öppna vårdens problem. Framför allt tror jag att det föreligger bestämda risker för de områden inom medicinen, som i dag kan betraktas som underutvecklade, främst då psykiatrien. Även om den öppna vården på detta område utrustningsmässigt är förhållandevis billig, blir den i längden mycket dyrbar, eftersom varje besök tar så lång tid. Man räknar med en till en och en halv timme för nybesök samt en halv till en timme för återbesök, medan man t. ex. på kirurgiska avdelningar eller t. ex. en öronavdelning kan klara ett nybesök eller återbesök på i genomsnitt 4 till 5 minuter. Det gör att antingen en privatpraktiserande psykiater själv måste betala kostnaderna eller också måste patienterna betala sådana avgifter, att de inte har råd att söka psykiatriker.

Det är alltså utvecklingen sådan vi sett den utformas som legat bakom vår önskan att få till stånd en diskussion om den öppna vårdens problem. Vi anser att lagtexten har fått en olycklig formulering. Vi menar att lagtexten är sådan, att den kan låsa fast utveckling-

Sjukhuslag m. m.

en i en bestämd riktning och omöjliggöra utbyggandet av den öppna sjukvården vid lasaretten eller andra sjukvårdsinrättningar i kommunal regi. Genom den överarbetning av lagtexten som utskottet gjort och i den kommentar som utskottet lämnat har utskottet givit till känna sin uppfattning, att den öppna vården liksom hittills skall stå utanför lagen.

Om detta är lyckligt eller inte, vågar jag inte ta ställning till. Visar utvecklingen att det är olyckligt, får vi väl återkomma. Det väsentliga har vi motionärer i alla fall lyckats slå vakt om, nämligen att denna utvecklingsform fortfarande står öppen och kan utbyggas. Vi har därför ingen anledning att göra något yrkande i detta sammanhang. Även privatpraktiserande läkare har, såsom lagen är utformad, möjligheter att utbygga sin vård. Jag tror att det väsentliga med lagen måste vara, att den lämnar alla vägar öppna. Så småningom får alltså det växa fram som samhället önskar på detta område.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr von FRIESEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min värderade kollega på göteborgsbänken doktor Elisabet Sjövall har kommit med synpunkter, som var rätt väntade och som uttryckts i hennes motion, synpunkter vilka hon mycket riktigt karakteriserar som diametralt motsatta den mening jag och läkarförbundet företräder i denna fråga. Jag skulle här vilja göra det lilla tillägget med adress till en annan ledamot på göteborgsbänken, att det inte skulle falla oss inom denna fackförening in att utslunga ordet *förrädare* mot doktor Elisabet Sjövall. Det är alldeles främmande för våra tänkesätt i denna så hårt kritiserade fackförening, där vi naturligtvis inte heller umgås med tanken på kollektivanslutning eller något liknande.

Tiden medger mig inte att i detalj bemöta vad doktor Sjövall sagt. Vad hon

egentligen syftar till med sin motion är en utvidgning av det poliklinikäsende, som existerar i de stora städerna, till även de svenska landsortslasaretten. Då jag här ser många framstående representanter för sjukvårdsförvaltningarna ute i landet, skulle jag i all stillsamhet vilja rikta en liten varning till dem för att slå in på dessa vägar, inte därför att denna sjukvård är dålig — det tror jag visst inte att den är — men därför att den är mycket dyr. Landstingen dignar redan nu under kostnaderna för sjukvården. Det vore mycket oklokt att slå in på dessa vägar, och jag skulle känna landstingens representanter illa om jag trodde, att de i storstadspoliklinikerna såg någon förebild på detta område.

Jag hade ett alldeles särskilt tillfälle som ledamot i en statlig kommitté att i går se på den öppna sjukvården på Södersjukhuset. Den var förträffligt ordnad — det vill jag gärna erkänna — men den måste vara mycket dyr för det allmänna — däremot inte för den enskilda människan i Stockholm, som betalar endast två kronor för att få en förstklassig läkarvård. Om jag jämförde med priset på en liter brännvin, skulle kanske någon känna sig stött, och jag skall därför jämföra med kostnaden för att få ett par skor halvslade. Det framgår då klart hur litet denna förstklassiga och högkvalificerade vård kostar den enskilde. Men den kostar det allmänna och skattebetalarna en hel del pengar.

Vi har en mycket god atmosfär i Göteborg när det gäller sjukvården — det skall jag gärna instämma med doktor Sjövall i. Men att den där i den offentliga sektorn bedrivna sjukvården är så anmärkningsvärt bra som doktor Sjövall gjorde gällande skulle jag inte vilja skriva under på. Ett anmärkningsvärt slöseri har även här gjort sig gällande. Jag tänker på t. ex. den s. k. Kortedala-polikliniken för kirurgisk behandling, där vi inom läkarföreningen räknade med att i början varje patient kostade

Sjukhuslag m. m.

närmare 200 kronor per besök, detta därför att man i byggnadshänseende — alltså doktor Sjövals partivänner och ledningen för sjukhusförvaltningen — tagit sig orådet före att bygga operationssalar, som inte alls var avsedda för den lilla kirurgi det här gäller.

Herr talman! Mycket mera skulle vara att säga i detta sammanhang. Jag är glad över att andra lagutskottet inte har fastnat för denna motion; det har utskottet utan tvivel gjort mycket klokt i. Eftersom det föreligger vad som skulle kunna kallas två extrema yrkanden, har utskottet tydligen stannat för någonting mitt emellan d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag.

Fru SJÖVALL (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad vi avsett är närmast att lämna alla vägar öppna för den utbyggnad av den öppna vården som skall ske i framtiden. Att jag personligen tror att den vård, som är knuten till sjukhusen och den som bedrivs i kommunal regi, måste bli nödvändig och måste byggas ut mer än vad läkarförbundet anser, bottnar bl. a. i att kraven på den öppna sjukvården ju kommer att öka. Man måste därför se till att de läkare, som tjänstgör inom den kommunalt anslutna sjukvården, äger en hög kompetens.

Om den öppna sjukvården handhas av läkare som icke är kompetenta, kan det enligt vår mening befaras att sjukhusen kommer att kraftigt belastas: dels kommer dessa läkare att remittera patienter dit, dels kommer patienterna själva att söka sig till dessa sjukhus, om de känner att de inte undersökts eller behandlats på bästa sätt. Även på den punkten har kraven på höjd standard ökat och ligger kanske t. o. m. för högt, men de måste mötas på något sätt. Framför allt, herr von Friesen, kan vi väl enas om att det inte skall vara patienten som betalar de ökade kostnaderna.

Herr von FRIESEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall för min del

avsluta detta lilla replikskifte med att säga till min värderade vän doktor Sjövall att jag är överens med henne om att alla vägar skall vara öppna. Det är också det väsentliga i den proposition och det utskottsutlåtande som föreligger, att det överlämnas åt huvudmännen, d. v. s. landstingen, att klara denna sak på egen hand efter bästa förstånd och på ett sätt som gagnar sjukvården. Personligen har jag ett så stort förtroende för landstingen i detta avseende, att jag tror att också läkarförbundets majoritet med ett visst lugn kan se mot framtiden.

Herr HAMILTON (h):

Herr talman! Jag delar herr von Friesens uppfattning, att det nyttar ingenting till att blicka tillbaka på vad som hänt, innan detta förslag kom på bordet. Men jag vill passa på att betyga min tillfredsställelse över att departementschefen med kraft beskurit och ansat sjukhuslagstiftningskommitténs ganska yviga och vildvuxna planta. Ett och annat vildskott återstår emellertid fortfarande och inte enbart i form av skönhetsfläckar. I de avlämnade reservationerna har ett antal utskottsledamöter, till vilka jag hör, pekat på de mest uppseendeväckande.

4 §, som herr von Friesen och fru Sjövall i huvudsak sysselsatt sig med, har av någon anledning fått en utomordentligt oklar formulering i vad gäller att ange omfattningen av den öppna vården, vilken det i fortsättningen skall åligga huvudmännen att bereda. Oklarheten är så stor, att den resulterat i fullkomligt konträra motioner och dessutom inte passat vare sig herr von Friesen eller fru Sjövall. Departementschefens och utskottets ganska omfattande motiveringar i denna fråga tyder på att de haft detta klart för sig. Det är tillfredsställande att det av dessa motiveringar såväl från departementet som från utskottet klart framgår, att den öppna vården vid sjukhusen varken

Sjukhuslag m. m.

skall bedrivas i konkurrens med annan öppen vård eller i en sådan omfattning, att den slutna vården blir lidande. Något slags handelsbodas för dussinsjukvård skulle vi alltså bli besparade genom dessa motiveringar. Att de s. k. fristående poliklinikerna med deras värdefulla verksamhet inte berörs av lagförslaget synes mig fullt riktigt.

Nu står emellertid inte någonting i andra stycket av 4 § som täcker departementschefens eller utskottets motiveringar. Vid en tolkningstvist i framtiden synes man i själva lagtexten inte kunna hämta stöd för någon uppfattning. Det är därför, anser reservanterna, lämpligt att i klargörande syfte lagtexten får den formulering som reservanterna föreslår, nämligen: »Öppen vård må anordnas jämväl å särskild avdelning vid eller i anslutning till sjukhus.»

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr I.

Jag övergår så till reservation nr II, som gäller 22 §, intagning å sjukhus av vårdsökande, för vilken vederbörande huvudman inte är vårdskyldig. I denna paragraf står nu att sådan person inte får tas in av vederbörande läkare annat än efter sjukvårdsstyrelsens medgivande. Denna bestämmelse har framkallat en hel del kritik, men både departementschefen och utskottet viftar sangviniskt undan betänkligheterna med allmänna förhoppningar om att dessa sjukvårdsstyrelser kommer mer eller mindre generellt att delegera sin rätt på vederbörande direktions eller läkare. Dessa förhoppningar må stå för departementschefens och utskottsmajoritetens räkning; jag kan tyvärr inte dela dem.

Genom den mycket kategoriska utformning, som formuleringen har, tummar man på viktiga principer av såväl medicinsk som humanitär art. En uppmjukning, tycker jag, skulle inte medföra några som helst nackdelar, vare sig för huvudmännen eller för läkarna, men däremot betydande fördelar för

de vårdsökande. Det är väl i alla fall för dem som sjukhuslagen i första hand är till. Även om nu det s. k. fria läkarvalet i många stycken hotar att bli en chimär, är det av högsta vikt att inte i onödan beskära en vårdsökande persons möjligheter. En undantagsmöjlighet, enligt den restriktiva utformning som föreslås i reservationen, synes mig väl lämpad att tillgodose vissa både medicinska och humanitära krav. Låt mig ta ett par konstruerade exempel.

En läkare — fru Sjövall t. ex. — står i ett nära personligt förhållande till den vårdsökande, som råkar vara bosatt inom ett annat sjukvårdsområde än läkarens. Det kan vara en nära anhörig, vars krämpa vederbörande läkare sedan många år följt på annan ort. Behandlingen, som är en livsviktig operation, kan vara helt avhängig av att patientens motståndskraft och livsvilja stimuleras av en absolut tillit just till den aktuella läkaren.

Ett annat exempel. En sjuksköterska på ett litet lasarett i landsorten, där alla känner varandra ganska väl, skall undergå en abort. Det förefaller inte otroligt att denna sköterska skulle kunna åstunda, trots den högre vårdavgift detta skulle betyda för henne, att få ingreppet utfört på ett annat lasarett och förmodligen helst utanför sjukvårdsområdet. Det vore hänsynslöst grymt att inte kunna tillmötesgå ett sådant önskemål.

Ännu ett exempel. En landstingsdirektör — eller varför inte en betrodd riksdagsman och kommunalpamp som sitter i sitt läns sjukvårdsstyrelse — har för mycket att göra. Krafterna räcker inte till, han får en psykisk depression, för vilken han tvingas söka vård. Jag tycker det vore ganska naturligt om denne riksdagsman-sjukvårdsstyrelseledamot skulle föredra att t. ex. vända sig till grannlänets psykiatriker framför att gå till den läkare i hemorten, som är hans underordnade.

Skulle lagen gå igenom i föreslaget

Sjukhuslag m. m.

skick kan jag omöjligt förstå, hur det — i varje fall i de två senaste exempel jag omnämnt — skall gå att inhämta tillstånd från grannlänets sjukvårdsstyrelse utan att vederbörande läkare nödgas åsidosätta tystnadsplikten gentemot sina överordnade. Nu har naturligtvis även hans överordnade tystnadsplikt, men det är ju just gentemot dem läkarens tystnadsplikt i dessa fall bör gälla. De vård sökande är inga hjon som skall motas in i vissa geografiska fållor. Spörsmålet här gäller helt enkelt: bästa vård av rätt läkare.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation II.

26 §, som säger att personal vid sjukhus inte får ta emot ersättning för slutenvård, respektive att läkare får ta emot ersättning för öppen vård direkt av den vård sökande, har inte ett enda dugg, herr talman, i denna lag att göra. Dess innehåll förefaller mig vara en rest av ett föråldrat tänkesätt från den tid, då personalen inom den offentliga sektorn av arbetsmarknaden fick sina arbetsförhållanden reglerade genom ensidiga arbetsgivardiktat. Den tiden är förbi; i dag sköter man sådant genom förhandlingar. Det är beklagligt att inte departementschefen, som i alla andra hänseenden klart redovisat sin principiella ståndpunkt till förmån för förhandlingsvägen, rensat ut denna paragraf ur det ursprungliga förslaget. Till yttermera visso har departementschefen beträffande huvudmännens ansvar för vården klart uttalat, att det rimligtvis icke finnes någon principiell skillnad mellan slutenvård och öppen vård. Låt då också huvudmännen och personalen klara av förhållandena i bägge fallen!

Departementschefen stod för en halvtimme sedan i första kammaren och genmälde till ett liknande resonemang, att man måste ha kvar paragrafens sista del, som säger att läkare har rätt att ta emot ersättning för öppen vård, därför att det principiellt är statstjänste-

män förbjudet att ta emot sådan privat ersättning. Det är nog alldeles riktigt, men det finns ingenting som säger att en sådan bestämmelse måste stå i sjukhuslagen. Den kan lika gärna av staten skrivas in i förhandlingsprotokollet och då bli precis lika giltig.

Vad denna paragraf beträffar skulle jag dessutom vilja erinra kammarens ärade ledamöter om att det inte är så många dagar sedan vi diskuterade en internationell konvention angående läkarnönsfrågan, där riksdagen bestämt och med stor majoritet uttalade, att vi här i landet inte är vana vid någon lagstiftning i lönefrågor, och beslutet beträffande denna konvention blev därefter. Jag kan inte se att det finns anledning att behålla paragrafen, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr III.

Den fjärde reservationen gäller omfattningen av landstingens vårdskyldighet i vissa fall. I 3 § står nämligen att vårdskyldighet föreligger endast för personer bosatta inom sjukvårdsområdet. Den lilla gruppen svenska medborgare i offentlig tjänst jämte familjer, som verkar utomlands, har i detta avseende kommit att hänga i luften. Det gäller huvudsakligen personal anställd i utrikesdepartementet, men inte, som herr von Friesen sade, enbart diplomater. Det gäller här ungefär tusen personer anställda av UD, varav hälften är kanslipersonal och hälften vad man i normalt tal kallar diplomater, jämte deras familjer. Dessutom är det ju en hel del personer anställda i olika internationella organ.

Dessa personer kan ju, i varje fall de som är i UD:s tjänst, inte under några som helst förhållanden betecknas som utlandssvenskar i allmänhet. De är i regel kyrkobokförda i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm och betalar skatt i vanlig ordning här i landet — med undantag av kommunalskatt. De tjänstgör på beskickningar och konsulat som enligt internationell rätt är svenskt territorium. De kan inte själva välja bo-

Sjukhuslag m. m.

ningsort, utan staten-arbetsgivaren bestämmer både arbetsplats och boningsort, samtidigt som staten stiftar en ny sjukhuslag utan ringaste tanke på dessa sina tjänare. Redan med de gamla bestämmelserna har dessa människor sedan flera år råkat illa ut, och nu blir det ännu värre. Jag skall ta ett par tänkta exempel.

En gravid hustru till en tjänsteman i ett mindre civiliserat, tropiskt land, där förhållandena är omöjliga för spädbarn, reser hem för att föda sitt barn. Hon råkar ha sin mor bosatt t. ex. i Boden. Frun kommer alltså i laga tid hem till sin mor, som är den enda släkting som kan ta hand om henne. När barnet skall födas far hon ned till Stockholm, till karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet, där hon eventuellt och i mån av tillgång på vårdplats blir omhändertagen. Går det så bra, är det bara att på egen bekostnad — liksom vid nedresan — åka hem till Boden igen. Sjukhuset i Boden är nämligen inte alls skyldigt att ta emot henne, och om hon lyckas övertala sjukhusstyrelsen att ta hand om henne, får hon under alla omständigheter betala utomlänsavgift. Barnafödelsen betraktas nämligen inte som någon akut åkomma.

Jag tar ett annat tänkt exempel. En sekreterare på ambassaden i Köpenhamn tänkes tillbringa sin semester hos en släkting, som är lantbrukare i Halmland. Ett av hans barn har fula polyper i näsan, och operation är tillrådd. Det är önskvärt att barnet behålles någon dag för observation efter skrapningen. I stället för att åka in till Varberg eller annan närbelägen ort skall någon av föräldrarna resa med barnet ända till Stockholm för detta ganska obetydliga ingrepp. Det betyder: tid, kostnader och smittorisker. Det besynnerliga är, att dessa bestämmelser även gäller barn som vistas hela året i Sverige och går i skolan här.

Nu vill jag, herr talman, inte ett ögonblick påstå att det skulle vara någon

sorts vrånghet hos departementschefen eller hos utskottet som gjort att dessa tjänstemän och deras hushållsmedlemmar kommit bort i hanteringen. Det är väl snarare den gamla vanliga visan: Små grupper passar in i det stora schemat. Det har varit brådska vid utrednings- och lagstiftningsarbetet och bokstavstolkning av lagtexten. Ja, herr talman, det är nog just bokstavstolkningen som åstadkommit bekymren denna gång. Man permanentar hellre nödlösningar än man ändrar lagtext. Resultatet är att somliga kommer i kläm. Det är, herr talman, en hederssak att hjälpa de människor, som här alldeles oförskyllt kommit i kläm.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr IV, men jag hoppas därutöver att departementschefen redan i dag vill ge uttryck för en välvillig inställning till den sist berörda frågan.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Jag skall något beröra reservationerna II och III och skall först uppehålla mig vid den förstnämnda.

Som herr Hamilton redan framhållit gäller det att i denna del av sjukhuslagen tillgodose två konkurrerande intressen. Det ena intresset kan man beteckna som det administrativa intresset, nämligen huvudmannens intresse att kunna disponera sitt sjukvårdsområde på ett tillfredsställande sätt. Den synpunkten har utan tvekan blivit tillgodosedd genom lagförslaget.

Däremot har enligt min och mina medmotionärers mening icke den vård-sökande allmänhetens intresse tillbörligt beaktats. För att en person skall få intagas på sjukvårdsanstalt, belägen inom det egna sjukvårdsområdet, skulle således erfordras sjukvårdsstyrelsens medgivande. Några större problem torde ej uppstå när det gäller patienter, som erhållit remiss från läkare till ett annat sjukvårdsområde. I stor utsträckning har nämligen huvudmännen genom

Sjukhuslag m. m.

avtal förbundet sig att även ombesörja vården av dylika utomlänspatienter. Frågan synes därför bli aktuell huvudsakligen i de fall, då en patient av olika skäl ej kan erhålla remiss — antingen på grund av vägran från vederbörande läkares sida eller på den grund, att patienten inte genom att begära remiss vill ifrågasätta vederbörande läkares kompetens. Orsakerna till att patienten vill komma under behandling av läkare utanför det egna sjukvårdsområdet kan vara av skiftande slag. Jag tycker herr Hamilton ganska vältaligt redogjort för några av de variationer man här kan tänka sig, och jag skall därför inte uppehålla mig vid det. För patienten måste det framstå som omänskligt att i sådana och liknande situationer icke kunna få rätt att själv välja läkare, då sjukdomen blivit akut. Enligt lagförslaget erfordras i dessa fall sjukvårdsstyrelsens medgivande för intagning. I praktiken kommer det dock säkerligen inte att bli sjukvårdsstyrelsen som får träffa avgörandet. Utskottet påpekar också de påtagliga olägenheter som det skulle innebära, om avgörandet av dylika frågor fick anstå till nästkommande sammanträde med sjukvårdsstyrelsen. Detta utskottets uttalande talar enligt min uppfattning otvivelaktigt för ett bifall till motionen.

Motionärerna har också ansett, att alla skäl talar för att i lagtexten inskriva en rätt för läkare att i de undantagsfall, varom här är fråga, själv få träffa avgörande om intagning även av utomlänspatienter. Det synes således motionärerna mera tilltalande, att man redan i lagtexten ger bestämmelserna en utformning som tillgodoser redan förutsebara praktiska behov, än att man skall behöva gå vägen via en i detta avseende på grund av sina arbetsformer olämplig administrativ institution, som måste delegera uppgifterna antingen på osakkunniga administratörer eller på den, som verkligen kan avgöra frågan — läkaren.

Det är enligt min uppfattning stötan-

de att införa bestämmelser i modern lagtext, som ger upphov till onödigt administrativt krångel. En sjukhuslag bör dessutom inte vara endast en administrativ lagstiftning, utan den bör så långt som inöjligt utformas så att den tillgodoser rent humanitära intressen.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation II av herr Sunne m. fl.

Jag skall sedan med herr talmannens tillstånd övergå till att nämna något om reservation III.

I propositionen har departementschefen uttalat sin anslutning till principen, att man inte bör lagstifta om sådana frågor, som bör lösas genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. I konsekvens härmed har också ur det av sjukhuslagstiftningskommittén i dess betänkande framlagda lagförslaget utslutits flertalet av de bestämmelser, som skulle verka ingripande på det fria förhandlandet.

Emellertid har i det i propositionen framlagda lagförslaget gjorts ett betydande avsteg från denna princip, en princip som här i riksdagen närmast brukar betraktas som sakrosankt. 26 § lagförslaget innehåller nämligen bestämmelser som utgör ett klart ingrepp i förhandlingsrätten, något som jag och mina medmotionärer icke ansett oss kunna godtaga. Sälunda stadgas, att läkare eller annan personal icke må mottaga särskild ersättning av på sjukhus intagen patient, att läkare icke må uppbära särskild ersättning för åtgärd som står i samband med in- och utskrivning av patient, men att läkare efter överenskommelse med sjukvårdshuvudmannen må kunna uppbära särskild ersättning för öppen vård å sjukhus. Herr von Friesen sade, att det här gäller ersättning till läkare. Jag vill understryka att det också gäller annan personal, fastän man i detta sammanhang tycks ha en viss benägenhet att mest tänka på läkarna. Om jag läst lagtexten på rätt sätt, föreligger enligt denna hinder för de förhandlande parterna att, om dessa

Sjukhuslag m. m.

skulle finna så vara ändamålsenligt, träffa överenskommelse om att annan personalgrupp än läkare skulle äga som vederlag för arbetsprestationer uppbära ersättning av den vårdsökande i öppen vård. Det får väl icke anses helt uteslutet, att parterna, om förbudet ej förelåge, kunde träffa överenskommelse om att avtalen för exempelvis sjukgymnaster, preparatriser, laboratriser, ortopedier m. fl. skulle utformas så, att viss del av arbetsersättningen kunde uttagas direkt av den vårdsökande.

Jag har mig bekant, att t. ex. laboratoriesköterskor av läkare erhåller viss ersättning för provtagningar på patienter i öppen vård. Ingenting har hittills hindrat att denna ersättningsform reglerats avtalsvägen på sådant sätt, att vederbörande personalgrupp direkt av patienten fått uppbära denna ersättning utan att ha varit hänvisad till läkarens välvilja. Frågan synes hittills icke ha varit aktuell men kan givetvis komma att bli det. Den föreslagna bestämmelsen hindrar emellertid att frågan aktualiseras förhandlingsvägen. Jag har nämnt förhållandet för att visa den föreslagna bestämmelsens avtalsingripande funktion.

I fråga om bestämmelsen att läkare eller annan personal ej får uppbära ersättning av å sjukhus intagen patient har densamma en liknande funktion, till och med så långtgående, att redan nu gällande avtal direkt påverkas härav. Jag bortser här ifrån den blombukett, tårta eller slant till kaffekassan, som väl många av oss som har vårdats på sjukhus lämnar vårdpersonalen som naturliga och fullt legitima uttryck för tacksamhet och uppskattning. Avsikten med bestämmelsen måste vara att förhindra att någon del av arbetsersättningen skall utgå i form av vederlag direkt från patient. Mig veterligt är det endast vissa läkare som nu uppbär dylik ersättning. Lasarettsläkarnas arbetsersättning har sedan lång tid tillbaka bestått dels av en mindre kon-

tantlön, dels av ersättning från privatrumsklientelet, dels av ersättning för mottagning i öppen vård å sjukhuset.

Privatrummersättningen förekommer för närvarande endast vid sjukhusen i vissa större städer och vid universitets-klinikerna med undantag för Umeå, och frågan är i dessa fall avtalsmässigt reglerad. Vid landstingssjukhusen är rätten att uppbära ersättning från privatrumspatienter avskaffad genom en år 1955 träffad förhandlingsöverenskommelse, genom vilken lasarettsläkare som kompensation för avstående från dessa förmåner erhöi en lönegradsförhöjning med 7 lönegrader enligt då gällande lönesystem, inkluderande pensionsrätt. Inom vissa specialiteter fastställdes dessutom, att viss ersättning per vårdplats och år skulle utgå. Ingenting hindrar för närvarande att parterna efter nya förhandlingar återgår till samma eller liknande ersättningssystem.

Nämnas bör i detta sammanhang, att i vår vid den nya thoraxkirurgiska kliniken på karolinska sjukhuset kommer att tagas i bruk en privatrumsavdelning om ej mindre än 20 vårdplatser, givetvis från såväl statsmakternas som av frågan berörda personalorganisationers och befattningshavares sida under den klara förutsättningen, att vederbörande läkare skulle äga uppbära särskild ersättning för där intagna patienter. Skall denna rätt avlösas bör detta ske och kan även ske som erfarenheten ger vid handen genom förhandlingar mellan berörda parter utan det tvångsläge, som en bestämmelse av denna karaktär otvivelaktigt skapar.

Med visst fog kan man emellertid påstå, att rekryteringen till exempelvis denna klinik kommer att försvåras om privatrummersättningarna avskaffas och detta även om den s. k. evalverings-ersättningen sättes tämligen hög. Det påstås sålunda att det i praktiken redan nu har visat sig en markant försämring i rekryteringen till vissa kirurgiska, obstetrisk-gynekologiska avdelningar

Sjukhuslag m. m.

vid de större tungarbetade landstings-sjukhusen och detta såsom en följd av privatrumsersättningarnas avskaffande. På längre sikt kan man därför befara en försämring i den svenska sjukvårdens standard och att våra nu världsberömda kliniker förlorar denna sin rangställning. Något som helst skäl att lagstiftningsvägen uppställa hinder mot en smidig anpassning av avtalen med beaktande av tidens krav föreligger icke.

Skulle en obligatorisk pensionsförsäkring genomföras och därmed alla slag av inkomster bli pensionsgrundande är det väl icke alldeles uteslutet att många löntagargrupper i vårt samhälle önskar helt eller i viss utsträckning övergå till ett prestationsersättningssystem. Detta gäller kanske främst kvinnliga yrkesutövare — inom sjukvårdens område finnes det många sådana — som därigenom på ett smidigt sätt kan anpassa yrkesarbetet efter de krav hemmet ställer på vederbörande. Genom den här föreslagna lagtexten omöjliggöres definitivt alla dylika avtalsbestämmelser. Det är emellertid, herr talman, ej nog med att bestämmelsen ingriper på avtalsområdet, den utgör även till sin natur ett ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten och pålägger sjukvårdshuvudmännen kostnader som dessa eventuellt skulle vilja övervältra på de patienter, som gör anspråk på att få ligga på privatrum. För att undvika allt missförstånd vill jag särskilt framhålla, att det här inte gäller om läkare skall ha rätt till ersättning för privatrumsklientelet eller ej, utan det gäller om man verkligen skall lagstifta om frågor som kan lösas avtalsvägen.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här anfört och med vidhållande av den även av departementschefen omfattade principen, att förhandlingsfrågor skall uteslutas ur lagstiftningen, yrkar jag bifall till den vid utlåtandet fogade, med III betecknade reservationen.

Herr JACOBSSON i Sala (s):

Herr talman! Den fråga vi här har att behandla kan ge anledning till ganska stora utsvävningar, om man vill gå igenom den helt och hållet. Jag har emellertid varit så länge i kammaren, att jag förstår att jag måste koncentrera mig på de väsentliga punkter, som jag tagit upp i motion nr 215 i denna kammare.

Det som jag väl närmast fäst mig vid i detta lagförslag, som jag i likhet med flera av de föregående talarna måste beteckna som ett i stort sett utomordentligt bra lagförslag, är 5 § mom. 6 med definition på sjukhem för långvarigt sjuka.

Definitionen på denna form av sjukhusvård har i så många fall givit anledning till irritation, att det måste anses vara mycket hög tid att åstadkomma ett klarare uttryck för vad som avses med denna vårdform. I den nu gällande lagen heter det att det är fråga om »långvarigt sjuka, vilka äro i behov av personlig skötsel men icke lida av tuberkulos».

Redan 1951, då denna definition fastslogs och intogs i sjukhuslagen, hade den blivit starkt kritiserad bl. a. i remissvaren, och den dåvarande departementschefen förklarade, att den utredning som föregått propositionen hade väl starkt betonat behovet av personlig skötsel i förhållande till det grundläggande behovet för kroniker av diagnostik och terapi. Han delade även läkaruppfattningen att de kroniskt sjuka ofta är i lika stort behov av terapi som de kroppssjuka på ett lasarett.

Vad jag nu närmast önskar är att få en klar gränsdragning mellan vårdbehövande med kroniskt lidande och dels dem, som behöver andra former av sjukhusvård, och dels dem, som bör erhålla åldringsvård i vanlig ordning. Det är i det senare fallet, alltså i fråga om gränsdragningen mellan de långvarigt sjuka som behöver sjukhusvård och dem

Sjukhuslag m. m.

som behöver åldringsvård som oklarheten vållat så stora konflikter mellan sjukhem och socialvårdsmyndigheter. Även om det är svårt att dra en gräns mellan kroniskt sjuka och normalt ålderdomssvaga, kan ändå det hela göras betydligt klarare genom den formulering som föreslås i motion nr 215 i denna kammare.

Vad som gör det ännu nödvändigare med klarare linjer i detta hänseende är den starkt förändrade karaktär, som dessa sjukhem har erhållit och kommer att erhålla i takt med den medicinska vetenskapens utveckling och de ökade möjligheterna att ytterligare begränsa de sjukdomsområden som brukar betecknas såsom kroniska sjukdomar. Sjukhemmen får därför inte beläggas med rena åldringsvårdsfall, som skulle hindra att långvarigt sjuka kunde mottas för behandling och därigenom förbättras så mycket att de hjälpligt kunde klara sig själva. Genom att konservera uttrycket »personlig vård» bibehålls fullkomligt i onödan dessa konflikthanledningar.

Andra lagutskottet har vid sin behandling av denna fråga först refererat de betänkligheter som departementschefen år 1951 anfört beträffande oklarheten i denna definition och som jag här förut omnämnt. Vidare säger utskottet att det är, såsom också motionärerna framhållit, behovet av sjukhusvård som skiljer kronikervården från den sjukvård, vilken lämnas på ålderdomshem, samt att rekvisitet »behovet av vård främst i form av personlig skötsel» bör uppfattas såsom avsett att skilja kronikervården från den vård som skall lämnas på andra sjukhem. Om denna tolkning kommer nog tyvärr — får man säga — utskottet att bli tämligen ensamt. Förtroendemännen och tjänstemännen inom socialvården kommer alldeles säkert i fortsättningen liksom hittills att främst hålla sig till definitionen »behov av vård».

Sedan utskottet har medgivit att den

nu gällande definitionen inte är entydig, konstateras emellertid att den är överlägsen den av motionärerna föreslagna, eftersom den senare dels inte undantar de tuberkulossjuka från kronikervården, dels saknar avgränsning till andra områden av sjukhusvård för långvarigt sjuka. Härtill vill jag invända att då det gäller ett lagförslag, som i så hög grad präglas av klarhet, förenkling och tydlighet som i stort sett är fallet med det föreliggande förslaget, där självklara saker uteslutits ur lagtexten, så kan man såsom en sådan självklarhet utgå ifrån att ingen sjukhemsläkare skulle lägga in smittosamma tuberkulospatienter på ett kronikerhem. Inte heller möter det några svårigheter med avgränsningen till andra former av sjukhusvård för långvarigt sjuka. Där emot tillgodoses det väsentliga syftet, nämligen att eliminera oklarheten i fråga om sjukhusvård och sjukhem och vård på ålderdomshem.

I § 9, mom. 2, har intagits en bestämmelse om skyldighet för sjukvårdsstyrelse att kalla lasarettsläkare till sina sammanträden. Mot en sådan skyldighet vill jag helt kort göra några invändningar ur både principiella och praktiska synpunkter.

Principiellt kan det mycket väl hävdas att det bör överlåtas åt huvudmännen att själva avgöra sådana frågor utan att vara bundna av lagstiftningen. I praktiken är det ju ändå så att man, utan att det finns några föreskrifter, anlitar den medicinska sakkunskapen i all den utsträckning som kan anses erforderlig. Det är givetvis också viktigt att just den läkare anlitas som är den mest kompetente att bedöma den fråga som skall behandlas. Jag vill i detta sammanhang citera vad sjukhuslagstiftningskommittén anfört: »Med den utveckling den slutna sjukvården undergått är det icke möjligt för en enda läkare att vara sakkunnig i alla hänseenden. En lasarettsläkare är numera sällan tillräckligt sakkunnig inom andra

Sjukhuslag m. m.

specialiteter än den han själv representerar. Vilken läkare som än knytes till sjukvårdsstyrelserna måste likväl alltid andra läkareexperter i en mängd fall konsulteras. Och det är mindre betydelsefullt vem den faste läkarrepresentanten är än att den läkare rådfrågas som besitter den bästa expertisen i den fråga som är under prövning.»

Dessutom kan man fråga sig, vad som i lagtexten avses med »ärendet av större vikt angående sjukhusväsendet». Det är ju så många saker som kan bli aktuella härvidlag. Frågan om uppförande av en panncentral för ett par miljoner kronor är exempelvis en fråga av mycket stor vikt för sjukhusväsendet, men den kräver en helt annan sakkunskap än läkares. Planerandet och byggandet av ett nytt lasarett måste ju bedömas även av den medicinska sakkunskapen, som ju i regel också tillkallas, och självklart är att man då vänder sig till den läkare eller styresman som redan i direktionen har fått möjlighet att ta ställning till byggnadsföretaget och att påverka dess utformning.

När det inte heller i övrigt har framkommit någonting som motiverar en ändring av statsmakternas tidigare inställning på denna punkt, har vi i motionen föreslagit att ifrågavarande bestämmelser måtte utgå ur lagförslaget.

I ännu högre grad än då det gäller bestämmelsen om medicinsk expertis i sjukvårdsstyrelse synes det vara överflödigt med en bestämmelse om närvaro vid direktionssammanträdena av den som närmast under sjukhusdirektören eller styresmannen handlägger personalfrågor.

För sjukhushuvudmännen är det svårt att inse, att det skall finnas något intresse från statsmakternas sida att införa tvingande bestämmelser i detta avseende. En direktion är väl alltid angelägen att hålla sig informerad i personalfrågor genom hörande av husmor, ekonomiföreståndarinnan, maskinmästare o. s. v. utan att mellan dessa markera

någons särställning. Därför kan den föreslagna föreskriften utgå. Därmed behövs man säkerligen inte befara, att den saken skall inträffa som Svensk sjukskötersketidning rubricerade som ett uttraderande av husmor. Den direktion som vid sina sammanträden inte tar husmor till råds existerar knappast.

Beträffande sjukhusledningen har det i lagförslaget anvisats två alternativ. Den ena formen — med en sjukhusdirektör — förutsätter, att denne helt ska ägna sig åt ledningen av sjukhuset. Den andra, som motsvarar det nu vanliga systemet, innebär att ledningen utövas av en läkare som styresman. Den ekonomiska ledningen handhas då av en sjukhusintendent. Enligt min mening talar de praktiska erfarenheterna för att lagstiftningen endast bör anvisa systemet med en särskild sjukhuschef och att 13 § 1 mom. första stycket får den lydelse, som finns angiven i motionen nr 215.

Även om det skulle vara intressant att fortsätta att tala i detta ämne skall jag endast med några ord beröra ett par andra saker. Det gäller främst punkten 4 i övergångsbestämmelserna. Vi har yrkat, att även denna punkt skulle utgå ur lagförslaget. Anledningen är närmast den, att vi vill begagna detta tillfälle att i någon mån peka på ett av de besvärligaste problemen vi har i vårt svenska sjukhusystem. Det gäller möjligheterna för läkarna att motta ersättning vid vissa tillfällen. Jag vill här nämna två fall.

Följande fall är hämtat från min egen erfarenhet. En kvinna var på grund av lungtuberkulos intagen på sanatorium för viss tid. På grund av restkavern förordades operation, men denna operation kunde inte utföras vid sanatoriet. Man sökte sig till ett specialistsjukhus. På grund av att kvinnan också var gravid och väntade en nedkomst inom kort var skyndsamhet av nöden. Det förklarades då, att hon inte kunde opereras på sjukhuset såvida hon inte lades in

Sjukhuslag m. m.

som privatpatient. Då skulle operation kunna ske omedelbart. Det kostade ungefär 3 000 kronor sammanlagt för att rädda livet på två människor. Pengarna kunde anskaffas genom en insamling.

I det andra fallet gällde det en kvinna med misstänkt hjärntumör. Hon remitterades till ett centrallasarett, där diagnosen fastställdes till tumor cerebri. Läkaren remitterade patienten till ett specialistsjukhus i Stockholm för operation. Patienten fick beskedet att hon inte kunde beredas plats förrän tidigast om ett halvår, eftersom man hade en avdelning stängd på grund av semester. Patienten flyttades över till ett annat sjukhus i Stockholm, vilket var det enda i Mellansverige som hade en neurokirurgisk avdelning öppen. Inte heller här kunde man ge bestämt besked om hur snart patienten skulle kunna intas på allmän sal. Däremot kunde hon få ett helenskit rum omgående. Operationen betecknades av läkaren såsom brådskande. Patienten hade inget annat val, trots att hon befann sig i små omständigheter, än att ta rummet och betala vad läkaren begärde för operationen, 1 000 kronor.

Jag har inte relaterat dessa båda fall därför att jag tror att yrkandet i motionen kommer att bifallas. Jag vill i stället fästa uppmärksamheten på den kvarleva vi har i vårt sjukvårdsväsende, att den som inte kan betala tillräckligt ofta inte har möjligheter att kunna räddas till livet.

Till sist vill jag, herr talman, endast tillägga ytterligare en liten sak. Det gäller den ändring i epidemilagen, som blir en följd av antagandet av detta lagförslag. Jag får säga att andra lagutskottets respekt för Kungl. Maj:t har varit väl stor. Det är ändå en reminiscens från gångna tider, när man fortfarande anser att meddelandet om att en epidemi utbrutit samt meddelande om åtgärder för dess hejdande skall ske genom en kungörelse från predikstolen.

Vi tycker dock att detta kunde ha tagits bort i den nya sjukhuslagen även om, som utskottet säger, inrikesministern har för avsikt att senare komma med ett förslag till ny epidemilag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till samtliga de punkter, som finns upptagna i motionen nr 215.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Utan att bli beskydd för att vara oartig vill jag säga, att det är en bra prestation att kunna ödsla så många ord på ett utskottsforstag, där divergenserna mellan utskottet och reservanterna är så ringa som i detta fall.

De delvis kritiska röster, som här har höjts över vissa delar i utskottets forstag, ger åtminstone mig det intrycket, att meningsmotsättningarna inte är alltför stora. I varje fall har reservanterna inte föreslagit några påtagliga avvikelser från utskottets forstag, vilket åtminstone jag tolkar på det sättet, att det inte varit möjligt att finna några mera allvarliga angreppspunkter i Kungl. Maj:ts proposition. Detta tyder sålunda på att departementschefen har lyckats på ett skickligt sätt sätta den nya lagens bestämmelser i god samklang med den utveckling, som under senare år har försiggått på sjukvårdens område. Reservationerna till trots vågar jag säga, att utskottet rent allmänt anser att forslaget till ny sjukhuslag är ett gott verk.

Behovet av en översyn av sjukhuslagstiftningen har gjort sig påmint sedan länge. Nödvändigheten av denna översyn har för övrigt herr von Friesen i sin motion vitsordat. Däremot har han ifrågasatt, om tidpunkten är väl vald att lagfästa sjukhushuvudmännens skyldighet att tillgodose den öppna vårdens behov. Men när, som herr von Friesen säger i motionen, »tiden är mogen att genomföra en systematisering av författningsbestämmelserna på sjukhuslagstiftningens område», skulle det vara föga rationellt om man hade lämnat reg-

Sjukhuslag m. m.

leringen av den öppna vården utanför.

Jag skall, herr talman, inte tynga protokollet med för många sidor. Jag kommer inte heller att ta upp alla de hugskott, exempelsamlingar och hypoteser som förut har anförts, utan jag skall gå in på ett par av de reservationer, som jag anser vara väsentliga, och något beröra utskottets synpunkter på dessa.

Jag kommer då först in på den reservation som avser 4 § i den nya lagen, som herr von Friesen för övrigt har riktat kritik emot. Även herr Hamilton har anfört kritiska synpunkter mot denna paragraf. Enligt 4 § kan öppen vård vid sjukhus bedrivas antingen i anslutning till den slutna vården eller på särskild avdelning av sjukhuset. Att den öppna vården bedrivs i anslutning till den slutna vården torde vara det vanligaste. På det sättet bedrivs den öppna vården på praktiskt taget alla landsortslasarett. Systemet med öppen vård på särskild avdelning av sjukhuset (lasarettspolikliniker) förekommer företrädesvis i Stockholm och Göteborg.

Enligt utskottets mening — liksom enligt propositionen — skall öppen vård få bedrivas såväl i anslutning till den slutna vården som på särskilda avdelningar av sjukhusen. Därför har utskottet inte kunnat biträda yrkandet i motionerna I: 315 av herr Kaijser och II: 387 av herr von Friesen om att andra stycket i 4 § skulle utgå. Detta stycke ger just en anvisning om att öppen vård får bedrivas även vid särskild avdelning på sjukhuset. Om man tog bort det stycket, skulle detta kunna tolkas som om öppen vård bara skulle få bedrivas i anslutning till den slutna vården.

Utskottet anser att öppen vård vid sjukhus inte skall få bedrivas i obegränsad omfattning. Den skall sålunda inte få bedrivas i sådan utsträckning, att den slutna vården blir lidande därpå, t. ex. så, att läkare och övrig sjukvårdspersonal i olämplig omfattning dirige-

ras från den slutna vården till den öppna. Vidare bör den öppna sjukhusvården inte anordnas i sådan omfattning, att den konkurrerar ut den öppna vård, som på godtagbara villkor kan erhållas utanför sjukhusen. Jag avser här alltså sådan öppen vård, som lämnas av exempelvis provinsialläkare och privatpraktiserande läkare. I dessa stycken föreligger — såvitt jag kan finna — enighet mellan utskottet och reservanterna. Jag har därför svårt att förstå vad reservanterna har för anledning till sin reservation.

Beträffande motionerna I: 316 av fröken Mattson och II: 388 av fru Sjövall och herr Kristenson i Göteborg rörande mottagningar för öppen vård, som av sjukhushuvudmannen anordnas utan samband med sjukhuset, s. k. fristående polikliniker, vill jag säga att dessa faller inte under sjukhuslagen. Lagen lägger således inga hinder i vägen för anordnande av fristående polikliniker. Vidare kan nämnas, att det enligt lagen inte skall föreligga hinder för att förlägga en sjukhuspoliklinik utanför sjukhusets område. Orden »i anslutning till» i andra stycket i 4 § skall inte uppfattas såsom en geografisk anknytning, utan såvitt utskottet uppfattar såsom en organisatorisk anknytning. De intressen och önskemål som ligger bakom dessa motioner kan således inte anses trädga för nära genom den nya sjukhuslagen.

Den andra reservationen gäller frågan om beredande av sluten vård för andra än sådana, som är bosatta inom landstingsområdet eller vid vistelse där blir sjuka. Om ytterligare personer skall erhålla vård på landstingets sjukhus, så får det ske med landstingets medgivande. Enligt motionerna I: 314 av herr Ragnar Bergh och II: 386 av fru Kristensson m. fl. skulle det kunna läggas helt i den ansvarige läkarens hand att ta in personer, för vilka huvudmannen inte är vårdskyldig enligt lag. Även i fall där huvudmannen inte är villig att bereda vård åt en viss person, för vil-

Sjukhuslag m. m.

ken han inte är vårdskyldig, skulle läkaren kunna bestämma att vård skall meddelas. Detta måste dock vara principiellt oriktigt. Det måste alltid i sista hand vara huvudmannen som avgör, om personer för vilka han inte är vårdskyldig skall få vårdas på sjukhuset.

En annan sak är att huvudmannen bör i största möjliga utsträckning tillåta, att även utomlänspatienter som så önskar skall få vårdas på sjukhuset. För att man vid intagning av sådana patienter skall slippa vänta på beslut i frågan av sjukvårdsstyrelsen synes det lämpligt, att beslutanderätten i största möjliga utsträckning delegeras till sjukhusdirektionen eller till den ansvarige läkaren. Praxis torde för närvarande på de flesta sjukhus vara den, att läkaren har fått till sig delegerad rätten att träffa avgörande i sådana frågor. Denna praxis torde lämpligen kunna fortsätta även enligt den nya lagen, men det bör under alla omständigheter vara så, att det är sjukvårdsstyrelsen och inte läkaren som ytterst bestämmer, om en patient, för vilken huvudmannen inte är vårdskyldig enligt lag, skall erhålla vård på sjukhuset.

Jag kan inte föreställa mig att lagens regler skulle vara till nackdel för de vårdsökande. Det lär hittills aldrig ha förekommit, att en utomlänspatient som velat betala de med vården förenade kostnaderna vägrats vård i de fall då huvudmannen haft vårdplatser tillgängliga. Något fog för att tänka sig att huvudmannen kommer att ändra uppfattning i och med den nya sjukhuslagens ikraftträdande finns enligt min mening inte.

Jag vill ta upp även reservation III, som innehåller förslag om att 26 § måtte utgå ur förslaget. Det skulle kunna räcka med att hänvisa till vad utskottet har anfört i det stycket, att det inte finns något principiellt hinder att i författning stadga förbud för befattningshavare i offentlig tjänst att mottaga ersättning för prestationer som

utförs i tjänsten, men jag vill också hänvisa till att herr von Friesen i egenkap av läkare inte alls ville acceptera den tankegång som framförs i reservationen.

Det skulle kanske finnas åtskilligt mer att säga, men jag undrar om det skulle tjäna någonting till att bemöta alla de talare som här har framträtt tidigare. Med vad jag här har anfört och med hänvisning till de motiveringar som återges i utlåtandet ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets utlåtande i dess helhet.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Jag är i stort sett ganska nöjd med utskottets utlåtande i det här ärendet, men när det gäller motiveringen finns det en punkt, där jag tycker att utskottet inte har handlat praktiskt; det gäller 12 §, där det talas om vilka som äger rätt att närvara vid direktionsens sammanträden.

Utskottet säger i andra stycket på s. 65: »Mot de i propositionen föreslagna reglerna om direktion har utskottet i princip intet att erinra. Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att delta i direktionsens sammanträden, också bör kallas till ifrågavarande sammanträden.» Det där tycker jag är opraktiskt, och det leder såvitt jag förstår till orimliga konsekvenser. Om jag som exempel nämner det största centralasarettet i mitt eget landsting — i Linköping — kommer det att betyda att vi får kalla 15 läkare till varje direktionssammanträde, och det kan ju inte vara rimligt. Vid de större sjukhusen i Stockholm föreställer jag mig att det blir ännu orimligare.

Här har departementschefen enligt min mening i betydligt större utsträckning än utskottet företrätt det sunda förnuftet. Han säger nämligen i ett uttalande, som citeras på s. 63 i andra lagutskottets utlåtande: »Den sålunda förordade närvarorätten skulle, särskilt

Sjukhuslag m. m.

i de större städerna, kunna få orimliga konsekvenser, om alla med sådan rätt regelmässigt infann sig till direktionssammanträdena. Jag förutsätter emellertid att denna rätt liksom hittills kommer att nyttjas med urskillning. I regel torde styresmannen eller chefsläkaren ensam kunna företräda den medicinska sakkunskapen vid sammanträdena, men i vissa ärenden kan han behöva biträde av överläkaren för den klinik ärendet angår och bör då vara oförhindrad att medtaga denne.» Det tycker jag är ett förnuftigt arrangemang. Jag har svårt att förstå vilka motiv som har föresvävat utskottet när det i sin motivering utvidgat detta till att man skulle kalla samtliga, som har rätt att närvara vid direktionssammanträdena.

Med vad jag här har anfört, herr talman, ber jag att få yrka, att den mening i utskottets utlåtande i motiveringen på s. 65 som lyder: »Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att delta i direktionens sammanträden, också bör kallas till ifrågasvarande sammanträden», måt- te utgå.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag känner med mig att de upplysningens korn jag skulle vilja så inte kommer att falla i särskilt grobar mylla, och jag skall därför inte ge mig in på något vidlyftigare resonemang.

Jag är mycket tillfredsställd med andra lagutskottets behandling av den föreliggande propositionen, och jag hoppas att andra kammaren kommer att följa utskottet i dess yrkanden och därmed också avslå de föreliggande reservationerna, som jag i övrigt inte skall gå in på.

Låt mig säga till herr Hamilton, att vi genom överläggningar med Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet under hand helt har klarlagt, att utlandssvenskarnas intressen kom-

mer att tillgodoses. Utskottets utvidgade skrivning på denna punkt har lett till en del missförstånd. Ingen utlandssvensk har förvägrats sjukvård på de svenska sjukhusen, och ingen utlandssvensk kommer heller i fortsättningen att förvägras vård om så är möjligt. Betalningsfrågan är reglerad för de tjänstemän, som i utlandet representerar vårt land, när de vistas hemma i Sverige. Den är också reglerad för de utlandssvenskar som bor i länder med vilka vi har konventionsöverenskommelser, och en slutlig reglering skall efter nya förhandlingar klaras också för de svenskar som bor utomlands i länder, där de inte kan få en tillfredsställande vård.

I fråga om resonemangen i anslutning till reservation II skulle jag bara vilja säga, att vi inte anser att vi kan avhända huvudmännen, som ytterst är de betalningsansvariga, ett inflytande över intagningen av patienter från andra områden än det för vilket de är huvudmän. Det måste ligga i huvudmännens skön att bestämma om det. Vi har därför sagt att vi förväntar, och jag vågar säga att jag är övertygad om att sjukvårdsstyrelserna inte kommer att lägga hinder i vägen för intagningar som kan motiveras av humanitära skäl. Genom att lämna ett generellt medgivande kan sjukvårdsmyndigheterna också möjliggöra sådan intagning utan att beslut av styrelsen behöver avvaktas. Det är detta som vi har talat om i vår motivering.

Jag vill slutligen rekommendera kammaren att följa herr Thappers yrkande i fråga om administrationen och kallelseförfarandet. Det är en rationell anordning som vi har föreslagit i propositionen, och jag tror att den utvidgning som utskottet har angivit är onödig.

Herr HAMILTON (h):

Herr talman! Jag är naturligtvis departementschefen mycket tacksam för att han nu talar om att han tror att frågan om de aktuella utlandssvenskarna kommer att lösas, men jag har dock

Sjukhuslag m. m.

svårt att tro på något snabbt resultat av de förhandlingar som pågår. De har nämligen i realiteten pågått sedan hösten 1954, och ärendet har varit mycket bekymmersamt. Det har behandlats i utrikesdepartementet, jordbruksdepartementet, försvarsdepartementet, civildepartementet och socialdepartementet i olika hänseenden — om också inte i hela sin vidd. När nu äntligen den knut som där har bildats har kommit under departementschefens behandling, säger han — och jag hoppas att jag får ta fasta på det — att ingen kommer att avvisas från ett landstingssjukhus. Så fattade jag statsrådet! Tillåt mig uttrycka min utomordentliga glädje över att statsrådet nu som en Alexander har avhuggit den gordiska knut, som fem departement inte har kunnat lösa upp. Jag hoppas att det blir en bra lösning.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill säga till herr Hamilton, att de här frågorna togs upp i fjol när socialdepartementet förberedde förslaget om en höjning av sjukförsäkringsersättningen för vård å allmän sal från tre till fem kronor. Då framställde man till huvudmännen det önskemålet, att de skulle åtaga sig att mot inomlänspatientavgift bestrida vård dels för utomlands bosatta svenska medborgare, som under vistelse i hemlandet blivit i behov av sjukhusvård, dels för sådana utlänningar, för vilka allmän sjukförsäkring på grund av gällande konventioner med främmande makt är skyldig att betala ersättning för sjukhusvård. Den grupp som det inte är reglerat för, nämligen utlandssvenskar, vilka insjuknat i främmande land, där möjlighet att erhålla tillfredsställande sjukhusvård icke finnes, råkade komma bort i sammanhanget. Landstingsförbundet har nu sagt, att man skall uppta denna fråga till diskussion vid ett kommande sammanträde med den s. k. utomlänsdelega-

tionen, och där hoppas vi att frågan kommer att bli reglerad.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen tillkännagav, att propositioner först komme att ställas beträffande utskottets under punkten A) gjorda hemställan att riksdagen måtte bifalla den förevarande propositionen nr 19, varvid till en början upptoges varje stadgande i de framlagda lagförslagen, beträffande vilket under överläggningen framstälts annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, samt de delar av utskottets yttrande, i fråga om vilka ställts annat yrkande än om godkännande av utskottets uttalande, och därefter upptoges vad utskottet i övrigt hemställt under punkten A). Slutligen komme propositioner att ställas beträffande utskottets hemställan under punkterna B) och C).

*Förslaget till sjukhuslag**4 § 2 stycket*

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lagrummets avfattning, dels ock på godkännande av detta i den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Friesen begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 4 § 2 stycket i andra lagutskottets föreliggande lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt lagrummet i den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen I) av herr Sunne m. fl.

Sjukhuslag m. m.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr von Friesen begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 57 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 4 § 2 stycket i utskottets förslag.

5 § 6 mom.

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:164 och II:215; och godkände kammaren utskottets förslag.

9 § 2 mom.

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:164 och II:215; och godkände kammaren utskottets förslag.

12 §

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:164 och II:215; och godkände kammaren utskottets förslag.

13 §

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:164 och II:215; och godkände kammaren utskottets förslag.

14 § 1 mom.

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I:164 och II:215; och godkände kammaren utskottets förslag.

22 § 1 mom. 3 stycket

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lagrummets avfattning, dels ock på godkännande av detta i den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hamilton begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 22 § 1 mom. 3 stycket i andra lagutskottets föreliggande lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt lagrummet i den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen II) av herr Sunne m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hamilton begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 105 ja och 54 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lagrummets lydelse.

Interpellation ang. landskommunernas servicebehov

26 §

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning, dels ock på bifall till den med III) betecknade reservationen av herr Hamilton; och godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens avfattning.

Övergångsbestämmelserna, punkt 4

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 164 och II: 215; och godkände kammaren utskottets förslag.

Förslaget till lag om ändring i epidemilagen 9 §

Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 164 och II: 215; och godkände kammaren utskottets förslag.

Utskottets yttrande under »V. Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Slutet vård»

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande, dels ock på godkännande av utskottets berörda yttrande med det tillägg, som föreslagits i den vid utlåtan- det fogade reservationen IV) av herr Sunne m. fl.; och godkände kammaren utskottets yttrande oförändrat.

Utskottets yttrande under »IX. Förvaltningsorganen»

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande, dels ock på bifall till det av herr Thapper under överläggningen framställda yrkandet att sista meningen i ovan intagna stycke av berörda yttrande skulle utgå; och fann herr talman- nen den förra propositionen vara med

överbäggande ja besvarad. Herr Thapper begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner andra lagutskottets yttrande under avsnittet »IX. Förvaltningsorganen» i utskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Thappers under överläggningen framställda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 24 ja och 113 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit herr Thappers under överläggningen framställda yrkande.

Utskottets hemställen i övrigt under punkten A

Bifölls.

Punkterna B och C

Vad utskottets hemställt bifölls.

§ 27

Interpellation ang. landskommunernas servicebehov

Ordet lämnades på begäran till

Herr ELMWALL (cp), som yttrade: Herr talman! Det har många gånger framhållits -- såväl i riksdagen som i olika officiella utredningar men även

Interpellation ang. landskommunernas servicebehov

eljest i den allmänna debatten om landsbygdens befolkningsproblem — att landskommunerna måste sträva efter att bygga upp centrala tätortsbildningar inom sina respektive områden. Till dessa skulle koncentreras alla de serviceinstitutioner, vilkas förekomst och goda standard är en av huvudförutsättningarna för att bygdens näringsliv skall utvecklas och ge upphov till nya arbetstillfällen i ersättning för vad som går förlorat genom jordbrukets fortgående rationalisering.

Huvudansvaret för en lokal utveckling av här nämnt slag åvilar kommunerna, men skall de kommunala åtgärderna få bästa möjliga effekt behövs också en landsbygdsvänlig strukturpolitik från statsmakternas sida. De statliga myndigheterna kan göra en betydande insats främst på grund av sitt dominerande inflytande på kommunikationsområdet, där några av de förnämsta instrumenten för en aktiv strukturpolitik är att finna, bl. a. post och telegraf samt järnvägs- och landsvägsnät. Det är därför synnerligen betydelsefullt att berörda myndigheter har en positiv inställning till landskommunernas strävanden att skapa nya och bättre existensbetingelser för bygden och dess befolkning. I vart fall måste det vara ett oavvisligt krav, att statsmakterna inte — t. ex. genom att försumma angelägna investeringar eller genom missriktad sparsamhetspolitik — medverkar till att landskommuner får ett försämrat konkurrensläge i förhållande till näraliggande stadskommuner. Dess värre måste konstateras, att statliga myndigheter bedriver en politik, vars lokala yttringar motverkar kommunala strävanden att förbättra bygdens befolkningsunderlag.

Belysande exempel på hur det enligt min uppfattning inte bör gå till kan hämtas från en kommun i Sörmland, nämligen Tystberga storkommun. Den har omkring 3 000 innevånare. Kring järnvägsstationen i Tystberga har ett

litet samhälle börjat växa upp och utvecklas i riktning mot en centralort för den omgivande landsbygden. Dit har förlagts sociala och kulturella institutioner. Man har också löst vatten- och avloppsfrågan, planerat för ett egenahemsområde samt byggnader, där post, bank, sjukkassa, kommunalexpedition m. m. skall kunna inrymmas.

Den kommunala aktiviteten har stimulerats av den omständigheten, att AB Atomenergi håller på att uppföra sin anläggning vid Studsvik, för vilken ort Tystberga är närmaste järnvägsstation. Helt naturligt strävar de lokala myndigheterna efter att skapa sådana förhållanden i kommunen, att i varje fall en del av de anställda vid Studsvikanläggningen kommer att bosätta sig där. Men ansträngningarna motverkas av den politik olika statliga myndigheterna för.

När det gäller postverket kan nämnas, att de nuvarande lokalerna är helt otillfredsställande — ja, de är under all kritik. För några år sedan fick kommunen en förfrågan om postverket kunde få räkna med utrymme i någon kommunal byggnad. Man har svarat jakande och erbjudit nya och tidsenliga lokaler i det planerade kommunalhuset, där kostnaden skulle bli ca 60 kronor per kvm. Men myndigheterna har be-tecknat denna hyra som för hög och planerar nu att hyra en bostadslägenhet för ändamålet. Denna har dock inte samma centrala läge som kommunalhuset får och saknar dessutom parkeringsmöjligheter, under det att rymlig parkeringsplats skall iordningställas vid den kommunala byggnaden.

Vad postverket nu tänker gå in för måste anses som en nödlösning och innebär en ur servicesynpunkt avsevärt sämre lösning än den kommunen kan tillhandahålla. Redan detta är betänkligt, men ur principiell synpunkt måste man reagera mot att en rimlig kostnad för en god lösning av lokalfrågan be-tecknas som oantagbar. Jämfört med vad postverket i andra och jämförbara

Interpellation ang. landskommunernas servicebehov

sammanhang betalar, t. ex. i Vällingby, är priset inte högt. Där får posten betala en hyra som inte understiger 70 kronor per kvm för lokaler, som är inrymda i byggnader, som uppfördes innan Vällingby hunnit bli belastad med speciella storstadskostnader. Att det i ena fallet är fråga om Stockholm och i andra fallet en landskommun bör enligt min bestämda mening inte få spela någon roll. Å andra sidan är det riktigt att största möjliga sparsamhet iakttages med kommunikationsverkens medel, men det finns möjligheter att spara utan att låta servicestandarden bli lidande därpå, t. ex. genom att avstå från sådan lyx som flaggstången för ca 6 000 kronor utanför televerkets hus i Strängnäs representerar.

Vägen mellan Tystberga station och Studsvik är krokig och smal. Då alla tyngre transporter till Studsvik, t. ex. av grus och singel till anläggningsarbetet, sker på denna väg, har den blivit hårt nedkörd och befinner sig i miserabelt skick. Men trots klagomål från ortsbefolkningen har vägmyndigheterna inte vare sig förbättrat vägbanans skick eller verkställt behövlig breddning och uträtning. Att märka är att all tung trafik även i fortsättningen till Studsvik kommer att gå över Tystberga, bl. a. med erforderliga bränsleelement till reaktoranläggningen. Däremot har vägmyndigheterna investerat i en ny väg från Nyköping till Studsvik som till stor del hel- och halvpermanentats, detta uppenbarligen för att underlätta persontransport mellan Nyköping och Studsvik. Atomenergi har också sedan lång tid tillbaka i Nyköping konkurrerat om bostäderna.

Ett rimligt krav i detta sammanhang borde vara, att Tystberga kommun bereddes likvärdiga förutsättningar att konkurrera med Nyköpings stad när det gäller personalen vid reaktoranläggningen i Studsvik. Frågans principiella sida är av intresse inte endast för här nämnd kommun utan för alla de landsbygds-

kommuner, där nytillkommande och utflyttande företag etablerar sig.

Med hänvisning till vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat svårigheterna i här berörda och andra fall att få tillfredsställande service för framväxande landsbygdstorter i fråga om t. ex. postlokaler och vägar?

2) Om så är fallet, har herr statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att landskommunernas legitima behov av tillfredsställande service tillgodoses och att de problem, som uppstår vid lokalisering till landskommuner av olika företag, löses med hänsyn till berörda kommuners intressen?

Denna anhållan bordlades.

§ 28

Till bordläggning anmäldes

bevillningsutskottets memorial nr 35, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till främjande av sparandet m. m.;

jordbruksutskottets memorial nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till plantskolekontroll; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om visst förbud för ungdom att förvärva motorfordon,

nr 11, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av AB Tipstjänsts verksamhet,

nr 12, i anledning av väckt motion om tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation, och

nr 13, i anledning av väckta motioner angående meritvärdet av militär utbildning.

§ 29

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 117, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 122, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.; och

nr 123, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60;

nr 134, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar och Omkostnader ävensom till Bekämpande av växtsjukdomar jämte i anslutning därtill väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande bekämpandet av växtsjukdomar m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till avlöningar, omkostnader och byggnadskostnader vid statens skogsskolor ävensom till förberedande skogskurser jämte i ärendena väckta motioner, m. m.; och

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

§ 30

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren avlämnade propositioner:

nr 112, angående ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgaranti-verksamheten m. m.,

nr 113, angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo,

nr 123, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde, och

nr 126, angående ökning av de svenska insatserna i Internationella valutafonden och Världsbanken.

Dessa propositioner bordlades.

§ 31

Anmäldes följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd, motionen nr 517, av herrar *Larsson* i Stockholm och *Pettersson* i Degerfors; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m., motionerna:

nr 518, av fröken *Sandell*,

nr 519, av herr *Hedlund m. fl.*,

nr 520 och 521, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

nr 522, av herr *Kellgren m. fl.*,

nr 523, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 524, av herr *Fredriksson m. fl.*,

nr 525, av herr *Senander m. fl.*,

Fredagen den 3 april 1959

Nr 10 91

nr 526, av herr *Gansmoe m. fl.*, och
nr 527, av herr *Christenson* i Malmö.

§ 32

Justerades protokollsutdrag.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.57.

In fidem
Sune K. Johansson
